

หลักสูตรสถานศึกษา
โรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร
พุทธศักราช 2566
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
(ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์
กระทรวงศึกษาธิการ

หลักสูตรสถานศึกษา

โรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร พุทธศักราช 2566

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

(ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

ประกาศโรงเรียนลำพลับพลาวิทยาคาร

เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรโรงเรียนลำพลับพลาวิทยาคาร พุทธศักราช 2566
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560)

.....

ตามที่โรงเรียนลำพลับพลาวิทยาคาร ได้ประกาศใช้หลักสูตรโรงเรียนลำพลับพลาวิทยาคาร พุทธศักราช 2566 โดยเริ่มใช้หลักสูตรดังกล่าวกับนักเรียนทุกระดับชั้นในปีการศึกษา 2567 เพื่อให้สอดคล้องรับกับนโยบายเร่งด่วนของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ มีเวลาในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถและทักษะ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การสร้างวินัย การมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม ยึดมั่น ในสถาบันชาติศาสนา พระมหากษัตริย์ และมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนการเรียนการสอนในวิชาประวัติศาสตร์ และหน้าที่พลเมือง รวมถึงการสอนศีลธรรมแก่นักเรียน โรงเรียนลำพลับพลาวิทยาคาร ได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรโรงเรียนลำพลับพลาวิทยาคาร พุทธศักราช 2566 สอดคล้องตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การบริหารจัดการเวลาเรียน และปรับมาตรฐานและตัวชี้วัด สอดคล้องกับคำสั่ง สพฐ. ที่ 1239/60 และประกาศ สพฐ. ลงวันที่ 8 มกราคม 2560 และสอดคล้องตามหนังสือของ สพฐ. ที่ ศธ 04010/ว1543 ลงวันที่ 23 มิถุนายน 2566 เรื่อง ชักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และแนวทางการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ตัวชี้วัดระหว่างทางตัวชี้วัดปลายทาง และเกณฑ์การตัดสินผลการเรียน เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ทั้งนี้หลักสูตรโรงเรียนได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2567 จึงประกาศให้ใช้หลักสูตรโรงเรียนตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 24 เดือน มกราคม พ.ศ. 2567

ลงชื่อ

(นายอุทัย ปะทะขันธ์)

ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
โรงเรียนลำพลับพลาวิทยาคาร

ลงชื่อ

(นายสมัย ศรีทอง)

ผู้อำนวยการโรงเรียนลำพลับพลาวิทยาคาร

คำนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้พัฒนาให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ในโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร ตั้งแต่ปีการศึกษา 2552 และจะใช้ในโรงเรียนทั่วประเทศ ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2561

โรงเรียนลำปลายมาศวิทยาคาร โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในฐานะที่รับผิดชอบ จึงจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) ที่มีโครงสร้างหลักสูตรที่ยืดหยุ่น กำหนดจุดมุ่งหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดสาระของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มาตรฐานการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น 3 ปี การวัดผลประเมินผล โดยจัดทำสาระในรายละเอียดของหลักสูตรเป็นรายการ

การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา และการพัฒนาสาระของหลักสูตร ช่วงแรก ๆ นับว่าเป็นงานใหม่ เป็นงานยาก จนได้รับการยอมรับชมเชยเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และได้รับคำแนะนำจากโรงเรียนนาร่องภายในจังหวัดสุรินทร์ จึงได้จัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และได้นำปัญหา ข้อผิดพลาด มาวิเคราะห์ และมาพัฒนา จนได้หลักสูตรสถานศึกษา พุทธศักราช 2566 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง พุทธศักราช 2560) ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่สมบูรณ์ในปัจจุบัน

ขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนร่วมช่วยในการจัดทำเอกสารดังกล่าวให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสม สำหรับการจัดการเรียนการสอนในแต่ละระดับชั้น สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง พุทธศักราช 2560)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
โรงเรียนลำปลายมาศวิทยาคาร จังหวัดสุรินทร์
2566

สารบัญ

	หน้า
ประกาศโรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรโรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร พุทธศักราช 2566 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560)	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค
ความนำ	1
วิสัยทัศน์โรงเรียน	2
พันธกิจโรงเรียน	2
เป้าประสงค์หลัก	2
สัญลักษณ์ของโรงเรียน	2
วิสัยทัศน์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร	3
พันธกิจ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร	3
เป้าหมาย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร	3
สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร	3
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร	3
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560)	3
- วิสัยทัศน์	3
- สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	4
- คุณลักษณะอันพึงประสงค์	4
- หลักการกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	4
- ทำไมต้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	4
- เรียนรู้อะไรในสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	5
- สาระและมาตรฐานการเรียนรู้	5
- คุณภาพผู้เรียน	6
- โครงสร้างเวลาเรียน	7
- โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร พุทธศักราช 2566	8
- ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง	9
- โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	14
คำอธิบายรายวิชา	16
โครงสร้างรายวิชา	40
การจัดการเรียนรู้	82
การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	85
อภิธานศัพท์	87

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก	110
- คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนลำปลายมาศวิทยา ปีการศึกษา 2566 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560)	

ความนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจึงเริ่มจากการศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางฯ ศึกษาเป้าหมายในการพัฒนาคนในระดับท้องถิ่น ที่กำหนดโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แล้วจึงนำข้อมูลดังกล่าว มาจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา

การดำเนินงานของสถานศึกษาในการใช้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือ จัดทำโครงสร้างหลักสูตรของสถานศึกษา จัดทำระเบียบการวัดและประเมินผล ครูผู้สอนจัดทำคำอธิบายรายวิชา โครงสร้างรายวิชา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และสร้างเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาหลักสูตร เพราะเป็นการนำอุดมการณ์ จุดหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชา และประสบการณ์การเรียนรู้ไปสู่ผู้เรียน นักพัฒนาหลักสูตรทุกคนต่างก็ยอมรับความสำคัญของขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้ว่ามีความสำคัญยิ่งกว่าขั้นตอนใด ๆ ทั้งหมด เป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของหลักสูตรโดยตรง หลักสูตรแม้จะสร้างไว้ดีเพียงใดก็ตาม ถ้าหากว่าการนำหลักสูตรไปใช้ดำเนินการโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ดีเพียงพอ ความล้มเหลวของหลักสูตรจะบังเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะฉะนั้นการนำหลักสูตรไปใช้จึงมีความสำคัญที่บุคคลผู้เกี่ยวข้องในการนำหลักสูตรไปใช้จะต้องทำความเข้าใจกับวิธีการขั้นตอนต่างๆ เพื่อให้สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดสมความมุ่งหมายทุกประการ

สถานศึกษามีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และดำเนินการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องสร้างความมั่นใจต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชนว่าผู้เรียนจะมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด และเกิดสมรรถนะสำคัญ ตลอดจนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ดังกล่าว สถานศึกษา จะต้องออกแบบหลักสูตรให้ครอบคลุมส่วนที่เป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุถึงคุณภาพตามมาตรฐาน อันเป็นความคาดหวังที่กำหนดไว้ร่วมกันในการพัฒนาเยาวชนทุกคนในชาติ นอกจากนั้นหลักสูตรยังต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนสามารถอยู่ในสังคมแวดล้อมได้อย่างมีความสุข และเกิดความรักความผูกพันในบ้านเกิดเมืองนอน มีบทบาทในการร่วมพัฒนาชุมชน

วิสัยทัศน์ (VISION)

ภายใน 2567 โรงเรียนลำปลายล้าวิทยาคาร มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีทักษะอาชีพ ก้าวทันเทคโนโลยี ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

พันธกิจ (MISSION)

1. พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีประสิทธิภาพตามศักยภาพของผู้เรียน
2. ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงามอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมไทยดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม
3. พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. เพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการโรงเรียน
5. จัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีแหล่งเรียนรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัย
6. ส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์ของสถานศึกษาที่โดดเด่น
7. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21

เป้าประสงค์หลัก (GOALS)

1. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ ด้วยวิธีการที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ
2. ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมให้มีคุณธรรม จริยธรรม ร่วมสืบสานวัฒนธรรมไทยและดำรงตนอยู่อย่างพอเพียง
3. ครูและบุคลากรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มตามศักยภาพ
4. โรงเรียนมีความเข้มแข็งและบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามระบบประกันคุณภาพภายใน
5. โรงเรียนมีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. โรงเรียนมีสภาพแวดล้อม และบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีแหล่งเรียนรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัย
7. โรงเรียนมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น
8. โรงเรียนมีการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21

สัญลักษณ์โรงเรียน

ตราโรงเรียน

อักษรย่อ

สีประจำโรงเรียน

คำขวัญ

ปรัชญา

เอกลักษณ์

อัตลักษณ์

ล.พ.ค.

เขียว-ขาว เขียว หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ ร่มรื่น

สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์ใสสะอาด

เรียนดี มีวินัย ใฝ่คุณธรรม นำชุมชน

นย นยติ เมธาวิ หมายถึง คนมีปัญญาย่อมแนะนำในสิ่งที่ควรแนะนำ

เรียนดี มีจิตสาธารณะ

บริบทสะอาด บรรยากาศร่มรื่น

วิสัยทัศน์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม มีจิตสำนึกสาธารณะในความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สืบสานภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยเพื่อไปสู่มาตรฐานสากล

พันธกิจกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ผู้เรียนมีความรู้ ควบคู่คุณธรรม ตระหนักถึงความเป็นไทย

เป้าหมายกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1. พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนตามมาตรฐานสากล
2. พัฒนารูปแบบการสอนให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน
3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ของผู้ปกครองและชุมชน

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. **ความสามารถในการสื่อสาร** เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษา ถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. **ความสามารถในการคิด** เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิด อย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. **ความสามารถในการแก้ปัญหา** เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. **ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต** เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. **ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี** เป็นความสามารถในการเลือก และใช้ เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	2. ซื่อสัตย์สุจริต	3. มีวินัย	4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง	6. มุ่งมั่นในการทำงาน	7. รักความเป็นไทย	8. มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

หลักการกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ทำไมจึงต้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย เวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ใน

การดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลกทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ด้านวัฒนธรรม ประเพณี สุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

เรียนรู้อะไรในสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตัวเข้ากับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่างๆไว้ ดังนี้

- ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

- หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปณิธานค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

- เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

- ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติ จากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

- ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และดำรงรักษาพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถ วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และดำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกัน ในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

1. ได้เรียนรู้และศึกษาความเป็นไปของโลกอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น
2. ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้พัฒนาตนเองเป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีค่านิยมอันพึงประสงค์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมีศักยภาพเพื่อการศึกษาต่อในขั้นสูงตามความประสงค์ได้
3. ได้เรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย ความภูมิใจในความเป็นไทย ประวัติศาสตร์ของชาติไทยยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
4. ได้รับการส่งเสริมให้มีนิสัยที่ดีในการบริโภค เลือกและตัดสินใจบริโภคได้อย่างเหมาะสม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ประเพณีวัฒนธรรมไทย และสิ่งแวดล้อม มีความรักท้องถิ่นและประเทศชาติ มุ่งทำประโยชน์ และสร้างสิ่งที่ดีงามให้กับสังคม
5. เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ชี้นำตนเองได้ และสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆในสังคมได้ตลอดชีวิต

โครงสร้างเวลาเรียน

กลุ่มสาระการเรียนรู้/กิจกรรม	ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น			ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
	ม. 1	ม. 2	ม. 3	ม. 4 – 6
● กลุ่มสาระการเรียนรู้				
ภาษาไทย	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
คณิตศาสตร์	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
วิทยาศาสตร์	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	160 (4 นก.)	160 (4 นก.)	160 (4 นก.)	320 (8 นก.)
สุขศึกษาและพลศึกษา	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	120 (3 นก.)
ศิลปะ	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	120 (3 นก.)
การงานอาชีพและ เทคโนโลยี	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	120 (3 นก.)
ภาษาต่างประเทศ	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
รวมเวลาเรียน (พื้นฐาน)	880 (22 นก.)	880 (22 นก.)	880 (22 นก.)	1,640 (41 นก.)
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	120	120	120	360
รายวิชา / กิจกรรมเพิ่มเติม	3 ปีๆ ละไม่น้อยกว่า 200 ชั่วโมง			ไม่น้อยกว่า 1,600 ชั่วโมง
รวมเวลาเรียนทั้งหมด	ไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง/ปี			รวม 3 ปี ไม่น้อยกว่า 3,600 ชั่วโมง

โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำพลับพลาวิทยาคาร

ระดับชั้น	ม.4						ม.5						ม.6						ม.4-6			จำนวน หน่วย กิต ทั้งหมด
กลุ่มสาระการเรียนรู้	ภาคเรียนที่ 1		ภาคเรียนที่ 2		รวม ม.4		ภาคเรียนที่ 1		ภาคเรียนที่ 2		รวม ม.5		ภาคเรียนที่ 1		ภาคเรียนที่ 2		รวม ม.6		รวม ม.4-6			
	พื้นฐาน	เพิ่มเติม	พื้นฐาน	เพิ่มเติม	พื้นฐาน	เพิ่มเติม	พื้นฐาน	เพิ่มเติม	พื้นฐาน	เพิ่มเติม	พื้นฐาน	เพิ่มเติม	พื้นฐาน	เพิ่มเติม	พื้นฐาน	เพิ่มเติม	พื้นฐาน	เพิ่มเติม	พื้นฐาน	เพิ่มเติม	รวม	
ภาษาไทย	40		40		80		40		40		80		40		40		80		240		240	6.0
คณิตศาสตร์	40	80	40	80	80	160	40	40	40	40	80	80	40	40	40	40	80	80	240	320	560	14.0
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	60	120		180	60	300	120	60		220	120	280	40	180		180	40	360	220	940	1160	29.0
	20		20		40		20		20		40					20		20	80	20	100	2.5
สังคมศึกษา ฯ	40		40		80		40	40	40		80	40	40		40	40	80	40	240	80	320	8.0
ประวัติศาสตร์	20		20		40								20		20		40		80		80	2.0
วิชาด้านทุจริต		20		20		40		20		20		40		20		20		40		120	120	3.0
สุขศึกษาและพลศึกษา	20		20		40		20		20		40		20		20		40		120		120	3.0
ศิลปะ	20	20	20	20	40	40	20		20	20	40	20	20		20		40		120	60	180	4.5
การงานอาชีพ	20	20		40	20	60	20	20		40	20	60	20	60		40	20	100	60	220	280	7.0
ภาษาต่างประเทศ	40	20	40	20	80	40	40	20	40	20	80	40	40	20	40	20	80	40	240	120	360	9.0
IS								40		40		80								80	80	2.0
รวม	320	280	240	360	560	640	360	240	220	400	580	640	280	320	220	360	500	680	1640	1960	3600	90.0
จำนวนหน่วยกิต	8.0	7.0	6.0	9.0	14.0	16.0	9.0	6.0	5.5	10.0	14.5	16.0	7.0	8.0	5.5	9.0	12.5	17.0	41.0	49.0	90.0	
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	60		60		120		60		60		120		60		60		120		360			
1. กิจกรรมแนะแนว	20		20		40		20		20		40		20		20		40		120			
2. กิจกรรมชุมนุม	20		20		40		20		20		40		20		20		40		120			
3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์	20		20		40		20		20		40		20		20		40		120			
รายชั่วโมงทั้งหมด	660		660		1320		660		680		1340		660		640		1300		3960			
จำนวนชั่วโมง/สัปดาห์	33		33				33		34				33		32							

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข		
1	ส 1.1 ม.4-6/1 วิเคราะห์สังคมชมพูทวีป และคติความเชื่อทางศาสนาสมัยก่อนพระพุทธเจ้า หรือสังคมสมัยของศาสนาที่ตนนับถือ	ส 1.1 ม.4-6/13 วิเคราะห์หลักธรรมในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ ส 1.1 ม.4-6/16 เชื่อมั่นต่อ ผลของการทำความดี ความชั่ว สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ ที่ต้องเผชิญ และตัดสินใจเลือก ดำเนินการ หรือปฏิบัติตนได้ อย่างมีเหตุผลถูกต้องตามหลักธรรม จริยธรรม และกำหนดเป้าหมาย บทบาทการดำเนินชีวิตเพื่อ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และ อยู่ร่วมกันเป็นชาติอย่างสมานฉันท์ ส 1.1 ม.4-6/21 วิเคราะห์ หลักธรรมสำคัญในการอยู่ร่วมกัน อย่างสันติสุขของศาสนาอื่น ๆ และชักชวน ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคลอื่นเห็นความสำคัญของการทำความดีต่อกัน
	ส 1.1 ม.4-6/2 วิเคราะห์พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นมนุษย์ ผู้ฝึกตนได้อย่างสูงสุดในการตรัสรู้ การก่อตั้ง วิธีการสอน และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือวิเคราะห์ประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
	ส 1.1 ม.4-6/3 วิเคราะห์พุทธประวัติด้านการบริหาร และการธำรงรักษาศาสนา หรือวิเคราะห์ประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
	ส 1.1 ม.4-6/4 วิเคราะห์ข้อปฏิบัติทางสายกลาง ในพระพุทธศาสนาหรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
	ส 1.1 ม.4-6/5 วิเคราะห์การพัฒนาศรัทธาและปัญญาที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
	ส 1.1 ม.4-6/6 วิเคราะห์ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิด ของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
	ส 1.1 ม.4-6/7 วิเคราะห์หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์ หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	
	ส 1.1 ม.4-6/8 วิเคราะห์การฝึกฝนและพัฒนาตนเอง การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
	ส 1.1 ม.4-6/9 วิเคราะห์พระพุทธศาสนาว่าเป็นศาสตร์แห่งการศึกษา ซึ่งเน้นความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยกับวิธีการแก้ปัญหาหรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
	ส 1.1 ม.4-6/10 วิเคราะห์พระพุทธศาสนาในการฝึกตน ไม่ให้ประมาท มุ่งประโยชน์และสันติภาพบุคคล สังคม และโลก หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
	ส 1.1 ม.4-6/11 วิเคราะห์พระพุทธรูปศาสนากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
	ส 1.1 ม.4-6/12 วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธรูปศาสนา เกี่ยวกับการศึกษาที่สมบูรณ์ การเมืองและสันติภาพ หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
	ส 1.1 ม.4-6/14 วิเคราะห์ข้อคิดและแบบอย่าง การดำเนินชีวิตจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	
	ส 1.1 ม.4-6/15 วิเคราะห์คุณค่าและความสำคัญ ของการสังคายนา พระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ ของศาสนาที่ตนนับถือ และการเผยแพร่	
	ส 1.1 ม.4-6/17 อธิบายประวัติศาสตร์ของศาสนาอื่น ๆ โดยสังเขป	
	ส 1.1 ม.4-6/18 ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญ ของค่านิยม จริยธรรมที่เป็นตัวกำหนดความเชื่อและ พฤติกรรมที่แตกต่างกันของศาสนิกชนศาสนาต่าง ๆ เพื่อจัดความขัดแย้งและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข	
	ส 1.1 ม.4-6/19 เห็นคุณค่า เชื่อมมั่น และมุ่งมั่นพัฒนาชีวิต ด้วยการพัฒนาจิตและพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบ โยนิโส มนสิการหรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	
	ส 1.1 ม.4-6/20 สวดมนต์ แผ่เมตตา และบริหารจัดการ และเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	
	ส 1.1 ม.4-6/22 เสนอแนวทางการจัดกิจกรรมความร่วมมือของทุกศาสนาในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม	
มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธรูปศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ		
2	ส 1.2 ม.4-6/1 ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีต่อสาวก สมาชิกในครอบครัวและคนรอบข้าง	ส 1.2 ม.4-6/5 สัมมนาและเสนอแนะแนวทางในการธำรงรักษาศาสนา ที่ตนนับถือ อันส่งผลถึงการพัฒนาดน ชาติ และโลก
	ส 1.2 ม.4-6/2 ปฏิบัติตนถูกต้องตามศาสนพิธี พิธีกรรม ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ	

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
	ส 1.2 ม.4-6/3 แสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	
	ส 1.2 ม.4-6/4 วิเคราะห์หลักธรรม คติธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางศาสนา และเทศกาลที่สำคัญ ของศาสนาที่ตนนับถือ และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษา ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข		
3	ส 2.1 ม.4-6/1 วิเคราะห์และปฏิบัติตามกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติและสังคมโลก	ส 2.1 ม.4-6/3 ปฏิบัติตนและ มีส่วน สนับสนุนให้ผู้อื่นประพฤติ ปฏิบัติ เพื่อเป็นพลเมืองดีของ ประเทศชาติ และสังคมโลก
	ส 2.1 ม.4-6/2 วิเคราะห์ความสำคัญของโครงสร้างทางสังคม การขัดเกลาทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม	
	ส 2.1 ม.4-6/4 ประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย และเสนอแนวทางพัฒนา	ส 2.1 ม.4-6/5 วิเคราะห์ ความ จำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์วัฒนธรรม ไทยและเลือกรับวัฒนธรรมสากล
มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข		
4	ส 2.2 ม.4-6/1 วิเคราะห์ปัญหาการเมืองที่สำคัญในประเทศ จาก แหล่งข้อมูลต่าง ๆ พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไข	ส 2.2 ม.4-6/3 วิเคราะห์ ความสำคัญ และความจำเป็นที่ต้อง ธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองตาม ระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ส 2.2 ม.4-6/4 เสนอแนวทาง และมี ส่วนร่วมในการตรวจสอบ การใช้อำนาจอรัฐ
	ส 2.2 ม.4-6/2 เสนอแนวทางทางการเมืองการปกครอง ที่ นำไปสู่ความเข้าใจ และการประสานประโยชน์ร่วมกัน ระหว่าง ประเทศ	

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ		
5	-	ส 3.1 ม.4-6/1 อภิปราย การกำหนดราคาและค่าจ้างในระบบเศรษฐกิจ
มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ		
6	ส 3.1 ม.4-6/2 ตระหนักถึงความสำคัญของปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อเศรษฐกิจสังคมของประเทศ	ส 3.1 ม.4-6/4 วิเคราะห์ปัญหา ทางเศรษฐกิจในชุมชนและเสนอ แนวทางแก้ไข
	ส 3.1 ม.4-6/3 ตระหนักถึงความสำคัญของระบบสหกรณ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชนและประเทศ	
มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็น ของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก		
7	-	ส 3.2 ม.4-6/1 อธิบายบทบาท ของรัฐบาลเกี่ยวกับนโยบายการเงิน การคลังในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ
มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็น ของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก		
8	ส 3.2 ม.4-6/3 วิเคราะห์ผลดี ผลเสียของความร่วมมือ ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ	ส 3.2 ม.4-6/2 วิเคราะห์ ผลกระทบของการเปิดเสรี ทางเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีผลต่อสังคมไทย

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการ ทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และ การเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น		
9	ส 4.1 ม.4-6/1 ตระหนักถึงความสำคัญของเวลาและ ยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติ	* ส 4.1 ม.4-6/2 สร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการ ทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ
	ส 4.2 ม.4-6/1 วิเคราะห์อิทธิพลของอารยธรรมโบราณ และการติดต่อระหว่างโลกตะวันออกกับโลกตะวันตก ที่มีผลต่อพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของโลก	ส 4.2 ม.4-6/2 วิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง เข้าสู่โลกสมัยปัจจุบัน
	ส 4.2 ม.4-6/3 วิเคราะห์ผลกระทบของการขยายอิทธิพลของประเทศในยุโรปไปยังทวีปอเมริกา แอฟริกาและเอเชีย	ส 4.2 ม.4-6/4 วิเคราะห์สถานการณ์ของโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 21
มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการ ทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย		
10	ส 4.1 ม.4-6/1 ตระหนักถึงความสำคัญของเวลาและ ยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติ	* ส 4.1 ม.4-6/2 สร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการ ทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ
	ส 4.3 ม.4-6/2 วิเคราะห์ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ต่อชาติไทย	ส 4.3 ม.4-6/1 วิเคราะห์ประเด็นสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย
	ส 4.3 ม.4-6/3 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมการสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีผลต่อสังคมไทยในยุคปัจจุบัน	ส 4.3 ม.4-6/5 วางแผนกำหนดแนวทางและการมีส่วนร่วม การอนุรักษ์ ภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทย
	ส 4.3 ม.4-6/4 วิเคราะห์ผลงานของบุคคลสำคัญ ทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่มีส่วนสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทยและประวัติศาสตร์ไทย	

หมายเหตุ * วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นกระบวนการที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ ดังนั้น วิธีการทางประวัติศาสตร์จึงระบุไว้ในทุกกลุ่มตัวชี้วัดที่แสดงเนื้อหา ทางประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนควรศึกษา

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกัน ในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาวิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน		
11	ส 5.1 ม.4-6/1 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ในประเทศไทยและภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์	ส 5.2 ม.4-6/1 วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับกิจกรรมของมนุษย์ในการสร้างสรรค์ วิถีการดำเนินชีวิตของท้องถิ่น ทั้งในประเทศไทยและภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก และเห็นความสำคัญของ สิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำรงชีวิต ของมนุษย์
	ม.4-6/2 วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพซึ่งทำให้เกิดปัญหา และภัยพิบัติทางธรรมชาติในประเทศไทยและภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก	
	ม.4-6/3 ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูล ตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ และนำภูมิสารสนเทศมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	
มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกัน ในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาวิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน		
12	ส 5.1 ม.4-6/3 ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูล ตามกระบวนการ ทางภูมิศาสตร์ และนำภูมิสารสนเทศมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	ส 5.2 ม.4-6/4 วิเคราะห์แนวทาง และมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

รวม 61 ตัวชี้วัด 42 ตัวชี้วัดระหว่างทาง 19 ตัวชี้วัดปลายทาง

โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4			
ภาคเรียนที่ 1			
รหัสวิชา	ชื่อวิชา	หน่วยกิต	ชั่วโมง / สัปดาห์
ส31101	สังคมศึกษาพื้นฐาน 1	1.0	2
ส31102	ประวัติศาสตร์ไทย 1	0.5	1
ส31201	การป้องกันการทุจริต 1	0.5	1
ภาคเรียนที่ 2			
ส31103	สังคมศึกษาพื้นฐาน 2	1.0	2
ส31104	ประวัติศาสตร์ไทย 2	0.5	1
ส31202	การป้องกันการทุจริต 2	0.5	1

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5			
ภาคเรียนที่ 1			
รหัสวิชา	ชื่อวิชา	หน่วยกิต	ชั่วโมง / สัปดาห์
ส32101	สังคมศึกษาพื้นฐาน 3	1.0	2
ส32201	การป้องกันการทุจริต 3	0.5	1
ภาคเรียนที่ 2			
ส32102	สังคมศึกษาพื้นฐาน 4	1.0	2
ส32202	การป้องกันการทุจริต 4	0.5	1

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6			
ภาคเรียนที่ 1			
รหัสวิชา	ชื่อวิชา	หน่วยกิต	ชั่วโมง / สัปดาห์
ส33101	สังคมศึกษาพื้นฐาน 5	1.0	2
ส33102	ประวัติศาสตร์สากล 1	0.5	1
ส33202	การป้องกันการทุจริต 5	0.5	1
ภาคเรียนที่ 2			
ส33103	สังคมศึกษาพื้นฐาน 6	1.0	2
ส33104	ประวัติศาสตร์สากล 2	0.5	1
ส33201	อาเซียนศึกษา	0.5	1
ส33203	การป้องกันการทุจริต 6	0.5	1

**รายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย**

รายวิชาพื้นฐาน

ส31101	สังคมศึกษาพื้นฐาน 1	2 ชั่วโมง / สัปดาห์	1.0 หน่วย
ส31103	สังคมศึกษาพื้นฐาน 2	2 ชั่วโมง / สัปดาห์	1.0 หน่วย
ส32101	สังคมศึกษาพื้นฐาน 3	2 ชั่วโมง / สัปดาห์	1.0 หน่วย
ส32102	สังคมศึกษาพื้นฐาน 4	2 ชั่วโมง / สัปดาห์	1.0 หน่วย
ส33101	สังคมศึกษาพื้นฐาน 5	2 ชั่วโมง / สัปดาห์	1.0 หน่วย
ส33103	สังคมศึกษาพื้นฐาน 6	2 ชั่วโมง / สัปดาห์	1.0 หน่วย
ส31102	ประวัติศาสตร์ไทย 1	1 ชั่วโมง / สัปดาห์	0.5 หน่วย
ส31104	ประวัติศาสตร์ไทย 2	1 ชั่วโมง / สัปดาห์	0.5 หน่วย
ส33102	ประวัติศาสตร์สากล 1	1 ชั่วโมง / สัปดาห์	0.5 หน่วย
ส33104	ประวัติศาสตร์สากล 2	1 ชั่วโมง / สัปดาห์	0.5 หน่วย

รายวิชาเพิ่มเติม

ส31201	การป้องกันการทุจริต 1	1 ชั่วโมง / สัปดาห์	0.5 หน่วย
ส31202	การป้องกันการทุจริต 2	1 ชั่วโมง / สัปดาห์	0.5 หน่วย
ส32201	การป้องกันการทุจริต 3	1 ชั่วโมง / สัปดาห์	0.5 หน่วย
ส32202	การป้องกันการทุจริต 4	1 ชั่วโมง / สัปดาห์	0.5 หน่วย
ส33202	การป้องกันการทุจริต 5	1 ชั่วโมง / สัปดาห์	0.5 หน่วย
ส33203	การป้องกันการทุจริต 6	1 ชั่วโมง / สัปดาห์	0.5 หน่วย
ส32203	ท้องถิ่นศึกษา 1	2 ชั่วโมง / สัปดาห์	1.0 หน่วย
ส33204	ท้องถิ่นศึกษา 2	2 ชั่วโมง / สัปดาห์	1.0 หน่วย

คำอธิบายรายวิชา
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาสังคมศึกษาพื้นฐาน 1

รหัสวิชา ส31101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต ภาคเรียนที่ 1

วิเคราะห์ สังคมชมพูทวีป คติความเชื่อทางศาสนาสมัยก่อนพระพุทธเจ้า ข้อปฏิบัติทางสายกลางในทางพระพุทธศาสนา การพัฒนาศรัทธาและปัญญา พุทธประวัติ ข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตจากพุทธสาวก ชาดก ศาสนิกชนตัวอย่าง หลักธรรม พระไตรปิฎก การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดี การบริหารจัดการและเจริญปัญญา การพัฒนาจิตและพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโส มนสิการ หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางศาสนา พระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมวิเคราะห์โครงสร้างทางสังคม การขัดเกลาทางสังคม การเปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย สิทธิมนุษยชน ปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ และสังคมโลก ปัญหาการเมืองที่สำคัญในประเทศ

โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ อภิปราย อธิบาย สืบค้นข้อมูล เปรียบเทียบ นำเสนอ แนวทางปฏิบัติตน และมีส่วนร่วมสนับสนุน เพื่อให้เห็นคุณค่า มีความตระหนัก สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกและมีค่านิยมที่ดีงาม

รวม 15 ตัวชี้วัด

13 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

2 ตัวชี้วัดปลายทาง

13 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

1. ส 1.1 ม.4 - 6/1 วิเคราะห์สังคมชมพูทวีป และคติความเชื่อทางศาสนาสมัยก่อนพระพุทธเจ้า หรือสังคมสมัยของศาสนาที่ตนนับถือ

2. ส 1.1 ม.4 - 6/4 วิเคราะห์ข้อปฏิบัติทางสายกลางในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

3. ส 1.1 ม.4 - 6/5 วิเคราะห์การพัฒนาศรัทธา และปัญญาที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

4. ส 1.1 ม.4 - 6/17 อธิบายประวัติศาสดาของศาสนาอื่นๆ โดยสังเขป

5. ส 1.1 ม.4 - 6/19 เห็นคุณค่า เชื่อมมั่น และมุ่งมั่นพัฒนาชีวิตด้วยการพัฒนาจิตและพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ

6. ส 1.1 ม.4 - 6/20 สวดมนต์ แผ่เมตตา และบริหารจัดการและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ

7. ส 1.1 ม.4 - 6/22 เสนอแนวทางการจัดกิจกรรม ความร่วมมือของทุกศาสนาในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม

8. ส 1.2 ม.4 - 6/1 ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีต่อสาวก สมาชิกในครอบครัว และคนรอบข้าง

9. ส 1.2 ม.4 - 6/4 วิเคราะห์หลักธรรม คติธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางศาสนา และเทศกาลที่สำคัญ ของศาสนาที่ตนนับถือ และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง

10. ส 2.1 ม.4 - 6/1 วิเคราะห์และปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ และสังคมโลก

11. ส 2.1 ม.4 - 6/2 วิเคราะห์ความสำคัญของโครงสร้างทางสังคม การขัดเกลาทางสังคม และ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

12. ส 2.1 ม.4 - 6/4 ประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย และเสนอแนวทางพัฒนา
13. ส 2.2 ม.4 - 6/1 วิเคราะห์ปัญหาการเมืองที่สำคัญในประเทศ จากแหล่งข้อมูลต่างๆ พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไข

2 ตัวชี้วัดปลายทาง

1. ส 1.1 ม.4 - 6/13 วิเคราะห์หลักธรรมในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ
2. ส 1.2 ม.4 - 6/5 สัมมนาและเสนอแนะแนวทางในการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือ อันส่งผลถึงการพัฒนาดน พัฒนาชาติและโลก

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาประวัติศาสตร์ไทย 1
รหัสวิชา ส31102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต ภาคเรียนที่ 1

.....
ศึกษาความหมายความสำคัญและความต่อเนื่องของเวลา เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจ ความหมายความสำคัญ
ของยุคสมัยในประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติ ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อนำไปสู่
ความเข้าใจ การสร้างองค์ความรู้ใหม่โดยให้ความสำคัญกับหลักฐานและมิติแห่งเวลาใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์
สร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ประเด็นสำคัญ
ของประวัติศาสตร์ไทย ที่มีผลต่อสังคมไทยจากอดีตสู่ปัจจุบัน

โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ สืบค้น อภิปราย นำเสนอข้อมูล มีความตระหนัก เห็นคุณค่า สามารถนำ
เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์มาตั้งสมมติฐานเหตุการณ์ในปัจจุบัน เพื่อการปรับตัวอยู่ในสังคมด้วยสันติสุข

รวม 3 ตัวชี้วัด 1 ตัวชี้วัดระหว่างทาง 2 ตัวชี้วัดปลายทาง

1 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

1. ส 4.1 ม.4-6/1 ตระหนักถึงความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงการ
เปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติ

2 ตัวชี้วัดปลายทาง

1. ส 4.1 ม.4-6/2 สร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ
2. ส 4.3 ม.4-6/1 วิเคราะห์ประเด็นสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

รายวิชาสังคมศึกษาพื้นฐาน 2

รหัสวิชา ส31103 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต

ภาคเรียนที่ 2

ศึกษาการกำหนดราคาในระบบเศรษฐกิจ ตระหนักถึงความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อเศรษฐกิจและสังคม ระบบสหกรณ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชนและประเทศ การใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการรวบรวม วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ในประเทศไทยและ ทวีปต่าง ๆ

โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ อภิปราย สืบค้น อธิบาย นำเสนอแนวทางปฏิบัติตน และมี ส่วนร่วม สนับสนุน เพื่อให้เห็นคุณค่า มีความตระหนัก สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างพอเพียง เพื่อก่อให้เกิดความสมดุลในชีวิต สังคม และประเทศชาติอย่างยั่งยืน

รวม 4 ตัวชี้วัด

3 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

1 ตัวชี้วัดปลายทาง

3 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

1. ส 3.1 ม.4 – 6/3 ตระหนักถึงความสำคัญของระบบสหกรณ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชนและประเทศ

2. ส 5.1 ม.4 – 6/1 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพในประเทศไทยและภูมิภาคต่างๆของโลก ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์

3. ส 5.1 ม.4 – 6/3 ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูล ตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ และนำภูมิสารสนเทศมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

1 ตัวชี้วัดปลายทาง

1. ส 3.1 ม.4 – 6/1 อภิปรายการกำหนดราคาและค่าจ้างในระบบเศรษฐกิจ

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาประวัติศาสตร์ไทย 2
รหัสวิชา ส31104 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต ภาคเรียนที่ 2

ศึกษาความสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ต่อชาติไทย วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีผลต่อสังคมไทยในยุค ปัจจุบัน สามารถวางแผนกำหนดแนวทางและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมไทย

โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ สืบค้น อภิปราย นำเสนอข้อมูล มีความ ตระหนัก เห็นคุณค่า สามารถนำความรู้มาพัฒนาภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย ให้เป็นที่ยอมรับใน สากล และปรับใช้ชีวิตประจำวัน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

รวม 4 ตัวชี้วัด

3 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

1 ตัวชี้วัดปลายทาง

3 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

1. ส 4.3 ม.4 - 6/2 วิเคราะห์ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ต่อชาติไทย
2. ส 4.3 ม.4 - 6/3 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมความสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีผลต่อสังคมไทยในยุคปัจจุบัน
3. ส 4.3 ม.4 - 6/4 วิเคราะห์ผลงานของบุคคลสำคัญทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ที่มีส่วนสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ไทย

1 ตัวชี้วัดปลายทาง

1. ส 4.3 ม.4-6/5 วางแผนกำหนดแนวทางและการมีส่วนร่วมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทย

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

รายวิชาสังคมศึกษาพื้นฐาน 3

รหัสวิชา ส32101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต

ภาคเรียนที่ 1

ศึกษา วิเคราะห์ ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา หลักการและ การคิดระหว่างพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ การฝึกหัดอบรมตน การพึ่งตนเองและการมุ่ง อิสระภาพ การศึกษาที่สมบูรณ์ตามหลักสัทธรรม 3 พระพุทธศาสนากับการเมืองและสันติภาพ ความหมายและคุณค่าของธรรม ธรรมในกรอบของอริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ในโลกธรรม8 สมุทัยใน กรรม12 และมีฉนวนฉิบา นิโรธในนิมิตติ มรรคในอปริหานิยธรรม7 ปาปนิกรรม3 ทิฏฐธัมมิกัตถ สัจจัตถนิกรรม4 โภคอาทิย5 อริยวัฑฒิต และมงคล38 เมื่อถูกโลกธรรมจิตไม่หวั่นไหว จิตไม่เศร้าโศก จิตไม่มัวหมองและจิตเกษม พุทธศาสนสุภาษิตบท ปฏิรูปการี จูรา อฏฐาตา วินทเต ธน : คนขยัน เอาการเอางาน กระทำการเหมาะสม ย่อมหาทรัพย์ได้ วายเมถว บุริโส ยาว อตถสส นิปปทา : เกิดเป็น คนควรจะพยายามจนกว่าจะประสบความสำเร็จ สันตญฐี ปรม์ ธน : ความสันโดษเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง อินาทน ทุกข์ โลก : การเป็นหนี้เป็นทุกข์ในโลก แบบอย่างการดำเนินชีวิตของพุทธสาวก พุทธ สาวิกาได้แก่ พระอนุธ พระองคฺลิมาและพระธัมมทินนาเถรี จากชาตกมโหสถชาตค จากศาสนิกชน ตัวอย่างได้แก่ จิตตคหบดี สมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระธรรมโกศาจารย์(พุทธทาสภิกขุ) พระ พรหมมิ่งคลาจารย์(ปัญญานันทภิกขุ) และดร.เอ็มเบ็คการ์ การสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก ประวัติศาตามุฮัมมัด ค่านิยมและจริยธรรม การขจัดความขัดแย้ง การพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิด แบบโยนิโสมนสิการ ได้แก่ การคิดแยกแยะส่วนประกอบและการคิดวิภาษวาท การบริหารจัดการและการ เจริญปัญญาตามหลักสติปัญญาฐานด้วยการสวดมนต์แปล แผ่เมตตาและการนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้คุณภาพชีวิตและสังคม มิชฉวนฉิชาหลักธรรมสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การปฏิบัติต่อ พระสงฆ์ด้วยเมตตาและการปฏิสันถารด้วยความเคารพตามหลักมารยาทชาวพุทธ การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวตามหลักทศเบื่องล่างในทศ 6 และการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมตามหลักปฏิสันถาร 2 คุณค่าและประโยชน์ของงานพิธีบรรพชาอุปสมบท คุณสมบัติของผู้ขอบรรพชา อุปสมบทและเครื่องอัฐบริขาร การปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมในวันสำคัญและเทศกาลสำคัญทางศาสนา การสัมนนาและข้อเสนอแนะในการธำรงรักษาศาสนสถานส่งผลกระทบต่อการพัฒนาชาติ และโลก

โดยใช้กระบวนการวิธีทางแห่งปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี มีความตระหนักในการธำรงรักษา ศาสนาเป็นหลักในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติด้วยการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ศึกษา วิเคราะห์ ปฏิบัติเกี่ยวกับกฎหมายแพ่งเกี่ยวกับตนเองและครอบครัว เกี่ยวกับนิติกรรมสัญญา เช่น ซื้อขาย ขายฝาก เช่าทรัพย์ เช่าซื้อ กู้ยืมเงิน จำน่า จำนอง กฎหมายอาญาเช่นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย กฎหมายอื่นๆที่สำคัญ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน กฎหมายกา รับราชการทหาร กฎหมายภาษีอากร กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ข้อตกลงระหว่างประเทศ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กฎหมาย มนุษยธรรมระหว่างประเทศ คุณลักษณะพลเมืองดีของประเทศ ชาติและสังคมโลก ทางด้านการเคารพ กฎหมายและกติกาสังคม เคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น มีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อนตนเอง ชุมชน ประเทศชาติและสังคมโลก เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง มีส่วนร่วมในการป้องกัน แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง สิ่งแวดล้อม มี คุณธรรม จริยธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ความหมาย ความสำคัญแนวคิดและหลักการของสิทธิ มนุษยชน บทบาทของ

องค์ระหว่างประเทศในเวทีโลกที่มีผลต่อประเทศไทย สารสำคัญของปณิญา สากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันเกี่ยวกับสิทธิ ปัญหาสิทธิมนุษยชนในประเทศและ แนวทางการแก้ปัญหาและพัฒนาการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เกี่ยวกับรูปแบบของรัฐ ฐานะและพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ ปัจจุบันที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่นการตรวจสอบโดยองค์กร อิสระ และการตรวจสอบโดยประชาชนโดยกระบวนการความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีความ ตระหนักใน การธำรงรักษาประเพณีวัฒนธรรมไทย และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข ในการอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข ด้วยการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนโดย ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

รวม 15 ตัวชี้วัด

10 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

5 ตัวชี้วัดปลายทาง

10 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

1. ส 1.1 ม.4 - 6/6 วิเคราะห์ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับ ถือตามที่กำหนด

2. ส 1.1 ม.4 - 6/8 วิเคราะห์การฝึกฝนและพัฒนาตนเอง การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพใน พระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

3. ส 1.1 ม.4 - 6/12 วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการศึกษา ที่สมบูรณ์ การเมืองและสันติภาพ หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

4. ส 1.1 ม.4. - 6/15 วิเคราะห์คุณค่าและความสำคัญของการสังคายนา พระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของ ศาสนาที่ตนนับถือ และการเผยแผ่

5. ส 1.1 ม.4 - 6/17 อธิบายประวัติศาสตร์ของศาสนาอื่นๆ โดยสังเขป

6. ส 1.2 ม.4 - 6/1 ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีต่อสาวก สมาชิกในครอบครัว และคนรอบข้าง

7. ส 1.2 ม.4 - 6/2 ปฏิบัติตนถูกต้องตามศาสนพิธีพิธีกรรมตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ

8. ส 1.2 ม.4 - 6/4 วิเคราะห์หลักธรรม คติธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางศาสนา และเทศกาลที่ สำคัญ ของศาสนาที่ตนนับถือ และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง

9. ส 2.1 ม.4 - 6/1 วิเคราะห์และปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ และสังคมโลก

10. ส 2.1 ม.4 - 6/4 ประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย และเสนอแนวทางพัฒนา

5 ตัวชี้วัดปลายทาง

1. ส 1.1 ม.4 - 6/21 วิเคราะห์หลักธรรมสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของศาสนาอื่นๆ และ ชักชวน ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคลอื่นเห็นความสำคัญของการทำความดี ต่อกัน

2. ส 1.2 ม.4 – 6/5 สัมมนาและเสนอแนะแนวทางในการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือ อันส่งผลถึงการพัฒนาดน พัฒนาชาติและโลก

3. ส 2.1 ม.4 - 6/3 ปฏิบัติตนและมีส่วนสนับสนุนให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก

4. ส 2.2 ม.4 - 6/3 วิเคราะห์ความสำคัญและ ความจำเป็นที่ต้องธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. ส 2.2 ม.4 - 6/4 เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

รายวิชาสังคมศึกษาพื้นฐาน 4

รหัสวิชา ส32102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต

ภาคเรียนที่ 2

ศึกษา วิเคราะห์ อภิปรายเกี่ยวกับการกำหนดค่าจ้าง กฎหมายที่เกี่ยวข้องและอัตราค่าจ้างแรงงานในสังคมไทย บทบาทของรัฐในการแทรกแซงราคาและการควบคุมราคาเพื่อการแจกจ่ายและจัดสรรในทางเศรษฐกิจ ปัญหาการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาโดยการศึกษาวิเคราะห์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ผ่านมา การพัฒนาประเทศที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับปัจจุบัน วิวัฒนาการของการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ของไทย ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจของประเทศ ผลกระทบของการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจของประเทศที่มีต่อภายใน ภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม ภาคการค้าและบริการ การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ บทบาทของ องค์การระหว่างประเทศในเวทีการเงินโลกที่มีผลกับประเทศไทย โดยกระบวนการการบริหารจัดการทรัพยากร

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลกสามารถบริหารจัดการทรัพยากรตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ด้วยการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ศึกษา วิเคราะห์ ปฏิบัติเกี่ยวกับปัญหาทางกายภาพหรือภัยพิบัติทางธรรมชาติในประเทศไทยและภูมิภาคต่างๆของโลกการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพในส่วนต่าง ๆ ของโลกการเกิดภูมิสังคมใหม่ของโลก การเปลี่ยนแปลงธรรมชาติในโลก เช่น ภาวะโลกร้อน ความแห้งแล้ง สภาพอากาศแปรปรวน สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพในส่วนต่าง ๆ ของโลกที่มีผลต่อการเกิดภูมิสังคมใหม่ ๆ ในโลก วิฤตการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยและโลก มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในและนอกประเทศ บทบาทขององค์การและการประสานความร่วมมือทั้งในประเทศและนอกประเทศ กฎหมายสิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก โดยกระบวนการปฏิสัมพันธ์เชิงภูมิศาสตร์

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งในระบบของธรรมชาติ ปฏิสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีส่วนร่วมและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

รวม 5 ตัวชี้วัด

3 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

2 ตัวชี้วัดปลายทาง

3 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

1. ส 3.1 ม.4 - 6/1 อภิปรายการกำหนดราคาและค่าจ้างในระบบเศรษฐกิจ
2. ส 3.1 ม.4 - 6/2 ตระหนักถึงความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อเศรษฐกิจสังคมของประเทศ
3. ส 5.1 ม.4 - 6/2 วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพซึ่งทำให้เกิดปัญหาและภัยพิบัติทางธรรมชาติในประเทศไทยและภูมิภาคต่างๆของโลก

2 ตัวชี้วัดปลายทาง

1. ส 3.2 ม.4 - 6/2 วิเคราะห์ผลกระทบของการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีผลต่อสังคมไทย

2. ส 5.2 ม.4 - 6/1 วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับกิจกรรมของมนุษย์ในการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิตของท้องถิ่นทั้งในประเทศไทยและภูมิภาคต่างๆของโลก และเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

รายวิชาสังคมศึกษาพื้นฐาน 5

รหัสวิชา ส33101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต

ภาคเรียนที่ 1

.....

ศึกษาเชิงวิเคราะห์ เกี่ยวกับพระพุทธเจ้าในฐานะเป็นมนุษย์ผู้ฝึกฝนตนได้อย่างสูงสุด การก่อตั้ง วิธีการสอน การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการบริหาร การธำรงรักษาศาสนา ความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัย วิธีการแก้ปัญหา แนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือ การฝึกตนไม่ให้ประมาท มุ่งประโยชน์และสันติภาพ บุคคล สังคม และโลก หลักอริยสัจ 4 แบบอย่างการดำเนินชีวิตจากประวัติสาวก ชาดก ศาสนิกชนตัวอย่าง ความสำคัญของคัมภีร์ศาสนา ประวัติศาสดาอื่น ๆ นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้พัฒนาประเทศแบบยั่งยืน เสนอแนวทางจัดกิจกรรม ความร่วมมือของทุกศาสนาในการแก้ปัญหา และพัฒนาสังคม อันส่งผลถึงการพัฒนาตน พัฒนาชาติ และโลก วิเคราะห์ความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย และ เลือกรับวัฒนธรรมสากล เสนอแนวทางทางการเมืองที่นำไปสู่ความเข้าใจ และการสานประโยชน์ร่วมกันระหว่างประเทศ

โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ สืบค้น อภิปราย นำเสนอแนวทางการปฏิบัติตน มีส่วนร่วม สนับสนุน เพื่อให้เห็นคุณค่า มีความตระหนัก สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีคุณธรรม จริยธรรม มีสำนึกและค่านิยมที่ดีงาม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

รวม 17 ตัวชี้วัด 12 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

5 ตัวชี้วัดปลายทาง

13 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

1. ส 1.1 ม.4 - 6/2 วิเคราะห์พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นมนุษย์ผู้ฝึกตนได้อย่างสูงสุดในการตรัสรู้ การก่อตั้งวิธีการสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือวิเคราะห์ประวัติศาสดาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

2. ส 1.1 ม.4 - 6/3 วิเคราะห์พุทธประวัติด้านการบริหาร และการธำรงรักษาศาสนา หรือ วิเคราะห์ประวัติศาสดาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

3. ส 1.1 ม.4 - 6/7 วิเคราะห์หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์ หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

4. ส 1.1 ม.4 - 6/8 วิเคราะห์การฝึกฝนและพัฒนาตนเอง การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

5. ส 1.1 ม.4 - 6/9 วิเคราะห์พระพุทธศาสนาว่าเป็นศาสตร์แห่งการศึกษาซึ่งเน้นความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยกับวิธีการแก้ปัญหา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

6. ส 1.1 ม.4 - 6/10 วิเคราะห์พระพุทธศาสนาในการฝึกตนไม่ให้ประมาท มุ่งประโยชน์และสันติภาพ บุคคล สังคมและโลก หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

7. ส 1.1 ม.4 - 6/11 วิเคราะห์พระพุทธศาสนากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

8. ส 1.1 ม.4 - 6/14 วิเคราะห์ข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด

9. ส 1.1 ม.4 - 6/18 ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของค่านิยม จริยธรรมที่เป็นตัวกำหนดความเชื่อ

และพฤติกรรมที่แตกต่างกันของศาสนิกชนศาสนาต่างๆ เพื่อจัดความขัดแย้งและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

10. ส 1.1 ม.4 - 6/22 เสนอแนวทางการจัดกิจกรรม ความร่วมมือของทุกศาสนาในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม

11. ส 1.2 ม.4 - 6/2 ปฏิบัติตนถูกต้องตามศาสนพิธีพิธีกรรมตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ

12. ส 1.2 ม.4 - 6/3 แสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ

3 ตัวชี้วัดปลายทาง

1. ส 1.1 ม.4 - 6/13 วิเคราะห์หลักธรรมในกรอบ อริยสัจ 4 หรือหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ

2. ส 1.1 ม.4 - 6/16 เชื่อมั่นต่อผลของการทำความดี ความชั่ว สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ที่ต้องเผชิญ และตัดสินใจเลือกดำเนินการหรือปฏิบัติตนได้อย่างมีเหตุผลถูกต้องตามหลักธรรม จริยธรรม และกำหนดเป้าหมาย บทบาทการดำเนินชีวิตเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และอยู่ร่วมกันเป็นชาติอย่างสมานฉันท์

3..ส 1.2 - ม.4 - 6/5 สัมมนาและเสนอแนะแนวทางในการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือ อันส่งผลถึงการพัฒนาคติ พัฒนาชาติและโลก

4. ส 2..1 ม.4 - 6/5 วิเคราะห์ความจำเป็นที่ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย และเลือกรับวัฒนธรรมสากล

5. ส 2.2 ม.4 - 6/2 เสนอแนวทาง ทางการเมืองการปกครองที่นำไปสู่ความเข้าใจ และการประสานประโยชน์ร่วมกันระหว่างประเทศ

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

รายวิชาประวัติศาสตร์สากล 1

รหัสวิชา ส33102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ภาคเรียนที่ 1

.....
ตระหนักถึงความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติ ศึกษาการสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ วิเคราะห์อิทธิพลของอารยธรรมโบราณ และการติดต่อระหว่างโลกตะวันออกและตะวันตก ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของโลก

โดยใช้กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด กระบวนการทำงาน กระบวนการคิดวิเคราะห์ กระบวนการสืบค้น กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการกลุ่ม และกระบวนการแก้ปัญหา

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของเวลา และยุคประวัติศาสตร์ สามารถนำความรู้มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตที่ต้องรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ช่วยให้นดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข

รวม 3 ตัวชี้วัด

2 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

1 ตัวชี้วัดปลายทาง

2 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

1. ส 4.1 ม.4-6/1 ตระหนักถึงความสำคัญของเวลาและ ยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติ

2. ส 4.2 ม.4-6/1 วิเคราะห์อิทธิพลของอารยธรรมโบราณ และการติดต่อระหว่างโลกตะวันออกกับโลกตะวันตกที่มีผลต่อการพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของโลก

1 ตัวชี้วัดปลายทาง

ส 4.2 ม.4-6/2 วิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญต่างๆที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง เข้าสู่โลกสมัยปัจจุบัน

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

รายวิชาสังคมศึกษาพื้นฐาน 6

รหัสวิชา ส33103 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต

ภาคเรียนที่ 2

ศึกษาวิเคราะห์บทบาทของรัฐเกี่ยวกับนโยบายการเงินการคลังในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ รวมถึงปัญหาทางเศรษฐกิจในชุมชนและสังคม รวมทั้งแนวทางในการแก้ไข บทบาท ของรัฐบาลเกี่ยวกับนโยบายทางการเงินการคลังในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ผลกระทบของการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีผลต่อสังคมไทย ผลดีผลเสียของความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ระหว่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ ปัจจัยที่นำไปสู่ความแข่งขัน การขัดแย้ง และการประสานประโยชน์ ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ศึกษาเชิงวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาการและแนวทางการแก้ปัญหาในการ ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ อภิปราย สืบค้น อธิบาย นำเสนอแนวทางปฏิบัติตน และมี ส่วนร่วม สนับสนุน เพื่อให้เห็นคุณค่า มีความตระหนัก สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างพอเพียง เพื่อให้เกิดความสมดุลในชีวิต สังคม ประเทศชาติ และมนุษยชาติอย่างยั่งยืน ด้วยการบูรณาการการจัดการเรียน การสอนโดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

รวม 5 ตัวชี้วัด

3 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

2 ตัวชี้วัดปลายทาง

3 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

1. ส 3.1 ม.4 – 6/4 วิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐกิจในชุมชนและเสนอแนวทางแก้ไข
2. ส 3.2 ม.4 – 6/1 อธิบายบทบาทของรัฐบาลด้านนโยบายการเงิน การคลังในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ
3. ส 3.2 ม.4 – 6/3 วิเคราะห์ผลดี ผลเสียของความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในรูปแบบต่างๆ

2 ตัวชี้วัดปลายทาง

1. ส 5.2 ม.4 – 6/1 วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับกิจกรรมของมนุษย์ในการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิตของท้องถิ่นทั้งในประเทศไทยและภูมิภาคต่างๆของโลก และเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์
2. ส 5.2 ม.4 – 6/4 วิเคราะห์แนวทางและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

รายวิชาประวัติศาสตร์สากล 2

รหัสวิชา ส33104 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ภาคเรียนที่ 2

วิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองเข้าสู่โลกสมัยปัจจุบัน ผลกระทบของการขยายอิทธิพลของประเทศในยุโรปไปยังทวีปอเมริกา แอฟริกา และเอเชีย สถานการณ์ของโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 21

โดยใช้กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด กระบวนการทำงาน กระบวนการคิดวิเคราะห์ กระบวนการสืบค้น กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการกลุ่ม และกระบวนการแก้ปัญหา

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ซึ่งสามารถนำความรู้มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตที่จะต้องรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของโลกปัจจุบันช่วยให้สังคมเกิดสันติสุข

รวม 3 ตัวชี้วัด

1 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

2 ตัวชี้วัดปลายทาง

1 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

1. ส 4.2 ม.4 - 6/3 วิเคราะห์ผลกระทบของการขยายอิทธิพลของประเทศในยุโรปไปยังทวีปอเมริกา แอฟริกาและเอเชีย

2 ตัวชี้วัดปลายทาง

1. ส 4.2 ม.4 - 6/2 วิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง เข้าสู่โลกสมัยปัจจุบัน

2. ส 4.2 ม.4 - 6/4 วิเคราะห์สถานการณ์ของโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 21

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

รหัสวิชา ส 31201 รายวิชาการป้องกันการทุจริต1 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวม ความสะอาดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคม ในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ การฝึกปฏิบัติจริง การทำโครงการ กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5 STEPS) การอภิปราย การสืบสอบ การแก้ปัญหา ทักษะการอ่านและการเขียน เพื่อให้มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

ผลการเรียนรู้

1. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสะอาดและความไม่ทนต่อการทุจริต
3. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
4. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
5. สามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้
6. ปฏิบัติตนเป็นผู้สะอาดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ
7. ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
8. ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
9. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและป้องกันการทุจริต

รวมทั้งหมด 9 ผลการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

รหัสวิชา ส 31202 รายวิชาการป้องกันการทุจริต2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวม ความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคม ในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ การฝึกปฏิบัติจริง การทำโครงการ กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5 STEPS) การอภิปราย การสืบสอบ การแก้ปัญหา ทักษะการอ่านและการเขียน เพื่อให้มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

ผลการเรียนรู้

1. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต
3. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
4. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
5. สามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้
6. ปฏิบัติตนเป็นผู้ละเอียดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ
7. ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
8. ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
9. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

รวมทั้งหมด 9 ผลการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

รหัสวิชา ส 32201 รายวิชาการป้องกันการทุจริต3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวม ความสะอาดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคม ในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ การฝึกปฏิบัติจริง การทำโครงการ กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5 STEPS) การอภิปราย การสืบสอบ การแก้ปัญหา ทักษะการอ่านและการเขียน เพื่อให้มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

ผลการเรียนรู้

1. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสะอาดและความไม่ทนต่อการทุจริต
3. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
4. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
5. สามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้
6. ปฏิบัติตนเป็นผู้สะอาดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ
7. ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
8. ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
9. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและป้องกันการทุจริต

รวมทั้งหมด 9 ผลการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

รหัสวิชา ส 32202 รายวิชาการป้องกันการทุจริต4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวม ความสะอาดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคม ในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ การฝึกปฏิบัติจริง การทำโครงการ กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5 STEPS) การอภิปราย การสืบสอบ การแก้ปัญหา ทักษะการอ่านและการเขียน เพื่อให้มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

ผลการเรียนรู้

1. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสะอาดและความไม่ทนต่อการทุจริต
3. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
4. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
5. สามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้
6. ปฏิบัติตนเป็นผู้สะอาดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ
7. ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
8. ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
9. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและป้องกันการทุจริต

รวมทั้งหมด 9 ผลการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

รหัสวิชา ส 32202 รายวิชาการป้องกันการทุจริต5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวม ความสะอาดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคม ในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ การฝึกปฏิบัติจริง การทำโครงการ กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5 STEPS) การอภิปราย การสืบสอบ การแก้ปัญหา ทักษะการอ่านและการเขียน เพื่อให้มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

ผลการเรียนรู้

1. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสะอาดและความไม่ทนต่อการทุจริต
3. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
4. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
5. สามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้
6. ปฏิบัติตนเป็นผู้สะอาดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ
7. ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
8. ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
9. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและป้องกันการทุจริต

รวมทั้งหมด 9 ผลการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

รหัสวิชา ส 33203 รายวิชาการป้องกันการทุจริต6 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวม ความสะอาดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคม ในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ การฝึกปฏิบัติจริง การทำโครงการ กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5 STEPS) การอภิปราย การสืบสอบ การแก้ปัญหา ทักษะการอ่านและการเขียน เพื่อให้มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

ผลการเรียนรู้

1. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสะอาดและความไม่ทนต่อการทุจริต
3. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
4. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
5. สามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้
6. ปฏิบัติตนเป็นผู้สะอาดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ
7. ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
8. ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
9. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและป้องกันการทุจริต

รวมทั้งหมด 9 ผลการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

รหัสวิชา ส32203 รายวิชาท้องถิ่นศึกษา 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 จำนวน 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษา อธิบายเกี่ยวกับลักษณะภูมิศาสตร์ ที่ตั้งความเจริญของท้องถิ่นในอดีตถึงปัจจุบัน ประวัติศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรท่องเที่ยว การพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญรุ่งเรือง

เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ สามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองให้กับบุคคลอื่นได้อย่างถูกต้อง ด้วยการบูรณาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการเรียนรู้

1. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของท้องถิ่นและจำแนกประเภทของท้องถิ่น
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น
3. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะและสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียนและท้องถิ่น
4. มีความรู้ ความเข้าใจ และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของท้องถิ่น
5. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางสังคม และการปกครองของท้องถิ่น
6. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ผลงาน คุณธรรม จริยธรรม บุคคลสำคัญในท้องถิ่น
7. วิเคราะห์เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลสำคัญที่เป็นแบบอย่างของท้องถิ่น

รวมทั้งหมด 7 ผลการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

รหัสวิชา ส33204 รายวิชาท้องถิ่นศึกษา 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษา อธิบาย วิเคราะห์เกี่ยวกับค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิตของท้องถิ่น ลักษณะที่อยู่อาศัย การทำมาหากิน การแต่งกาย การแต่งงาน ภาษา อาหารพื้นเมือง ตลอดจนสามารถถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจในความเป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่อผู้อื่นได้

เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสื่อในการถ่ายทอดประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ค่านิยม ความเชื่อ และวิถีชีวิตให้แก่บุคคลอื่น ผู้สนใจภายนอก และเป็นมรดกของท้องถิ่นได้ มีความภูมิใจในวิถีชีวิตของความเป็นท้องถิ่น ด้วยการบูรณาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการเรียนรู้

1. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย และความสำคัญของท้องถิ่น
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณี การละเล่น ภาษา สื่อความเป็นท้องถิ่น อาหารพื้นเมือง และภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแต่งกาย การแต่งงาน ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น
4. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อ ค่านิยมของท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับอุปกรณ์ ข้าวของ เครื่องมือ อาชีพของคนในท้องถิ่น
6. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น และเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

รวมทั้งหมด 6 ผลการเรียนรู้

โครงสร้างรายวิชา
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

โครงสร้างรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาสังคมศึกษาพื้นฐาน 1 สาระพื้นฐาน
รหัสวิชา ส31101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต ภาคเรียนที่ 1

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้แกนกลาง	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่างทาง	ปลายทาง			ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
1. ศาสนาของเรา	ส 1.1 ม.4-6/1		ลักษณะของสังคมชมพูทวีป และคติความเชื่อทางศาสนา สมัยก่อนพระพุทธเจ้า	2	-	-
2. ประวัติและ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา และ พุทธประวัติ	ส 1.1 ม.4-6/4		พระพุทธศาสนามีทฤษฎีและ วิธีการที่เป็นสากลและมีข้อ ปฏิบัติที่ยึดทางสายกลาง	2	-	-
	ส 1.1 ม.4-6/5		พระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนา ศรัทธาและปัญญาที่ถูกต้อง	2	-	-
	ส 1.1 ม.4-6/17		ประวัติพระพุทธเจ้า มุขัมมัด พระเยซู	1	-	-
3. การบริหารจัดการและ เจริญปัญญา	ส 1.1 ม.4-6/19		พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิด แบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธี (เน้น วิธีคิดแบบแยกแยะ ส่วนประกอบ แบบสามัญ ลักษณะ แบบเป็นอยู่ในขณะ ปัจจุบัน และแบบ วิภาษวาท)	2	-	-
	ส 1.1 ม.4 - 6/20		สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและ ประโยชน์ของการบริหารจัดการ และเจริญปัญญา - ฝึกการบริหารจิตและเจริญ ปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน - นำวิธีการบริหารจัดการและ เจริญปัญญาไปใช้ในการ พัฒนาการเรียนรู้ คุณภาพ ชีวิตและสังคม	2	-	-
	ส 1.1 ม.4 - 6/22		สภาพปัญหาในชุมชน และ สังคม	1	-	-

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้แกนกลาง	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่างทาง	ปลายทาง			ระหว่างภาค	ปลายภาค
4. หน้าที่ชาวพุทธ	ส 1.2 ม.4 - 6/1		ปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดีต่อพระภิกษุ-การเข้าใจในกิจของพระภิกษุ เช่น การศึกษา การปฏิบัติธรรม และการเป็นนักบวชที่ดี-คุณสมบัติทศกัณฐ์และปฏิบัติตน-หน้าที่และบทบาทของพระภิกษุ ในฐานะพระนักเทศก์ พระธรรมทูต พระธรรมจาริก พระวิทยากร พระวิปัสสนาจารย์ และพระนักพัฒนาการปกป้องคุ้มครองพระพุทธรูปของพุทธบริษัทในสังคมไทย- การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุทางกาย วาจา และใจ ที่ประกอบด้วยเมตตา- การปฏิสันถารที่เหมาะสมต่อพระภิกษุ ในโอกาสต่าง ๆ ปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและสังคม- การรักษาศีล 8-การเข้าร่วมกิจกรรมและเป็นสมาชิกขององค์กรชาวพุทธ	4	-	-
5. วันสำคัญทางศาสนา	ส 1.2 ม.4 - 6/4		หลักธรรม/คตินิยมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับวันสำคัญ และเทศกาลที่สำคัญในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น การปฏิบัติตนที่ถูกต้องในวันสำคัญและเทศกาลที่สำคัญในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาอื่น	2	-	-

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้แกนกลาง	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่างทาง	ปลายทาง			ระหว่างภาค	ปลายภาค
6. กฎหมายที่ประชาชนควรรู้	ส 2.1 ม.4 - 6/1		กฎหมายแพ่งเกี่ยวกับนิติกรรมสัญญา เช่น ซื้อขาย ขายฝาก เช่าทรัพย์ เช่าซื้อ กู้ยืมเงิน จำนำ จำนองกฎหมายอาญา เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย	4	-	-
7. สังคมของเรา	ส 2.1 ม.4 - 6/2		โครงสร้างทางสังคม - การจัดระเบียบทางสังคม - สถาบันทางสังคม - การขัดเกลาทางสังคม - การเปลี่ยนแปลงทางสังคม - การแก้ปัญหาและแนวทางการพัฒนาทางสังคม	4	-	-
8. สิทธิมนุษยชน	ส 2.1 ม.4 - 6/4		ความหมาย ความสำคัญ แนวคิดและหลักการของสิทธิมนุษยชน - บทบาทขององค์กรระหว่างประเทศในเวทีโลกที่มีผลต่อประเทศไทย - สาระสำคัญของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน	4	-	-
9. การเมืองการปกครอง	ส 2.2 ม.4 - 6/1		ปัญหาการเมืองสำคัญที่เกิดขึ้นภายในประเทศ- สถานการณ์การเมืองการปกครองของสังคมไทย และสังคมโลก และการประสานประโยชน์ร่วมกัน - อิทธิพลของระบบการเมืองการปกครองที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	4	-	-

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้แกนกลาง	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่างทาง	ปลายทาง			ระหว่างภาค	ปลายภาค
10.หลักธรรมและการ ดำรงพุทธศาสนา		ส 1.1 ม.4 - 6/13	พระรัตนตรัย -วิเคราะห์ความหมายและคุณค่าของพุทธะ ธรรมะ สังฆะ อริยสัจ 4 ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) ชั้น 5 - นามรูป - โลกธรรม 8 - จิต, เจตสิก สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) - นิยาม 5 - กรรมนิยาม (กรรม 12) - ธรรมนิยาม(ปฏิจสุมุปาบท) นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) -ภาวนา 4 -วิมุต 5 -นิพพาน มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) -พระสัทธรรม 3 -ปัญญาวุฒิธรรม 4 -พละ 5 -อุบาสกธรรม 5 -อปริหานิยธรรม 7	4	40	20

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้แกนกลาง	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่างทาง	ปลายทาง			ระหว่างภาค	ปลายภาค
			-ปาปนิกรธรรม 3 -ทฤษฎีธรรมิกัตถสังวัตตนิกรธรรม 4 - โภคอาทิยะ 5 - อริยวัชตติ 5 -อธิปไตย 3 -สาราณียธรรม 6 -ทศพิธราชธรรม 10 -วิปัสสนาญาณ มงคล 38 - สงเคราะห์บุตร - สงเคราะห์ภรรยา - สันโดษ - ถูกโลกธรรมจิตไม่หวั่นไหว - จิตไม่เศร้าโศก - จิตไม่มัวหมอง - จิตเกษม - ความเพียรเพื่อกิเลส - ประพฤติพรหมจรรย์ - เห็นอริยสัจ - บรรลุนิพพาน			
		ส 1.2 ม.4 - 6/5	การปกป้อง ค้ำครอง อารัง รักษาพระพุทธศาสนาของพุทธ บริษัทในสังคมไทย การปลูก จิตสำนึก และการมีส่วนร่วมใน สังคมพุทธ	2	30	10
รวม 15 ตัวชี้วัด	13	2		40	70	30

โครงสร้างรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาประวัติศาสตร์ไทย 1 สาระพื้นฐาน
รหัสวิชา ส31102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต ภาคเรียนที่ 1

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง			ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
1. เวลากับ ประวัติศาสตร์	ส 4.1 ม.4-6/1		เวลาและยุคสมัยทาง ประวัติศาสตร์ที่ปรากฏ ในหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ไทยและ ประวัติศาสตร์สากล -ตัวอย่างเวลาและยุค สมัยทางประวัติศาสตร์ ของสังคมมนุษย์ที่มี ปรากฏในหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์(เชื่อมโยง กับ มฐ. ส 4.3) -ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทาง ประวัติศาสตร์	4	-	-
2. วิธีการทาง ประวัติศาสตร์		ส 4.1 ม.4-6/2	ขั้นตอนของวิธีการทาง ประวัติศาสตร์ โดย นำเสนอตัวอย่างที่ละ ขั้นตอนอย่างชัดเจน -คุณค่าและประโยชน์ ของวิธีการทาง ประวัติศาสตร์ที่มีต่อ การศึกษาทาง ประวัติศาสตร์ -ผลการศึกษาหรือ โครงการทาง ประวัติศาสตร์	10	40	20

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง		(ชั่วโมง)	ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
3. ความเป็นมาของชน ชาติไทย		ส 4.3 ม.4-6/1	ประเด็นสำคัญของ ประวัติศาสตร์ไทย เช่น แนวคิดเกี่ยวกับความ เป็นมาของชาติไทย อาณาจักรโบราณใน ดินแดนไทย และ อิทธิพลที่มีต่อสังคมไทย ปัจจัยที่มีผลต่อการ สถาปนาอาณาจักรไทย ในช่วงเวลาต่างๆ สาเหตุและ ผลของการปฏิรูป ฯลฯ	6	30	10
รวม 3 ตัวชี้วัด	1	2		20	70	30

โครงสร้างรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาสังคมศึกษาพื้นฐาน 2 สาระพื้นฐาน
รหัสวิชา ส31103 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต ภาคเรียนที่ 2

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง			ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
1. ระบบเศรษฐกิจ		ส 3.1 ม.4 – 6/1	ระบบเศรษฐกิจของโลก ในปัจจุบัน ผลดีและ ผลเสียของระบบ เศรษฐกิจแบบต่างๆ - ตลาดและประเภทของ ตลาด ข้อดีและข้อเสีย ของตลาดประเภทต่าง ๆ - การกำหนดราคาตาม อุปสงค์ และอุปทาน การกำหนดราคาใน เชิงกลยุทธ์ที่มีใน สังคมไทย - การกำหนดค่าจ้าง กฎหมายที่เกี่ยวข้องและ อัตราค่าจ้างแรงงานใน สังคมไทย - บทบาทของรัฐในการ แทรกแซงราคา และการ ควบคุมราคาเพื่อการ แจกจ่าย และจัดสรร ในทางเศรษฐกิจ	10	70	30
2. สหกรณ์	ส 3.1 ม.4 – 6/3		วิวัฒนาการของสหกรณ์ ในประเทศไทย - ความหมาย ความสำคัญ และ หลักการของระบบ สหกรณ์ - ตัวอย่างและประเภท ของสหกรณ์ในประเทศไทย	8		

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง			ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
			- ความสำคัญของระบบ สหกรณ์ในการพัฒนา เศรษฐกิจในชุมชนและ ประเทศ			
3. เครื่องมือภูมิศาสตร์	ส 5.1 ม.4 – 6/3		แผนที่และองค์ประกอบ - การอ่านแผนที่เฉพาะ เรื่อง - การแปลความหมาย รูปถ่ายทางอากาศและ ภาพจากดาวเทียม - การนำภูมิสารสนเทศ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	10		
4. ลักษณะกายภาพ ของโลก	ส 5.1 ม.4 – 6/1		การเปลี่ยนแปลงทาง กายภาพ(ประกอบด้วย 1. ธรณีภาค 2. บรรยากาศภาค 3. อุทกภาค 4. ชีวภาค) ของพื้นที่ในประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆของ โลกซึ่งได้รับอิทธิพลจาก ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงทาง กายภาพที่ส่งผลต่อภูมิ ประเทศ ภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติ	12		
รวม 4 ตัวชี้วัด	3	1		40	70	30

โครงสร้างรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาประวัติศาสตร์ไทย 2 สาระพื้นฐาน
รหัสวิชา ส31104 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต ภาคเรียนที่ 2

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง			ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
1. พระมหากษัตริย์ ไทย	ส 4.3 ม.4 - 6/2		บทบาทของสถาบัน พระมหากษัตริย์ในการ พัฒนาชาติไทยในด้าน ต่างๆ เช่น การป้องกัน และรักษาเอกราชของ ชาติ การสร้างสรรค์ วัฒนธรรมไทย	5		
2. วัฒนธรรมไทยและ ภูมิปัญญาไทย	ส 4.3 ม.4 - 6/3		ปัจจัยที่ส่งเสริมความ สร้างสรรค์ภูมิปัญญา ไทย และวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีผลต่อสังคมไทยใน ยุคปัจจุบัน	5		
	ส 4.3 ม.4 - 6/4		อิทธิพลของวัฒนธรรม ตะวันตก และตะวันออก ที่มีต่อสังคมไทย ผลงานของบุคคลสำคัญ ทั้งชาวไทยและ ต่างประเทศที่มีส่วน สร้างสรรค์ วัฒนธรรม ไทย และประวัติศาสตร์ ไทย	5		

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง		(ชั่วโมง)	ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
		ส 4.3 ม.4-6/5	สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อ การสร้างสรรค์ภูมิ ปัญญาและวัฒนธรรม ไทย - วิถีชีวิตของคนไทยใน สมัยต่างๆ - การสืบทอดและ เปลี่ยนแปลงของ วัฒนธรรมไทย - แนวทางการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมไทยและการมี ส่วนร่วมในการอนุรักษ์ - วิธีการมีส่วนร่วม อนุรักษ์ภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมไทย	5	70	30
รวม 4 ตัวชี้วัด	3	1		20	70	30

โครงสร้างรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาสังคมศึกษาพื้นฐาน 3 สาระพื้นฐาน
รหัสวิชา ส32101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต ภาคเรียนที่ 1

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง		(ชั่วโมง)	ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
1. พุทธศาสนากับ สันติภาพ	ส 1.1 ม.4 - 6/6		ลักษณะประชาธิปไตยใน พระพุทธ- ศาสนา	1		
	ส 1.1 ม.4 - 6/8		พระพุทธศาสนาเน้นการ ฝึกหัดอบรมตนการ พึ่งตนเอง และการมุ่ง อิสรภาพ	2		
	ส 1.1 ม.4-6/12		• ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับการศึกษาที่สมบูรณ์ • ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับการเมือง • ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับสันติภาพ	2		
2. พระไตรปิฎก	ส 1.1 ม.4-6/15		วิธีการศึกษาและค้นคว้า พระไตรปิฎก และคัมภีร์ ของศาสนาอื่น ๆ - การสังคายนาและการ เผยแผ่พระไตรปิฎก - ความสำคัญและคุณค่า ของพระไตรปิฎก	2		
	ส 1.1 ม.4-6/17		ประวัติพระพุทธเจ้า มุขัม มัด พระเยซู	1		

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง			ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
3. ชาวพุทธที่ดี	ส 1.2 ม.4 - 6/1		การเป็นชาวพุทธที่ดีตามหลักทศเบ็องบน ในทศ 6 - การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในฐานะผู้ปกครองและ ผู้อยู่ในปกครองตามหลักทศเบ็องล่างในทศ 6 - การปฏิสันถารตามหลักปฏิสันถาร 2 - หน้าที่และบทบาทของอุบาสก อุบาสิกาที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน - การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวตามหลักทศเบ็องหลังในทศ 6 - การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติและโลก	4		

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง			ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
4. ศาสนพิธีและ พิธีกรรมทางศาสนา	ส 1.2 ม.4 – 6/2		ประเภทของศาสนพิธีใน พระพุทธศาสนา- ศาสน พิธีเนื่องด้วยพุทธบัญญัติ เช่น พิธีแสดงตนเป็น พุทธมามกะ พิธีเวียน เทียน ถวายสังฆทาน ถวายผ้าอาบน้าฝน พิธี ทอดกฐิน พิธีปวารณา เป็นต้น - ศาสนพิธีที่นำ พระพุทธศาสนาเข้าไป เกี่ยวเนื่อง เช่น การ ทำบุญเลี้ยงพระในโอกาส ต่างๆ - ความหมาย ความสำคัญ คติธรรมใน พิธีกรรม บทสวดมนต์ ของนักเรียน งานพิธี คุณค่าและประโยชน์ - พิธีบรรพชาอุปสมบท คุณสมบัติของผู้ขอ บรรพชาอุปสมบท เครื่องอัฐบริขาร ประโยชน์ของการ บรรพชาอุปสมบท - บุญพิธี ทานพิธี กุศล พิธี - คุณค่าและประโยชน์ ของศาสนพิธี	4		

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง		(ชั่วโมง)	ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
5. วันสำคัญทางศาสนา	ส 1.2 ม.4 - 6/4		หลักธรรม/คตินิยมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญและเทศกาลที่สำคัญในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น การปฏิบัติตนที่ถูกต้องในวันสำคัญและเทศกาลที่สำคัญในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น	2		
6. การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข		ส 1.1 ม.4-6/21	หลักธรรมสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข - หลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น สาราณียธรรม 6 อธิปไตย 3 มิจฉา วณิชา 5 อริยวัฑฒิ 5 โภคอาทิยะ 5 - คริสต์ศาสนา ได้แก่ บัญญัติ 10 ประการ (เฉพาะที่เกี่ยวข้อง) ศาสนาอิสลาม ได้แก่ หลักจริยธรรม (เฉพาะที่เกี่ยวข้อง)	4	15	5
		ส 1.2 ม.4 - 6/5	• การปกป้อง คุ่มครอง อ้างรักษา พระพุทธศาสนาของพุทธ บริษัทในสังคมไทย • การปลูกจิตสำนึกและ การมีส่วนร่วมในสังคม พุทธ	2	10	5

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง		(ชั่วโมง)	ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
7. กฎหมายที่ ประชาชนควรรู้	ส 2.1 ม.4 - 6/1		กฎหมายอื่นที่สำคัญ เช่น รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทยฉบับ ปัจจุบัน กฎหมายการรับ ราชการทหาร กฎหมาย ภาษีอากร กฎหมาย คุ้มครองผู้บริโภค - ข้อตกลงระหว่าง ประเทศ เช่น ปฏิญญา สากลว่าด้วยสิทธิ มนุษยชน กฎหมาย มนุษยธรรมระหว่าง ประเทศ	2		
	ส 2.1 ม.4 - 6/4		บทบัญญัติของ รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทยฉบับ ปัจจุบันเกี่ยวกับสิทธิ มนุษยชนปัญหาสิทธิ มนุษยชนในประเทศและ แนวทางแก้ปัญหาและ พัฒนา	2		
8. พลเมืองดีของชาติ		ส 2.1 ม.4 - 6/3	คุณลักษณะพลเมืองดี ของประเทศชาติ และ สังคมโลก เช่น - เคารพกฎหมาย และ กติกาสังคม - เคารพสิทธิ เสรีภาพ ของตนเองและบุคคลอื่น - มีเหตุผล รับฟังความ คิดเห็นของผู้อื่น - มีความรับผิดชอบต่อ ตนเอง สังคม ชุมชน ประเทศชาติและสังคม - เข้าร่วมกิจกรรม	6	20	10

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง			ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
			ทางการเมืองการปกครอง - มีส่วนร่วมในการป้องกัน แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง สิ่งแวดล้อม - มีคุณธรรมจริยธรรม ใช้เป็นตัวกำหนด ความคิด			
9. ประชาธิปไตย		ส 2.2 ม.4 - 6/3	การปกครองตามระบอบ ประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข - รูปแบบของรัฐ - ฐานะและพระราช อำนาจของ พระมหากษัตริย์	4	15	5
		ส 2.2 ม.4 - 6/4	การตรวจสอบการใช้ อำนาจรัฐ ตาม รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย ฉบับ ปัจจุบัน ที่มีผลต่อการ เปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การตรวจสอบโดย องค์กรอิสระ การ ตรวจสอบโดยประชาชน	2	10	5
รวม 15 ตัวชี้วัด	10	5		40	70	30

โครงสร้างรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาสังคมศึกษาพื้นฐาน 4 สาระพื้นฐาน
รหัสวิชา ส32102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต ภาคเรียนที่ 2

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง			ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
1. ระบบเศรษฐกิจ	ส 3.1 ม.4 – 6/1		ระบบเศรษฐกิจของโลกในปัจจุบัน ผลดีและผลเสียของระบบเศรษฐกิจแบบต่างๆ - ตลาดและประเภทของตลาด ข้อดีและข้อเสียของตลาดประเภทต่างๆ - การกำหนดราคาตามอุปสงค์ และอุปทาน การกำหนดราคาในเชิงกลยุทธ์ที่มีในสังคมไทย - การกำหนดค่าจ้าง กฎหมายที่เกี่ยวข้องและอัตราค่าจ้างแรงงานในสังคมไทย - บทบาทของรัฐในการแทรกแซงราคา และการควบคุมราคาเพื่อการแจกจ่าย และจัดสรรในทางเศรษฐกิจ	10		

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง		(ชั่วโมง)	ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
2. เศรษฐกิจพอเพียง	ส 3.1 ม.4 - 6/2		การประยุกต์ใช้ เศรษฐกิจพอเพียงใน การดำเนินชีวิตของ ตนเอง และครอบครัว - การประยุกต์ใช้ เศรษฐกิจพอเพียงใน ภาคเกษตร อุตสาหกรรม การค้า และบริการ - ปัญหาการพัฒนา ประเทศที่ผ่านมา โดย การศึกษาวิเคราะห์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมฉบับที่ผ่านมา - การพัฒนาประเทศที่ นำปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงมาใช้ ในการ วางแผนพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคม ฉบับปัจจุบัน	6		
3. เสรีทางการค้า		ส 3.2 ม.4 - 6/2	วิวัฒนาการของการเปิด เสรีทางเศรษฐกิจในยุค โลกาภิวัตน์ของไทย - ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ มีผลต่อการเปิดเสรีทาง เศรษฐกิจของประเทศ - ผลกระทบของการเปิด เสรีทางเศรษฐกิจของ ประเทศที่มีต่อภาค การเกษตร ภาคอุตสาหกรรม ภาค การค้าและบริการ - การค้าและการลงทุน ระหว่างประเทศ-	10	35	15

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง		(ชั่วโมง)	ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
			- บทบาทขององค์กร ระหว่างประเทศในเวที การเงินโลกที่มีผลกับ ประเทศไทย			
4. การดำเนินชีวิตกับ สิ่งแวดล้อม	ส 5.1 ม.4 - 6/2		ปัญหาทางกายภาพและ ภัยพิบัติทางธรรมชาติใน ประเทศไทยและภูมิภาค ต่าง ๆ ของโลก	4		
		ส 5.2 ม.4 - 6/1	ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ กับวิถีการดำเนินชีวิต ภายใต้กระแสโลกาภิ วัตน์ ได้แก่ -ประชากรและการตั้ง ถิ่นฐาน (การกระจาย และการเปลี่ยนแปลง ประชากร ชุมชนเมือง และชนบท และการ กลายเป็นเมือง) -การกระจายของ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ (เกษตรกรรม อุตสาหกรรมการผลิต การบริการ และการ ท่องเที่ยว)	10	35	15
รวม 5 ตัวชี้วัด	3	2		40	70	30

โครงสร้างรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาสังคมศึกษาพื้นฐาน 5 สาระพื้นฐาน
รหัสวิชา ส33101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต ภาคเรียนที่ 1

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง		(ชั่วโมง)	ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
1. หลักการของพุทธศาสนา	ส 1.1 ม.4 - 6/2		- พระพุทธรเจ้าในฐานะเป็นมนุษย์ผู้ฝึกตนได้อย่างสูงสุด (การตรัสรู้) - การก่อตั้งพระพุทธศาสนา วิธีการสอน และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจริยา	2		
	ส 1.1 ม.4 - 6/3		พุทธประวัติด้านการบริหารและการธำรงรักษาพระพุทธศาสนา	1		
	ส 1.1 ม.4 - 6/7		- หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์ - การคิดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนาและการคิดแบบวิทยาศาสตร์	1		
	ส 1.1 ม.4 - 6/8		พระพุทธศาสนาเน้นการฝึกหัดอบรมตนการพึ่งตนเองและการมุ่งอิสรภาพ	1		
	ส 1.1 ม.4 - 6/9		- พระพุทธศาสนาเป็นศาสตร์แห่งการศึกษา - พระพุทธศาสนาเน้นความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยและวิธีการแก้ปัญหา	1		

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง		(ชั่วโมง)	ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
	ส 1.1 ม.4-6/10		• พระพุทธศาสนาฝึกตนไม่ให้ประมาท • พระพุทธศาสนามุ่งประโยชน์สุขและสันติภาพแก่บุคคล สังคมและโลก	1		
	ส 1.1 ม.4-6/11		พระพุทธศาสนากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาแบบยั่งยืน	1		
2. พุทธสาวก พุทธสาวิกชาดกและชาวพุทธตัวอย่าง	ส 1.1 ม.4-6/14		พุทธสาวก พุทธสาวิก - พระอัสสชิ - พระกัศยปโคตมีเถรี - พระนางมัลลิกา - หมอชีวก โกมารภัจ - พระอนนรุทธะ - พระองคุลิมาล - พระธัมมทินนาเถรี - จิตตคหบดี - พระอานนท์ - พระปฏาจาราเถรี - จูฬสุภัททา - สุนนมาลาการชาดก - เวสสันดรชาดก - มโหสถชาดก - มหาชนกชาดก ชาวพุทธตัวอย่าง - พระนาคเสน - พระยามิลินท์ - สมเด็จพระวันรัต (เฮง เขมจารี)	6		

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง			ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
			- พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต - สุขีพ บุญญานุภาพ - สมเด็จพระนารายณ์มหาราช - พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) - พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) - ดร.เอ็มเบตการ์ - พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว - พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) - พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) - อนาคตริก ธรรมปาละ			
3. การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	ส 1.1 ม.4-6/18		• คุณค่าและความสำคัญของค่านิยมและจริยธรรม • การจัดความขัดแย้งเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	1		
	ส 1.1 ม.4-6/22		สภาพปัญหาในชุมชนและสังคม	1		
		ส 1.2 ม.4 - 6/5	• การปกป้องคุ้มครองอำรงรักษาพระพุทธศาสนาของพุทธบริษัทในสังคมไทย • การปลูกจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในสังคมพุทธ	2		

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง			ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
4. ศาสนพิธี	ส 1.2 ม.4 - 6/2		ประเภทของศาสนพิธีในพระพุทธศาสนา - ศาสนพิธีเนื่องด้วยพุทธบัญญัติ เช่น พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ พิธีเวียนเทียน ถวายสังฆทาน ถวายผ้าอาบ น้ำฝน พิธีทอดกฐิน พิธีปวารณา เป็นต้น - ศาสนพิธีที่นำพระพุทธศาสนาเข้าไปเกี่ยวเนื่อง เช่น การทำบุญเลี้ยงพระในโอกาสต่างๆ ความหมาย ความสำคัญ คติธรรมในพิธีกรรม บทสวดมนต์ของนักเรียน งานพิธี คุณค่าและประโยชน์ พิธีบรรพชาอุปสมบท คุณสมบัติของผู้ขอ บรรพชาอุปสมบท เครื่องอัฐบริขาร ประโยชน์ของการ บรรพชาอุปสมบท บุญ พิธี ทานพิธี กุศลพิธี คุณค่าและประโยชน์ ของศาสนพิธี	6		
	ส 1.2 ม.4 - 6/3		การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ - ขั้นตอนเตรียมการ - ขั้นตอนพิธีการ	2		
5. พุทธศาสนสุภาษิต		ส 1.1 ม.4-6/13	พุทธศาสนสุภาษิต จิตต์ ทนต์ สุขาวห์	6	30	10

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง			ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
			จิตที่ฝึกดีแล้วนำสุขมาให้ นอจจาวจํ ปณจิตา ทสฺสยนฺติ บัณฺฑิตยํมํไมํแสดง อาการขึ้น ๆ ลง ๆ นตฺถิ โลเก อนินฺทิตํ คนที่ไม่ถูกนินทา ไม่มี ในโลก โกธํ ฆตฺวา สุขํ เสติ ฆ่าความโกรธได้ย่อมอยู่ เป็นสุข ปฏฺวิรูปการี รุรฺวา อฏฺฐา ตา วินฺทเต ธนํ คน ขยันเอาการเอางาน กระทำเหมาะสมย่อมหา ทรัพย์ได้ วายเมถว ปุริโส ยาว อตถสฺส นิปฺปทา เกิดเป็นคนควรจะ พยายามจนกว่าจะ ประสบความสำเร็จ สนฺตมฺภูริํ ปรมํ ธนํ ความสันโดษเป็นทรัพย์ อย่างยิ่ง อิณฺดาทํ นํ ทุกํ โลเก การเป็นหนี้เป็นทุกข์ใน โลก ราชา มุขํ มนุสฺसानํ พระราชเป็นประมุข ของประชาชน สฺติ โลกสฺมิ ชาคโร สฺติเป็นเครื่องตื่นในโลก นตฺถิ สฺนติปฺริ สุขํ			

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง			ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
			สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบ ไม่มี นิพพาน ปรหม์ สุข นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง			
		ส 1.1 ม.4- 6/16	ตัวอย่างผลที่เกิดจาก การทำความดี ความชั่ว - โยนิโสมนสิการด้วยวิธี คิดแบบอริยสัจ - หลักธรรมตามสาระ การเรียนรู้ข้อ 13	2	5	5
6. เรียนรู้วัฒนธรรม		ส 2.1 ม.4 - 6/5	ความหมายและ ความสำคัญของ วัฒนธรรม - ลักษณะและ ความสำคัญของ วัฒนธรรมไทยที่สำคัญ - การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและ อนุรักษ์วัฒนธรรมไทย - ความแตกต่างระหว่าง วัฒนธรรมไทยกับ วัฒนธรรมสากล - แนวทางการอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทยที่ดีงาม - วิธีการเลือกรับ วัฒนธรรมสากล	4	30	10

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง		(ชั่วโมง)	ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
		ส 2.2 ม.4 - 6/2	• การประสานประโยชน์ร่วมกันระหว่างประเทศ เช่น การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศต่าง ๆ • การแลกเปลี่ยนเพื่อช่วยเหลือ และส่งเสริมด้านวัฒนธรรม การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม	2	5	5
รวม 17 ตัวชี้วัด	12	5		40	70	30

โครงสร้างรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาประวัติศาสตร์สากล 1 สาระพื้นฐาน
รหัสวิชา ส33102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต ภาคเรียนที่ 1

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้แกนกลาง	เวลา	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง		(ชั่วโมง)	ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
1. ความสำคัญของเวลา กับการศึกษา ประวัติศาสตร์	ส 4.1 ม.4-6/1		เวลาและยุคสมัยทาง ประวัติศาสตร์ที่ปรากฏใน หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ไทยและประวัติศาสตร์สากล - ตัวอย่างเวลาและยุคสมัยทาง ประวัติศาสตร์ของสังคมมนุษย์ ที่มีปรากฏในหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ (เชื่อมโยง กับ มฐ. ส 4.3) - ความสำคัญของเวลาและยุค สมัยทางประวัติศาสตร์	6	-	-
2. อารยธรรมโบราณ	ส 4.2 ม.4-6/1		อารยธรรมของโลกยุคโบราณ ได้แก่ อารยธรรมลุ่มแม่น้ำ ไทกริส-ยูเฟรติส ไนล์ ฮวงโห สินธุ และอารยธรรมกรีก-โรมัน	6		
3. การติดต่อกันระหว่าง โลกตะวันออกกับโลก ตะวันตก		ส 4.2 ม.4-6/2	- การติดต่อระหว่างโลก ตะวันออกกับโลกตะวันตก และอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่มี ต่อกันและกัน - เหตุการณ์สำคัญต่างๆที่ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของ โลกในปัจจุบัน เช่น ระเบิด พิวตล์ การฟื้นฟู ศิลป วิทยาการสงครามครูเสด การ สำรวจทางทะเล การปฏิรูป ศาสนา การปฏิวัติทาง	8	70	30
รวม 3 ตัวชี้วัด	2	1		20	70	30

โครงสร้างรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รายวิชาสังคมศึกษาพื้นฐาน 6 สาระพื้นฐาน
รหัสวิชา ส33103 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต ภาคเรียนที่ 2

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง		(ชั่วโมง)	ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
1. เศรษฐกิจชุมชน	ส 3.1 ม.4-6/4		ปัญหาทางเศรษฐกิจใน ชุมชน - แนวทางการพัฒนา เศรษฐกิจของชุมชน - ตัวอย่างของการ รวมกลุ่มที่ประสบ ความสำเร็จในการ แก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ ของชุมชน	6		

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง			ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
2. การเงินและการคลัง	ส 3.2 ม.4-6/1		บทบาทของนโยบายการเงินและการคลังของรัฐบาลในด้าน - การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ - การสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ - การรักษาดุลการค้าระหว่างประเทศ - การแทรกแซงราคา และการควบคุม ราคา รายรับและรายจ่ายของรัฐบาลที่มีผลต่องบประมาณ ทั้งนี้ สาธารณะ การพัฒนาทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชน - นโยบายการเก็บภาษีประเภทต่าง ๆ และการใช้จ่ายของรัฐ - แนวทางการแก้ปัญหาการว่างงาน ความหมาย สาเหตุ และผลกระทบที่เกิดจากภาวะทางเศรษฐกิจ เช่น เงินเฟ้อ เงินฝืด ตัวชี้วัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่น GDP, GNP รายได้เฉลี่ยต่อบุคคล แนวทางการ	10		

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง		(ชั่วโมง)	ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
			แก้ปัญหาของนโยบาย การเงินการคลัง			
3. การค้าระหว่าง ประเทศ	ส 3.2 ม.4-6/3		แนวคิดพื้นฐานที่ เกี่ยวข้องกับการค้า ระหว่างประเทศ บทบาทขององค์การ ความร่วมมือทาง เศรษฐกิจที่สำคัญใน ภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก เช่น WTO , NAFTA , EU , IMF , ADB , OPEC , FTA , APEC ใน ระดับต่าง ๆ เขต สืบทอดเศรษฐกิจ ปัจจัยต่าง ๆ ที่ นำไปสู่การพึ่งพา การ แข่งขันการขัดแย้ง และ การประสานประโยชน์ ทางเศรษฐกิจ ตัวอย่างเหตุการณ์ที่ นำไปสู่การพึ่งพาทาง เศรษฐกิจ ผลกระทบจากการ ดำเนินกิจกรรมทาง เศรษฐกิจระหว่าง ประเทศ ปัจจัยต่าง ๆ ที่ นำไปสู่การพึ่งพาการ แข่งขัน การขัดแย้ง และ การประสานประโยชน์ ทางเศรษฐกิจวิธีการกีด กันทางการค้าในการค้า ระหว่างประเทศ	10		

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง		(ชั่วโมง)	ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
4. สิ่งแวดล้อมทาง กายภาพกับวิถีการ ดำเนินชีวิต		ส 5.2 ม.4-6/1	ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ กับวิถีการดำเนินชีวิต ภายใต้กระแสโลกาภิ วัตน์ได้แก่ -ประชากรและการ ตั้งถิ่นฐาน (การกระจาย และการเปลี่ยนแปลง ประชากร ชุมชนเมือง และชนบท และการ กลายเป็นเมือง) -การกระจายของ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ (เกษตรกรรม อุตสาหกรรมการผลิต การบริการ และการ ท่องเที่ยว)	8	40	20
		ส 5.2 ม.4-6/4	แนวทางการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมในการ แก้ปัญหาและการ ดำเนินชีวิตตามแนว ทางการจัดการ ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อมเพื่อการ พัฒนาที่ยั่งยืน	6	30	10
รวม 5 ตัวชี้วัด	3	2		40	70	30

โครงสร้างรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาประวัติศาสตร์สากล 2 สาระพื้นฐาน
รหัสวิชา ส33104 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต ภาคเรียนที่ 2

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน/ตัวชี้วัด		สาระการเรียนรู้ แกนกลาง	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน	
	ระหว่าง ทาง	ปลายทาง			ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
1. เหตุการณ์สำคัญ ของโลก		ส 4.2 ม.4 -6/2	เหตุการณ์สำคัญต่างๆที่ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง ของโลกในปัจจุบัน เช่น ระบอบฟิวดัล การฟื้นฟู ศิลปวิทยาการสงครามครู เสด การสำรวจทางทะเล การปฏิรูปศาสนา การ ปฏิวัติทาง	8	35	15
	ส 4.2 ม.4-6/3		วิทยาศาสตร์ การปฏิวัติ อุตสาหกรรม จักรวรรดิ นิยม ลัทธิชาตินิยม เป็น ต้น ความร่วมมือ และความ ขัดแย้งของมนุษยชาติใน โลก	4		
2. สถานการณ์ของ โลก		ส 4.2 ม.4 -6/4	ความร่วมมือ และ ความขัดแย้งของ มนุษยชาติในโลก สถานการณ์สำคัญของ โลกในคริสต์ศตวรรษที่ 21 เช่น - เหตุการณ์ 11 กันยายน 2001 (Nine Eleven) - การขาดแคลน ทรัพยากร - การก่อการร้าย - ความขัดแย้งทาง ศาสนา ฯลฯ	8	35	15
รวม 3 ตัวชี้วัด	1	2		20	70	30

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส31201 รายวิชาการป้องกันการทุจริต1 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต สาระเพิ่มเติม

หน่วยที่	ชื่อหน่วย	เรื่อง/เนื้อหา	เวลา เรียน	คะแนน				
				รวม	ก่อน	กลาง	หลัง	ปลาย
1. 10 ชั่วโมง 50 คะแนน	1.การคิด แยกแยะ ระหว่าง ผลประโยชน์ ส่วนตนและ ผลประโยชน์ ส่วนรวม	1.การคิดแยกแยะ	2	10	5	5	-	-
		2. ระบบคิดฐาน 2	3	15	10	5	-	-
		3.ระบบคิดฐาน 10	2	10	5	5	-	-
		4. ความแตกต่างระหว่างจริยธรรมและ การ ทุจริต (สังคม)	3	15	10	5	-	-
2. 7 ชั่วโมง 35 คะแนน	2. ความละเอียด และความไม่ทน ต่อการทุจริต	1.การทำงานบ้าน/ชิ้นงาน	2	10	-	-	7	3
		2.การทำเวร/การทำความสะอาด	2	10	-	-	7	3
		3. การสอบ	1	5	-	-	3	2
		4. กิจกรรมนักเรียน (โรงเรียน)	2	10	-	-	7	3
3. 3 ชั่วโมง 15 คะแนน	STRONG / จิต พอเพียงต่อต้าน การทุจริต	1.ความพอเพียง	2	10	-	-	3	7
		2. ความโปร่งใส	1	5	-	-	3	2
			20	100	30	20	30	20

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส31202 รายวิชาการป้องกันการทุจริต 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต สาระเพิ่มเติม

หน่วยที่	ชื่อหน่วย	เรื่อง/เนื้อหา	เวลา เรียน	คะแนน				
				รวม	ก่อน	กลาง	หลัง	ปลาย
3. 5 ชั่วโมง 25 คะแนน	3. STRONG / จิตพอเพียง ต่อต้านการ ทุจริต	- ความตื่นรู้และความรู้	1	5	5	-	-	-
		- การต่อต้านทุจริต	2	10	10	-	-	-
		- มุ่งไปข้างหน้า	1	5	5	-	-	-
		- ความเอื้ออาทร	1	5	5	-	-	-
4. 15 ชั่วโมง 75 คะแนน	4. พลเมืองกับ ความ รับผิดชอบต่อ สังคม	- การเคารพสิทธิหน้าที่ต่อตนเองและ ผู้อื่น	3	15	5	10		
		- ระเบียบ กฎ กติกา กฎหมาย	3	15	-	10	5	
		- ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น	3	15	-	-	10	5
		- ความเป็นพลเมือง	3	15	-	-	10	5
		- ความเป็นพลโลก * สัมมนา สุนทรพจน์	3	15	-	-	5	10
รวม			20	100	30	20	30	20

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส32201 รายวิชาการป้องกันการทุจริต 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต สาระเพิ่มเติม

หน่วยที่	ชื่อหน่วย	เรื่อง/เนื้อหา	เวลา เรียน	คะแนน				
				รวม	ก่อน	กลาง	หลัง	ปลาย
1. 10 ชั่วโมง 50 คะแนน	1.การคิดแยกแยะ ระหว่างผลประโยชน์ ส่วนตนและ ผลประโยชน์ส่วนรวม	1.การคิดแยกแยะ	2	10	5	5	-	-
		2.ระบบคิดฐาน 10 กับ ฐาน 2	2	10	5	5	-	-
		3.การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตน และ ผลประโยชน์ส่วนรวม (สังคม ประเทศชาติ โลก)	3	15	10	5	-	-
		4.ผลประโยชน์ทับซ้อน และรูปแบบของ ผลประโยชน์ทับซ้อน (สังคม ประเทศชาติ โลก)	3	15	10	5	-	-
2. 7 ชั่วโมง 35 คะแนน	2. ความละเอียดและ ความไม่ทน ต่อการทุจริต	1. การทำการบ้าน/การทำเวร/การทำความ สะอาด	1	5			5	-
		2. การสอบและการเลือกตั้ง	2	10			7	3
		3. การแต่งกาย	2	10			5	5
		4. การเข้าแถว	1	5			2	3
		5. กิจกรรมนักเรียน (ชุมชน)	1	5			3	3
3. 3 ชั่วโมง 15 คะแนน	STRONG / จิต พอเพียงต่อต้าน การทุจริต	1.ความพอเพียง	2	10			5	5
		2.ความโปร่งใส	1	5			3	2
รวม			20	100	30	20	30	20

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส32202 รายวิชาการป้องกันการทุจริต 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต สาระเพิ่มเติม

หน่วยที่	ชื่อหน่วย	เรื่อง/เนื้อหา	เวลา เรียน	คะแนน				
				รวม	ก่อน	กลาง	หลัง	ปลาย
3. 5 ชั่วโมง 25 คะแนน	3. STRONG / จิตพอเพียง ต่อต้านการทุจริต	- ความตื่นรู้และความรู้	1	5	5	-		
		- ต่อด้านทุจริต	2	10	5	5		
		- มุ่งไปข้างหน้า	1	5	3	2		
		- ความเอื้ออาทร	1	5	3	2		
4. 15 ชั่วโมง 75 คะแนน	4. พลเมืองกับความ รับผิดชอบต่อสังคม	- การเคารพสิทธิหน้าที่ต่อตนเอง และ ผู้อื่น	2	10	8	2		
		- ระเบียบ กฎ กติกา กฎหมาย	4	20	6	9	5	-
		- พลเมืองกับความรับผิดชอบต่อ สังคม	2	10	-	-	5	5
		- แนวทางการปฏิบัติตนเป็น พลเมืองที่ดี	3	15	-	-	10	5
		- ความเป็นพลเมืองของประเทศ	2	10	-	-	5	5
		- ความเป็นพลเมืองของโลก * สัมมนา เสวนา	2	10	-	-	5	5
รวม			20	100	30	20	30	20

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส33202 รายวิชาการป้องกันการทุจริต 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต สาระเพิ่มเติม

หน่วยที่	ชื่อหน่วย	เรื่อง/เนื้อหา	เวลา เรียน	คะแนน				
				รวม	ก่อน	กลาง	หลัง	ปลาย
1. 10 ชั่วโมง 50 คะแนน	1.การคิดแยกแยะระหว่าง ผลประโยชน์ ส่วนตนและผลประโยชน์ ส่วนรวม	- ความแตกต่างระหว่างจริยธรรม และการทุจริต (โลก)	2	10	7	3	-	-
		- ประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ ส่วนรวม (โลก)	2	10	7	3	-	-
		- การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วน ตนและ ผลประโยชน์ส่วนรวม (โลก)	2	10	6	4	-	-
		- ผลประโยชน์ทับซ้อน (โลก)	2	10	5	5	-	-
		- รูปแบบของผลประโยชน์ทับซ้อน (โลก)	2	10	5	5		
2. 7 ชั่วโมง 35 คะแนน	2. ความละเอียดและความไม่ ทนต่อการทุจริต	- การสอบ	2	10	-	-	7	3
		- การเลือกตั้ง	2	10	-	-	7	3
		- กิจกรรมนักเรียน	3	15	-	-	10	5
3. 3 ชั่วโมง 15 คะแนน	STRONG / จิตพอเพียง ต่อต้านการทุจริต	- ความพอเพียงประสานเสียงต้าน ทุจริต	2	10	-	-	6	4
		- ความโปร่งใสใจสะอาดต้านทุจริต	1	5	-	-		5
รวม			20	100	30	20	30	20

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส33203 รายวิชาการป้องกันการทุจริต 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต สาระเพิ่มเติม

หน่วยที่	ชื่อหน่วย	เรื่อง/เนื้อหา	เวลา เรียน	คะแนน				
				รวม	ก่อน	กลาง	หลัง	ปลาย
3. 5 ชั่วโมง 25 คะแนน	3. STRONG / จิตพอเพียง ต่อต้านการ ทุจริต	- ความโปร่งใสใจสะอาดด้านทุจริต	1	5	5	-	-	-
		- ตื่นรู้ด้านทุจริต	2	10	5	5	-	-
		- เรียนรู้เท่าทันป้องกันการทุจริต	2	10	7	3	-	-
4. 15 ชั่วโมง 75 คะแนน	4. พลเมืองกับ ความ รับผิดชอบต่อ สังคม	- การเคารพสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น	4	20	10	10	-	-
		- ระเบียบ กฎ กติกา กฎหมาย	3	15	3	2	10	-
		- ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น	2	10	-	-	5	5
		- พลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อ การ ป้องกันการ ทุจริต	3	15	-	-	10	5
		- พลโลกที่มีความรับผิดชอบต่อ การ ป้องกันการ ทุจริต * สัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เผยแพร่ ความรู้	3	15	-	-	5	10
รวม			20	100	30	20	30	20

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส32203 รายวิชาท้องถิ่นศึกษา 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 จำนวน 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต สาระเพิ่มเติม

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	ผลการเรียนรู้	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก	
					ระหว่างเรียน	ปลายภาค
1	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับท้องถิ่น	มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของท้องถิ่นและจำแนกประเภทของท้องถิ่น	- ความสำคัญของท้องถิ่น - ประเภทของท้องถิ่น	4	10	2
2	ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น	มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น	- ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น - พัฒนาการของท้องถิ่น	6	10	2
3	ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น	มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะและสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียนและท้องถิ่น	- ภูมิศาสตร์กายภาพของโรงเรียนและท้องถิ่น - สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์	6	10	2
4	ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น	มีความรู้ ความเข้าใจ และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของท้องถิ่น	- ประเภทของทรัพยากรธรรมชาติ - การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	6	15	3
5	สภาพแวดล้อมทางสังคมและการปกครองท้องถิ่น	มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางสังคม และการปกครองของท้องถิ่น	- โครงสร้างทางสังคม - ระบบการปกครองท้องถิ่น	6	15	5
6	บุคคลสำคัญในท้องถิ่น	มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ผลงาน คุณธรรม จริยธรรม บุคคลสำคัญในท้องถิ่น	- ประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญ - คุณธรรมและจริยธรรมของบุคคลสำคัญ	6	10	3
7	การวิเคราะห์คุณธรรม จริยธรรมของบุคคลสำคัญ	วิเคราะห์เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของบุคคลสำคัญที่เป็นแบบอย่างของท้องถิ่น	- การวิเคราะห์แบบอย่างคุณธรรม จริยธรรม - การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	6	10	3
รวม				40	80	20

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส33204 รายวิชาท้องถิ่นศึกษา 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต สาระเพิ่มเติม

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	ผลการเรียนรู้	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก	
					ระหว่างเรียน	ปลายภาค
1	ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับท้องถิ่น	มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความหมาย และความสำคัญของท้องถิ่น	- ความหมายของท้องถิ่น - ความสำคัญของท้องถิ่น	4	10	2
2	วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น	- มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ ประเพณี การละเล่น ภาษา สื่อ ความเป็นท้องถิ่น อาหาร พื้นเมือง และภูมิปัญญาท้องถิ่น - มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความเชื่อ ค่านิยมของท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่น	- ประเพณีและ การละเล่น - ภาษาและสื่อท้องถิ่น - อาหารพื้นเมือง - ภูมิปัญญาท้องถิ่น	8	15	3
3	วิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ การแต่งกาย การแต่งงาน ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น	- การแต่งกาย - พิธีการแต่งงาน - ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	8	15	3
4	ความเชื่อและค่านิยมท้องถิ่น	มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความเชื่อ ค่านิยมของท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่น	- ความเชื่อท้องถิ่น - ค่านิยมท้องถิ่น - ภูมิปัญญาท้องถิ่น (เชิงลึก)	6	15	3
5	อาชีพและเครื่องมือในท้องถิ่น	มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ อุปกรณ์ ข้าวของ เครื่องมือ อาชีพของคนในท้องถิ่น	- อุปกรณ์และเครื่องมือในบ้าน - อาชีพดั้งเดิมในท้องถิ่น - การพัฒนาอาชีพท้องถิ่นในปัจจุบัน	6	15	5
6	การท่องเที่ยวในท้องถิ่น	มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น และ เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	- แหล่งท่องเที่ยวสำคัญ - ข้อมูลน่ารู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวท้องถิ่น - การส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่น	8	10	4
รวม				40	80	20

การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรโรงเรียนลำปลายพลา วิทยาการ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2566 ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน

ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายหลักสูตร ผู้สอนพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้โดยช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝัง เสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย

1. หลักการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่าผู้เรียนมี ความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียนกระบวนการ จัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่าง ระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมองเน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม

2. กระบวนการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายเป็น เครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการ เผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย

กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝน พัฒนา เพราะจะ สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การออกแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรโรงเรียนลำปลายพลาวิทยาการ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2566 ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) ให้เข้าใจถึงมาตรฐานการ เรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน แล้วจึงพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและ ประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

4. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตรโรงเรียนลำปลายพลาวิทยาการ ฉบับ ปรับปรุง พุทธศักราช 2566 ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) ทั้งผู้สอนและผู้เรียนควรมีบทบาท ดังนี้

4.1 บทบาทของผู้สอน

1) ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการ เรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน

2) กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านความรู้และทักษะกระบวนการที่ เป็นความคิดรวบยอด หลักการและความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์

- 3) ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย
- 4) จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้
- 5) จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
- 6) ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน
- 7) วิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

4.2 บทบาทของผู้เรียน

- 1) กำหนดเป้าหมาย วางแผน และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง
- 2) เสาะแสวงหาความรู้ เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อความรู้ตั้งคำถาม คิดหาคำตอบหรือหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ
- 3) ลงมือปฏิบัติจริง สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ
- 4) มีปฏิสัมพันธ์ ทำงาน ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและครู
- 5) ประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

สื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่าย การเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในท้องถิ่นการเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการ และลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน การจัดหาสื่อการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเอง หรือปรับปรุงเลือกใช้อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนำมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยโรงเรียนจัดให้มีอย่างพอเพียง เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง โรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการดังนี้

1. จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก
2. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริมความรู้ให้ผู้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
3. เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
4. ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ
5. ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
6. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ และสม่ำเสมอ

ในการจัดทำ การเลือกใช้ และการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในโรงเรียนควรคำนึงถึงหลักการสำคัญของสื่อการเรียนรู้ เช่น ความสอดคล้องกับหลักสูตร วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เนื้อหามีความถูกต้องและทันสมัย ไม่กระทบความมั่นคงของชาติไม่ขัดต่อศีลธรรม มีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง รูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่าย และน่าสนใจ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

เพื่อที่จะทราบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือไม่เพียงใด จำเป็นต้องมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในอดีตที่ผ่านมา การวัดและประเมินผลส่วนใหญ่ ให้ความสำคัญกับการใช้ข้อสอบ ซึ่งไม่สามารถสนองเจตนารมณ์การเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนคิด ลงมือปฏิบัติด้วยกระบวนการหลากหลาย เพื่อสร้างองค์ความรู้ ดังนั้น ผู้สอนต้องตระหนักว่า การเรียนการสอนและการวัดผลและประเมินผลเป็นกระบวนการเดียวกัน และจะต้องวางแผนไปพร้อม ๆ กัน

แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ จะบรรลุตามเป้าหมายการเรียนการสอน ที่วางไว้ได้ควรมีแนวทางดังต่อไปนี้

1. ต้องวัดและประเมินผลทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ ทักษะและกระบวนการ เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมในศิลปะ รวมทั้งโอกาสในการเรียนรู้ของผู้เรียน
2. วิธีการวัดและประเมินผลต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้
3. ต้องเก็บข้อมูลที่ได้จากการวัดและประเมินอย่างตรงไปตรงมา และต้องประเมินผลภายใต้ข้อมูลที่มีอยู่
4. ผลการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ของผู้เรียนต้องนำไปสู่การแปรผล และลงข้อสรุปที่สมเหตุสมผล
5. การวัดและประเมินผลต้องมีความเที่ยงตรงและเป็นธรรมทั้งในด้านของวิธีการวัด โอกาสของการประเมิน

เกณฑ์การวัดและประเมินผลกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

การตัดสินผลการเรียน ให้ถือปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ตัดสินผลการเรียนเป็นรายวิชา ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนตลอดภาคเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมดในรายวิชานั้น ๆ
2. ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินทุกตัวชี้วัดและผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชา
4. ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินและมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดในการอ่าน คิด วิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การให้ระดับผลการเรียนรายวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ให้ใช้ตัวเลขแสดงระดับผลการเรียน ดังต่อไปนี้

4	หมายถึงผลการประเมิน	ดีเยี่ยม	ได้คะแนนร้อยละ 80-100
3.5	หมายถึงผลการประเมิน	ดีมาก	ได้คะแนนร้อยละ 75-79
3	หมายถึงผลการประเมิน	ดี	ได้คะแนนร้อยละ 70-74
2.5	หมายถึงผลการประเมิน	ค่อนข้างดี	ได้คะแนนร้อยละ 65-69
2	หมายถึงผลการประเมิน	ปานกลาง	ได้คะแนนร้อยละ 60-64
1.5	หมายถึงผลการประเมิน	พอใช้	ได้คะแนนร้อยละ 55-59
1	หมายถึงผลการประเมิน	ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ	ได้คะแนนร้อยละ 50-54
0	หมายถึงผลการประเมิน	ต่ำกว่าเกณฑ์	ได้คะแนนร้อยละ 0-4

การประเมินการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียน ให้ระดับผลการประเมิน คุณภาพ เป็น 4 ระดับดังนี้

ดีเยี่ยม (3)	หมายถึง	มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนที่มีคุณภาพดีเลิศอยู่เสมอ
ดี (2)	หมายถึง	มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ
ผ่าน (1)	หมายถึง	มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ แต่ยังมีข้อบกพร่องบางประการ
ไม่ผ่าน (0)	หมายถึง	ไม่มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน หรือถ้ามีผลงาน ผลงานนั้นยังมีข้อบกพร่องที่ ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขหลายประการ

การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้ระดับผลการประเมิน เป็น 4 ระดับดังนี้

ดีเยี่ยม (3)	หมายถึง	ผู้เรียนปฏิบัติตามตามคุณลักษณะจนเป็นนิสัยและนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันเพื่อประโยชน์สุขของตนเองและสังคม โดยพิจารณาจาก ผลการประเมินระดับดีเยี่ยม (3) จำนวน 5-8 คุณลักษณะและไม่มี คุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับดี (2)
ดี (2)	หมายถึง	ผู้เรียนมีคุณลักษณะในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เพื่อให้เกิดการยอมรับ ของสังคมโดยพิจารณาจาก 1. ได้ผลการประเมินระดับดีเยี่ยม (3) จำนวน 1-4 คุณลักษณะ และ ไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมิน ต่ำกว่าระดับดี (2) หรือ 2. ได้ผลการประเมินระดับดีเยี่ยม (3) จำนวน 4 คุณลักษณะ และไม่มี คุณลักษณะใดได้ผลการประเมิน ต่ำกว่าระดับผ่าน (1) หรือ 3. ได้ผลการประเมินระดับดี (2) จำนวน 5-8 คุณลักษณะ และไม่มี คุณลักษณะใดได้ผลการประเมิน ต่ำกว่าระดับผ่าน (1)
ผ่าน (1)	หมายถึง	ผู้เรียนรับรู้และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และเงื่อนไข ที่สถานศึกษากำหนดโดยพิจารณาจาก 1. ได้ผลการประเมินระดับผ่าน (1) จำนวน 5-8 คุณลักษณะ และไม่มี คุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับผ่าน (1) หรือ 2. ได้ผลการประเมินระดับดี (2) จำนวน 4 คุณลักษณะ และไม่มี คุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับผ่าน (1)
ไม่ผ่าน (0)	หมายถึง	ผู้เรียนรับรู้และปฏิบัติได้ไม่ครบตามกฎเกณฑ์และเงื่อนไข ที่สถานศึกษากำหนด โดยพิจารณาจากผลการประเมินระดับไม่ผ่าน (0) ตั้งแต่ 1 คุณลักษณะ

อภิธานศัพท์

กตัญญูกตเวทิตะ ผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน แยกออกเป็น 2 ข้อ 1. กตัญญู รู้คุณท่าน 2. กตเวทิตะ ตอบแทนหรือสนองคุณท่าน ความกตัญญูกตเวทิตะว่าโดยขอบเขต แยกได้ เป็น 2 ระดับ คือ

2.1 กตัญญูกตเวทิตะต่อบุคคลผู้มีคุณความดีหรืออุปการะต่อตนเป็นส่วนตัว 2.2 กตัญญูกตเวทิตะต่อบุคคลผู้ได้บำเพ็ญคุณประโยชน์หรือมีคุณความดี เกื้อกูลแก่ส่วนร่วม

กตัญญูกตเวทิตะต่ออาจารย์ / โรงเรียน ในฐานะที่เป็นศิษย์ พึงแสดงความเคารพนับถืออาจารย์

ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องขวา ดังนี้ 1. ลูกต้อนรับ แสดงความเคารพ 2. เข้าไปหา เพื่อบำรุง รับประทาน ศึกษา ซักถาม รับคำแนะนำ เป็นต้น 3. พึงด้วยดี พึงเป็น รู้จักฟัง ให้เกิดปัญญา 4. ประนินบัติ ช่วยบริการ 5. เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ เอาจริงเอาจังถือเป็นกิจสำคัญด้วยดี

กรรม การกระทำ หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา คือ ทำด้วยความตั้งใจ ประกอบด้วย ความตั้งใจหรือตั้งใจทำดีก็ตาม ชั่วก็ตาม เช่น ขุดหลุมพรางดักคนหรือสัตว์ในตกลงไปตายเป็นกรรม แต่ขุดบ่อน้ำไว้กินไว้ใช้ สัตว์ตกลงไปตายเองไม่เป็นกรรม (แต่ถ้ารู้ว่ายบ่อน้ำที่ตนขุดไว้อยู่ในที่ซึ่งคนจะพลัดตกได้ง่ายแล้วปล่อยปละละเลย มีคนตกลงไปก็ไม่พ้นกรรม) การกระทำที่ดีเรียกว่า “กรรมดี” ที่ชั่วเรียกว่า “กรรมชั่ว”

กรรม 2 กรรมจำแนกตามคุณภาพ หรือตามธรรมที่เป็นมูลเหตุมี 2 คือ 1. อกุศลกรรม กรรมที่เป็นอกุศล กรรมชั่ว คือเกิดจากอกุศลมูล 2. กุศลกรรม กรรมที่เป็นกุศล กรรมดี คือกรรมที่เกิดจากกุศลมูล

กรรม 3 กรรมจำแนกตามทวารคือทางที่กรรมมี 3 คือ 3. กายกรรม การกระทำทางกาย 2. วจีกรรม การกระทำทางวาจา 3. มโนกรรม การกระทำทางใจ

กรรม 12 กรรมจำแนกตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการให้ผล มี 12 อย่าง คือ

หมวดที่ 1 ว่าด้วยปากกาล คือจำแนกตามเวลาที่ให้ผล ได้แก่ 1. ทิฏฐิธรรมเวทนิยกรรม กรรมที่ให้ผลในปัจจุบัน คือในภพนี้ 2. อุปัชชเวทนิยกรรม กรรมที่ให้ผลในภพที่จะไปเกิด คือ ในภพหน้า 3. อปราบปริเวทนิยกรรม กรรมที่ให้ผลในภพต่อ ๆ ไป 4. อโหสิกรรม กรรมเลิกให้ผล

หมวดที่ 2 ว่าโดยกิจ คือการให้ผลตามหน้าที่ ได้แก่ 5. ชนกรรม กรรมแต่งให้เกิด หรือกรรมที่เป็นตัวนำไปเกิด 6. อุปัตถัมภกรรม กรรมสนับสนุน คือ เข้าสนับสนุนหรือซ้ำเติมต่อจากชนกรรม 7. อุปปีฬกรรม กรรมบีบคั้น คือเข้ามาบีบคั้นผลแห่งชนกรรม และอุปัตถัมภกรรมนั้นให้แปรเปลี่ยนทุเลาเบาลง หรือสิ้นเข้า 8. อุปฆาตกรรม กรรมตัดรอน คือ กรรมแรงฝ่ายตรงข้ามที่เข้าตัดรอนให้ผลของกรรมสองอย่างนั้นขาดหรือหยุดไปทีเดียว

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว ,ครั้งที่ 2 2546 .

*หมายเหตุ พ.ศ. หมายถึง พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ ; พ.ธ. หมายถึง พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พิมพ์ครั้งที่ 9

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,2543.

หมวดที่ 3 ว่าโดยปานทานปริยาย คือจำแนกตามลำดับความแรงในการให้ผล ได้แก่ 9. ครุกรรม กรรมหนัก ให้ผลก่อน 10. พหุลกรรม หรือ อาจิณกรรม กรรมที่ทำมากหรือกรรมชินให้ผลรองลงมา 11. อาสันนกรรม กรรมจวนเจียน หรือกรรมใกล้ตาย ถ้าไม่มีสองข้อก่อนก็จะให้ผลก่อนอื่น 12. กตัตตากรรม หรือ

กตัตตวาปนกรรม กรรมสักว่าทำ คือเจตนาอ่อน หรือมิใช่เจตนาอย่างนั้น ให้ผลต่อเมื่อไม่มีกรรมอื่นจะให้ผล

กรรมฐาน ที่ตั้งแห่งการงาน อารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งการงานของใจ อุบายทางใจ วิธีฝึกอบรมจิต มี 2 ประเภท คือ สมถกรรมฐาน คือ อุบายสงบใจ วิปัสสนากรรมฐาน อุบายเรื่องปัญญา

กุลจิริฎธรรม 4 ธรรมสำหรับดำรงความมั่นคงของตระกูลให้ยั่งยืน เหตุที่ทำให้ตระกูลมั่งคั่งตั้งอยู่ได้นาน (พ.ธ. หน้า 134) 1. อนุรักษ์เวสนา คือ ของหายของหมด รู้จักหาไว้ 2. ชินณปฏิสังขรณา คือ ของเก่าของชำรุด รู้จักบูรณะซ่อมแซม 3. ปริมิตปานโกชนา คือ รู้จักประมาณในการกินการใช้ 4. อธิปัจจสัลวันตสถาปนา คือ ตั้งผู้มีศีลธรรมเป็นพ่อบ้านแม่เรือน

กุศล บุญ ความดี ผลดี สิ่งที่ดี กรรมดี

กุศลกรรม กรรมดี กรรมที่เป็นกุศล การกระทำที่ดีคือเกิดจากกุศลมูล

กุศลกรรมบถ 10 ทางแห่งกรรมดี ทางทำดี กรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่สุคติมี 10 อย่างได้แก่

- ก. **กายกรรม 3** (ทางกาย) 1. ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการทำลายชีวิต 2. อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากถือเอาของที่เขามิได้ให้ 3. กาเมสุมิฉจจารา เวรมณี เว้นจากประพฤติดิฉินในกาม
- ข. **วจีกรรม 4** (ทางวาจา) ได้แก่ 4. มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากพูดเท็จ 5. ปิสุณยาวาจา เวรมณี เว้นจากพูดส่อเสียด 6. ผรุสสาย วาจา เวรมณี เว้นจากพูดคำหยาบ 7. สัมผัปปลาปา เวรมณี เว้นจากพูดเพ้อเจ้อ
- ค. **มโนกรรม 3** (ทางใจ) 8. อนภิชชา ไม่โลภคอยจ้องอยากได้ของเขา 9. อพยาบาท ไม่คิดร้าย เบียดเบียนเขา 10. สัมมาทิฐิ เห็นชอบตามคลองธรรม

กุศลมูล รากเหง้าของกุศล ต้นเหตุของกุศล ต้นเหตุของความดี 3 อย่าง 1. อโลภะ ไม่โลภ (จาคะ) 2. อโทสะ ไม่คิดประทุษร้าย (เมตตา) 3. อโมหะ ไม่หลง (ปัญญา)

กุศลวิตก ความตริ่กที่เป็นกุศล ความนึกคิดที่ดีงาม 3 คือ 1. เนกขัมมวิตก ความตริ่กปลอดจากกาม

2. อพยาบาทวิตก ความตริ่กปลอดจากพยาบาท 3. อวิหีสาวิตก ความตริ่กปลอดจากการเบียดเบียน

โกศล 3 ความฉลาด ความเชี่ยวชาญ มี 3 อย่าง 1. आयโกศล คือ ความฉลาดในความเจริญ รอบรู้ทางเจริญและเหตุของความเจริญ 2. อปายโกศล คือ ความฉลาดในความเสื่อม รอบรู้ทางเสื่อมและเหตุของความเสื่อม 3. อุปายโกศล คือ ความฉลาดในอุบาย รอบรู้วิธีแก้ไขเหตุการณ์และวิธีที่จะทำให้สำเร็จ ทั้งในการป้องกันความเสื่อมและในการสร้างความเจริญ

ขันธ กอง พวก หมวด หมู่ ลำตัว หมวดหนึ่ง ๆ ของรูปธรรมและนามธรรมทั้งหมดที่แบ่งออกเป็นห้ากอง ได้แก่ รูปขันธ คือ กองรูป เวทนาขันธ คือ กองเวทนา สัญญาขันธ คือ กองสัญญา สังขารขันธ คือ กองสังขาร วิญญาณขันธ คือ กองวิญญาณ เรียกรวมว่า เบญจขันธ

การวธรรม 6 ธรรม คือ ความเคารพ การถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะพึงใส่ใจและปฏิบัติด้วย ความเอื้อเฟื้อ หรือด้วยความหนักแน่นจริงจังมี 6 ประการ คือ 1. สัตถุการวตา ความเคารพในพระศาสดา หรือพุทธการวตา ความเคารพในพระพุทธเจ้า 2. ธัมมการวตา ความเคารพในพระธรรม 3. สังฆการวตา ความเคารพใน

พระสงฆ์ 4. ลึกขาคารวตา ความเคารพในการศึกษา 5. อัปมาทคารวตา

ความเคารพในความไม่ประมาท 6. ปฏิสันถารคารวตา ความเคารพในการปฏิสันถาร

คิหิสุข (กามโกคิสุข 4) สุขของคฤหัสถ์ สุขของชาวบ้าน สุขที่ชาวบ้านควรพยายามเข้าถึงให้ได้สม่ำเสมอ สุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือนควรมี 4 ประการ 1. อตถิสุข สุขเกิดจากความมีทรัพย์ 2. โภคสุข สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ 3. อนนสุข สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ 4. อนวัชสุข สุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ (ไม่บกพร่องเสียหายทั้งทางกาย วาจา และใจ)

ฆราวาสธรรม 4 ธรรมสำหรับฆราวาส ธรรมสำหรับการครองเรือน หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ 4 ประการ ได้แก่ 1. สัจจะ คือ ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พุดจริง ทำจริง 2. ทมะ คือ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัด ตัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตน ให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา 3. ขันติ คือ ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าทำการงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย 4. จาคะ คือ เสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบาย และผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้าง พร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็นและความต้องการของผู้อื่น พร้อมทั้งจะร่วมมือช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตัวหรือ เอาแต่ใจตัว

จิต ธรรมชาติที่รู้อารมณ์ สภาพที่นึกคิด ความคิด ใจ ตามหลักฝ่ายอภิธรรม จำแนกจิตเป็น 89 แบ่งโดยชาติ เป็นอกุศลจิต 12 กุศลจิต 21 วิปากจิต 36 และกิริยาจิต 8

เจตสิก ธรรมที่ประกอบกับจิต อากาโรหรือคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิต เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง ศรัทธา เมตตา สติ ปัญญา เป็นต้น มี 52 อย่าง จัดเป็นอัญญสมานาเจตสิก 13 อกุศลเจตสิก 14 โสภณเจตสิก 25

ฉันทะ 1. ความพอใจ ความชอบใจ ความยินดี ความต้องการ ความรักใคร่ในสิ่งนั้น ๆ 2. ความยินยอม ความยอมให้ ที่ประชุมทำกิจนั้น ๆ ในเมื่อตนมิได้ร่วมอยู่ด้วย เป็นธรรมเนียมของภิกษุที่อยู่ในวัดซึ่งมีสมาธิร่วมกัน มีสิทธิที่จะเข้าประชุมทำกิจของสงฆ์ เว้นแต่ภิกษุนั้นอาพาธ จะเข้าร่วมประชุมด้วยไม่ได้ กัมมอดันตะคือ แสดงความยินยอมให้สงฆ์ทำกิจนั้น ๆ ได้

ฌาน การเพ่ง การเพ่งพินิจด้วยจิตที่เป็นสมาธิแน่วแน่ มี 2 ประเภท คือ 1. รูปฌาน 2. อรูปฌาน

ฌานสมบัติ การบรรลุฌาน การเข้าฌาน

ดรุณธรรม ธรรมที่เป็นหนทางแห่งความสำเร็จ คือ ข้อปฏิบัติที่เป็นดุจประตูลูกยันต์อันเปิดออกไปสู่ความสุข ความเจริญก้าวหน้าแห่งชีวิต 6 ประการ คือ 1. อาโรคยะ คือ รักษาสุขภาพดี มิให้มีโรคทั้งจิต และกาย 2. ศีล คือ มีระเบียบวินัย ไม่ก่อเวรภัยแก่สังคม 3. พุทธานุมิตี คือ ได้คนดีเป็นแบบอย่าง ศึกษาเยี่ยงนิยัมแบบอย่างของมหาบุรุษพุทธชน 4. สุตะ คือ ตั้งเรียนรู้อย่างจริงจัง เล่าเรียนค้นคว้าให้รู้เชี่ยวชาญใฝ่สดับเหตุการณ์ให้รู้เท่าทัน 5. ธรรมานุวัติ คือ ทำแต่สิ่งที่ถูกต้องดีงาม ดำรงมั่นในสุจริต ทั้งชีวิตและงานดำเนินตามธรรม 6. อสันทา คือ มีความขยันหมั่นเพียร มีกำลังใจแข็งแกร่ง ไม่ท้อแท้เฉื่อยชา เพียรก้าวหน้าเรื่อยไป (ธรรมานุชีวิต บทที่ 15 คนสืบตระกูล ข้อ ก. หน้า 55)

หมายเหตุ หลักธรรมข้อนี้เรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า “วัฒนธรรม” ตรงคำบาลีว่า “อถถาวาร” ประตูลูกยันต์ ประโยชน์

ตัณหา (1) ความทะยานอยาก ความดิ้นรน ความปรารถนา ความแสหา มี 3 คือ 1. กามตัณหา ความทะยานอยากในกาม อยากได้อารมณ์อันน่ารักน่าใคร่ 2. ภวตัณหา ความทะยานอยากในภพ อยากเป็นนั่นเป็นนี่ 3. วิภวตัณหา ความทะยานอยากในวิภพ อยากไม่เป็นนั่นไม่เป็นนี่ อยากพรากรพันดับสูญ ไปเสีย

ค้นหา (2) อิตามารนางหนึ่งใน 3 นาง ที่อาสาพระยามารผู้เป็นบิดา เข้าไปประโลมพระพุทเจ้าด้วยอาการต่าง ๆ ในสมัยที่พระองค์ประทับอยู่ที่ต้นอชปาลนิโครธ ภายหลังตรัสรู้ใหม่ ๆ (อีก 2 นางคือ อรดีกับราคา) (พ.ศ. หน้า 72)

ไตรลักษณ์ ลักษณะสาม คือ ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ความไม่ใช่ตัวตน 1. อนิจจตา (ความเป็นของไม่เที่ยง) 2. ทุกขตา (ความเป็นทุกข์) 3. อนัตตา (ความเป็นของไม่ใช่ตน) (พ.ศ. หน้า 104)

ไตรสิกขา สิกขาสาม ข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษา 3 อย่าง คือ 1. อธิศีลสิกขา หมายถึง สิกขา คือ ศีลอันยิ่ง 2. อธิจิตตสิกขา หมายถึง สิกขา คือ จิตอันยิ่ง 3. อธิปัญญาสิกขา หมายถึง สิกขา คือ ปัญญาอันยิ่ง เรียกกันง่าย ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา (พ.ศ. หน้า 87)

ทศพิธราชธรรม 10 ธรรมสำหรับพระเจ้าแผ่นดิน คุณสมบัติของนักปกครองที่ดี สามารถปกครองแผ่นดินโดยธรรม และยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชน จนเกิดความชื่นชมยินดี มี 10 ประการ คือ

1. ทาน การให้ทรัพย์สินสิ่งของ
2. ศีล ประพฤติดีงาม
3. บริจาคะ ความเสียสละ
4. อาชวะ ความซื่อตรง
5. มัทวะ ความอ่อนโยน
6. ตบะ ความทรงเดช เภาคิเลสตัณหา ไม่หมกมุ่นในความสุขสำราญ
7. อักโกระความไม่กลัวโรธ
8. อวิหิงสา ความไม่ข่มเหงเบียดเบียน
9. ชันติ ความอดทนเข้มแข็ง ไม่ทอดทิ้ง
10. อวิโรธนะ ความไม่คลาดธรรม (พ.ศ. หน้า 250)

ทวิธัมมิกัตถสังวัตตนิกรธรรม 4 ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน คือ ประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็นกันในชีวิตนี้ ที่คนทั่วไปปรารถนา เช่น ทรัพย์ ยศ เกียรติ ไม้ตรี เป็นต้น มี 4 ประการ คือ

1. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น
2. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา
3. กัลยาณมิตตตา ความมีเพื่อนเป็นคนดี
4. สมชีวิตา การเลี้ยงชีพตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หาได้ (พ.ศ. หน้า 95)

ทุกข์ 1. สภาพที่ทนอยู่ได้ยาก สภาพที่ทนอยู่ไม่ได้ เพราะถูกบีบคั้นด้วยความเกิดขึ้นและดับสลาย เนื่องจากต้องไปตามเหตุปัจจัยที่ไม่ขึ้นต่อตัวมันเอง 2. สภาพที่ทนได้ยาก ความรู้สึกไม่สบาย ได้แก่ ทุกขเวทนา (พ.ศ. หน้า 99)

ทุกกริยา กิริยาที่ทำได้ยาก การทำความเพียรอันยากที่ใคร ๆ จะทำได้ เช่น การบำเพ็ญเพียรเพื่อบรรลุธรรมวิเศษ ด้วยวิธีที่นานตต่าง ๆ เช่น กลั่นลมอัสสาสะ (ลมหายใจเข้า) ปัสสาสะ (ลมหายใจออก) และอดอาหาร เป็นต้น (พ.ศ. หน้า 100)

ทุจจิต 3 ความประพฤติน่าดี ประพฤติชั่ว 3 ทาง ได้แก่ 1. กายทุจจิต ประพฤติชั่วทางกาย 2. วจิตุจจิต ประพฤติชั่วทางวาจา 3. มโนทุจจิต ประพฤติชั่วทางใจ (พ.ศ. หน้า 100)

เทวทูต 4 ทูตของยมเทพ สื่อแจ้งข่าวของมฤตยู สัญญาณที่เตือนให้ระลึกถึงคติธรรมดาของชีวิต มีให้มีความประมาท ได้แก่ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และสมณะ 3 อย่างแรกเรียกเทวทูต ส่วนสมณะเรียกรวมเป็นเทวทูตไปด้วยโดยปริยายเพราะมาในหมวดเดียวกัน แต่ในบาลีท่านเรียกว่านิมิต 4 ไม่ได้เรียกเทวทูต (พ.ศ. หน้า 102)

ธาตุ 4 สิ่งที่ทรงภาวะของมันอยู่เองตามธรรมชาติของเหตุปัจจัย ได้แก่ 1. ปฐวีธาตุ หมายถึง ภาวะที่แผ่ไปหรือกินเนื้อที่ เรียกชื่อสามัญว่า ธาตุเข้มแข็งหรือธาตุดิน 2. อาโปธาตุ หมายถึง ภาวะที่เอิบอาบดูดซึม เรียกสามัญว่า ธาตุเหลว หรือธาตุน้ำ 3. เตโชธาตุ หมายถึง ภาวะที่ทำให้ร้อน เรียกสามัญว่า ธาตุไฟ 4. วาโยธาตุ หมายถึง ภาวะที่ทำให้เคลื่อนไหว เรียกสามัญว่า ธาตุลม (พ.ศ. หน้า 113)

นาม ธรรมที่รู้จักกันด้วยชื่อ กำหนดรู้ด้วยใจเป็นเรื่องของจิตใจ สิ่งที่ไม่รูปร่าง ไม่มีรูปแต่น้อมมาเป็นอารมณ์ของจิตได้ (พ.ศ. หน้า 120)

นิยาม 5 กำหนดอันแน่นอน ความเป็นไปอันมีระเบียบแน่นอนของธรรมชาติ กฎธรรมชาติ 1. อุตุนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับอุณหภูมิ หรือปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ โดยเฉพาะ ดิน น้ำ อากาศ และฤดูกาล อันเป็นสิ่งแวดล้อมสำหรับมนุษย์) 2. พีชนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการสืบพันธุ์ มีพันธุกรรมเป็นต้น) 3. จิตตนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการทำงานของจิต) 4. กรรมนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ คือ กระบวนการให้ผลของการกระทำ) 5. ธรรมนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับความสัมพันธ์และอาการที่เป็นเหตุ เป็นผลแก่กันแห่งสิ่งทั้งหลาย (พ.ธ. หน้า 194)

นิวรรณ์ 5 สิ่งที่กั้นจิตไม่ให้ก้าวหน้าในคุณธรรม ธรรมที่กั้นจิตไม่ให้บรรลุคุณความดี อุกุศลธรรมที่ทำให้จิตใจเศร้าหมอง และทำปัญญาให้อ่อนกำลัง 1. กามฉันทะ (ความพอใจในกาม ความต้องการกามคุณ) 2. พยาบาท (ความคิดร้าย ความขัดเคืองแค้นใจ) 3. ถีนมิทธะ (ความหดหู่และเซื่องซึม) 4. อุทธัจจกุกกุกจะ (ความฟุ้งซ่านและร้อนใจ ความกระวนกระวายกลุ่มกัณฑ์) 5. วิวิกิจฉา (ความลังเลสงสัย) (พ.ธ. หน้า 195)

นิโรธ ความดับทุกข์ คือดับตัณหาได้สิ้นเชิง ภาวะปลอดทุกข์ เพราะไม่มีทุกข์ที่จะเกิดขึ้นได้ หมายถึง พระนิพพาน (พ.ศ. หน้า 127)

บารมี คุณความดีที่บำเพ็ญอย่างยืงยวด เพื่อบรรลุจุดหมายอันสูงยิ่งมี 10 คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา (พ.ศ. หน้า 136)

บุญกิริยาวัตร 3 ที่ตั้งแห่งการทำบุญ เรื่องที่จัดเป็นการทำความดี หลักการทำความดี ทางความดีมี 3 ประการ คือ 1. ทานมัย คือทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ 2. ศีลมัย คือ ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดีมีระเบียบวินัย 3. ภาวณมัย คือ ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกอบรมจิตใจ (พ.ธ. หน้า 109)

บุญกิริยาวัตร 10 ที่ตั้งแห่งการทำบุญ ทางความดี 1. ทานมัย คือทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ 2. ศีลมัย คือ ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดี 3. ภาวณมัย คือ ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกอบรมจิตใจ 4. อปจายนมัย คือ ทำบุญด้วยการประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตน 5. เวยยาวัจจมัย คือ ทำบุญด้วยการช่วย ขวนขวาย รับผิดชอบ 6. ปัตติทานมัย คือ ทำบุญด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่น 7. ปัตตานุโมทนา มัย คือ ทำบุญด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่น 8. ฐัมมัสสวนมัย คือ ทำบุญด้วยการฟัง ธรรม ศึกษาหาความรู้ 9. ฐัมมเทศนามัย คือทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้ 10. ทิฏฐุชกรรม คือ ทำบุญด้วยการทำความเห็นให้ตรง (พ.ธ. หน้า 110)

บุพนิมิตของมัชฌิมาปฏิบัติ บุพนิมิต แปลว่า สิ่งที่เป็นเครื่องหมายหรือสิ่งบ่งบอกล่วงหน้า พระพุทธองค์ตรัสเปรียบเทียบว่า ก่อนที่ดวงอาทิตย์จะขึ้น ย่อมมีแสงเงินแสงทองปรากฏให้เห็นก่อนฉันใด ก่อนที่อริยมรรค ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติสำคัญในพระพุทธศาสนาจะเกิดขึ้น ก็มีธรรมบางประการปรากฏขึ้นก่อน เหมือนแสงเงินแสงทองฉันนั้น องค์ประกอบของธรรมดังกล่าว หรือบุพนิมิตแห่งมัชฌิมาปฏิบัติ ได้แก่ 1. กัลป์ยามิตตตา ความมีกัลยาณมิตร 2. สีสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศีล มีวินัย มีความเป็นระเบียบในชีวิตของตนและในการอยู่ร่วมในสังคม 3. ฉันทสัมปทา ถึงพร้อมด้วยฉันทะ พอใจใฝ่รักในปัญญา สัจธรรม ในจริยธรรม ใฝ่รู้ในความจริงและใฝ่ทำความดี 4. อัตตสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการที่จะฝึกฝน พัฒนาตนเอง เห็นความสำคัญของการที่จะต้องฝึกตน 5. ทิฏฐิสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยทิฏฐิ ยึดถือ เชื่อถือในหลักการ และมีความเห็นความเข้าใจพื้นฐานที่มองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัย 6. อัปมาทสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท มีความกระตือรือร้นอยู่เสมอ เห็นคุณค่าของกาลเวลา เห็นความเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่กระตุ้นเตือนให้เร่งรัดการค้นคว้าให้เข้าถึงความจริงหรือในการใช้ชีวิตที่ดำรงให้สำเร็จ 7. โยนิโสมนสิการ รู้จัดคิดพิจารณา มองสิ่งทั้งหลายให้ได้ความรู้และได้ประโยชน์ที่จะเอามาใช้พัฒนาด้านตัวเองยิ่ง ๆ ขึ้นไป (แสงเงินแสงทองของชีวิตที่ ดำรง: พระธรรมปิฎก) (ป.อ. ปยุตโต)

เบญจธรรม ธรรม 5 ประการ ความดี 5 อย่าง ที่ควรประพฤติคู่กันไปกับการรักษาเบญจศีลตามลำดับข้อ ดังนี้ 1. เมตตากรุณา 2. สัมมาอาชีวะ 3. กามสังวร (สำรวมในกาม) 4. สัจจะ 5. สติสัมปชัญญะ (พ.ศ. หน้า 140 – 141)

เบญจศีล ศีล 5 เว้นฆ่าสัตว์ เว้นลักทรัพย์ เว้นประพฤติดนินทา เว้นพูดปด เว้นของเมา (พ.ศ. หน้า 141)

ปฐมเทศนา เทศนาครั้งแรก หมายถึง อัมมจักกัปปวัตตนสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่พระปัญจวัคคีย์ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 หลังจากวันตรัสรู้สองเดือน ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี (พ.ศ. หน้า 147)

ปฏิจจสมุปบาท สภาพอาศัยปัจจัยเกิดขึ้น การที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกันจึงมีขึ้น การที่ทุกข์เกิดขึ้นเพราะอาศัยปัจจัยต่อเนื่องกันมา (พ.ศ. หน้า 143)

ปริยัติ พุทธพจน์อันจะพึงเล่าเรียน สิ่งที่ควรเล่าเรียน การเล่าเรียนพระธรรมวินัย (พ.ศ. หน้า 145)

ปธาน 4 ความเพียร 4 อย่าง ได้แก่ 1. สังวรปธาน คือ การเพียรระวังหรือเพียรปิดกั้น (ยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ไม่ให้เกิดขึ้น) 2. ปหานปธาน คือ เพียรละบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว 3. ภวานาปธาน คือ เพียรเจริญ หรือทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น 4. ออนุรักษนาปธาน คือ เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมไปและทำให้เพิ่มไพบูลย์ (พ.ศ. หน้า 149)

ปปัญจธรรม 3 กิเลสเครื่องเนิ่นช้า กิเลสที่เป็นตัวการทำให้เกิดปรุงแต่งยึดเยื้อพิศดาร ทำให้เขาห่างออกไปจากความ เป็นจริงง่าย ๆ เปิดเผย ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ และขัดขวางไม่ให้เข้าถึงความจริง หรือทำให้ ไม่อาจ แก้ปัญหาอย่างถูกทางตรงไปตรงมา มี 3 อย่าง คือ 1. ตัณหา (ความทะยานอยาก ความปรารถนาที่จะบำรุง บำเรอ ประนเปรอตน ความอยากได้อะไร) 2. ทิฎฐิ (ความคิดเห็น ความเชื่อถือ ลัทธิ ทฤษฎี อุดมการณ์ต่าง ๆ ที่ยึดถือไว้โดยมโนการหรือโดยอาการเชิดชูว่าอย่างนั้นเท่านั้นจริงอย่างอื่นทั้งทั้งนั้น เป็นต้น ทำให้ปิดตัวแคบ ไม่ยอมรับฟังใคร ตัดโอกาสที่จะเจริญปัญญา หรือคิดเตลิดไปข้างเดียว ตลอดจนเป็นเหตุแห่งการเบียดเบียน บีบคั้นผู้อื่นที่ไม่ถ้อยอย่างตน ความยึดติดในทฤษฎี ฯลฯ คือความคิดเห็นเป็นความจริง) 3. มานะ (ความถือตัว ความสำคัญตนว่าเป็นนั่นเป็นนี่ ถือสูง ถือต่ำ ยิ่งใหญ่ เท้าเทียมหรือด้อยกว่าผู้อื่น ความอยากเด่น อยากยกชูตนให้ยิ่งใหญ่) (พ.ศ. หน้า 111)

ปฏิเวธ เข้าใจตลอด ทางตลอด ตรัสรู้ รู้ทะลุปรุโปร่ง ล่วงด้วยการปฏิบัติ (พ.ศ. หน้า 145)

ปฏิเวธสัทธรรม สัทธรรม คือ ผลอันจะพึงเข้าถึงหรือบรรลุด้วยการปฏิบัติได้แก่ มรรค ผล และนิพพาน (พ.ศ. หน้า 125)

ปัญญา 3 ความรอบรู้ เข้าใจ รู้ซึ่ง มี 3 อย่าง คือ 1. สุตมยปัญญา (ปัญญาเกิดแต่การสดับการเล่าเรื่อง) 2. จินตามนปัญญา (ปัญญาเกิดแต่การคิด การพิจารณาหาเหตุผล) 3. ภวานามยปัญญา (ปัญญาเกิด แต่การฝึกอบรมลงมือปฏิบัติ) (พ.ศ. หน้า 113)

ปัญญาวุฒิธรรม ธรรมเป็นเครื่องเจริญปัญญา คุณธรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญองกามแห่งปัญญา

1. สัมปรีทสังสวะ คบหาสัตบุรุษ เสวนาท่านผู้ทรง 2. สัทธัมมัสสวนะ ฟังสัทธรรม เอาใจใส่ เล่าเรียนหา ความรู้จริง 3. โยนิโสมนสิการ ทำในใจโดยแยบคาย คิดหาเหตุผลโดยถูกวิธี 4. อัมมานุสम्मปฏิบัติ ปฏิบัติ ธรรมถูกต้องตามหลัก คือ ให้สอดคล้องพอดี ขอบเขตความหมาย และวัตถุประสงค์ที่สัมพันธ์กับธรรมข้ออื่น ๆ นำสิ่งที่ได้เล่าเรียนและตริตrongเห็นแล้วไปใช้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามความมุ่งหมายของสิ่งนั้น ๆ (พ.ศ. หน้า 162 – 163)

ปาปณิกธรรม 3 หลักพ่อค้า องค์คุณของพ่อค้ามี 3 อย่าง คือ 1. จักขุมา ตาดี (รู้จักสินค้า) ดูของเป็น สามารถ คำนวณราคา กะทุน เก่งกำไร แม่นยำ 2. วิจฺจโร จัดเจนธุรกิจ (รู้แหล่งซื้อขาย รู้ความเคลื่อนไหวความต้องการ ของตลาด สามารถในการจัดซื้อจัดจำหน่าย รู้ใจและรู้จักเอาใจลูกค้า) 3. นิสสยสัมปັນโน พร้อมด้วยแหล่งทุน

อาศัย (เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจในหมู่แหล่งทุนใหญ่ ๆ หาเงินมาลงทุนหรือดำเนินกิจการโดยง่าย ๆ) (พ.ธ. หน้า 114)

ผัสสะ หรือ สัมผัส การถูกต้อง การกระทบ ความประจวบกันแห่งอายตนะภายใน อายตนะภายนอก และวิญญาณ มี 6 คือ 1. จักขุสัมผัส (ความกระทบทางตา คือ ตา + รูป + จักขุ - วิญญาณ) 2. โสตสัมผัส (ความกระทบทางหู คือ หู + เสียง + โสตวิญญาณ) 3. ฆานสัมผัส (ความกระทบทางจมูก คือ จมูก + กลิ่น + ฆานวิญญาณ) 4. ชิวหาสัมผัส (ความกระทบทางลิ้น คือ ลิ้น + รส + ชิวหาวิญญาณ) 5. กายสัมผัส (ความกระทบทางกาย คือ กาย + โผฏฐัพพะ + กายวิญญาณ) 6. มโนสัมผัส (ความกระทบทางใจ คือ ใจ + ธรรมารมณ์ + มโนวิญญาณ) (พ.ธ. หน้า 233)

ผู้วิเศษ หมายถึง ผู้สำเร็จ ผู้มีวิทยากร (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525)

พระธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลักความจริงและหลักความประพฤติ (พ.ศ. หน้า 183)

พระอนุพุทธะ ผู้ตรัสรู้ตาม คือ ตรัสรู้ด้วยได้ระดับเล่าเรียนและปฏิบัติตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอน (พ.ศ. หน้า 374)

พระปัจเจกพุทธะ พระพุทธเจ้าประเภทหนึ่ง ซึ่งตรัสรู้เฉพาะตัว มิได้สั่งสอนผู้อื่น (พ.ศ. หน้า 162)

พระพุทธคุณ 9 คุณของพระพุทธเจ้า 9 ประการ ได้แก่ 1. อรหะ เป็นผู้ไกลจากกิเลส 2. สมมาสัมพุทโธ เป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง 3. วิชาจรณสมปนโน เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและ จรรยา 4. สุกโต เป็นผู้เสด็จไปแล้วด้วยดี 5. โลกวิทู เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง 6. อนุตตโร บุริสทมนสารถิ เป็นผู้สามารถฝึกบวชที่สมควรฝึกได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า 7. สตถา เทวมนุสสานิ เป็นครูผู้สอนเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย 8. พุโธ เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน 9. ภควา เป็นผู้มีโชค มีความเจริญ จำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์ (พ.ศ. หน้า 191)

พระพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้โดยชอบแล้วสอนผู้อื่นให้รู้ตาม ท่านผู้รู้ดี รู้ชอบด้วยตนเองก่อนแล้ว สอนประชุมชนให้ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ (พ.ศ. หน้า 183)

พระภิกษุ ชายผู้ได้อุปสมบทแล้ว ชายที่บวชเป็นพระ พระผู้ชาย แปลตามรูปศัพท์ว่า ผู้ขอหรือผู้มองเห็นภัยในสังขารหรือผู้ทำลายกิเลส คูบริษั 4 สหธรรมิก บรรพชิต อุปสัมบัน ภิกษุสาวกรูปแรก ได้แก่ พระอัญญาโกณฑัญญะ (พ.ศ. หน้า 204)

พระรัตนตรัย รัตนะ 3 แก้วอันประเสริฐ หรือสิ่งล้ำค่า 3 ประการ หลักที่เคารพบูชาสูงสุดของพุทธศาสนิกชน 3 อย่าง คือ 1. พระพุทธเจ้า (พระผู้ตรัสรู้เอง และสอนให้ผู้อื่นรู้ตาม) 2. พระธรรม (คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ทั้งหลักความจริงและหลักความประพฤติ) 3. พระสงฆ์ (หมู่สาวกผู้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า) (พ.ธ. หน้า 116)

พระสงฆ์ หมู่ชนที่ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย หมู่สาวกของพระพุทธเจ้า (พ.ศ. หน้า 185)

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า หมายถึง ท่านผู้ตรัสรู้เอง และสอนผู้อื่นให้รู้ตาม (พ.ศ. หน้า 189)

พระอนุพุทธะ หมายถึง ผู้ตรัสรู้ตาม คือ ตรัสรู้ด้วยได้ระดับเล่าเรียนและปฏิบัติตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงสอน ได้แก่ พระอรหันต์สาวกทั้งหลาย (พ.ศ. หน้า 374)

พระอริยบุคคล หมายถึง บุคคลผู้เป็นอริยะ ท่านผู้บรรลุลหรรณวิเศษ มีโสดาปัตติผล เป็นต้น มี 4 คือ

๑. พระโสดาบัน
๒. พระสกิทาคามี (หรือสกิทาคามี)
๓. พระอนาคามี
๔. พระอรหันต์

แบ่งพิสดารเป็น 8 คือ

พระผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผลคู่ 1

พระผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีผลคู่ 1

พระผู้ตั้งอยู่ในอนาคามีมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในอนาคามีผลคู่ 1

พระผู้ตั้งอยู่ในอรหัตตมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในอรหัตตผลคู่ 1 (พ.ศ. หน้า 386)

พราหมณ์ หมายถึง คนวรรณะหนึ่งใน 4 วรรณะ คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร ; พราหมณ์เป็นวรรณะ

นักบวชและเป็นเจ้าพิธี ถือตนว่าเป็นวรรณะสูงสุด เกิดจากปากพระพรหม (พ.ศ. หน้า 185)

พละ 4 กำลัง พละ 4 คือ ธรรมอันเป็นพลังทำให้ดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ ไม่ต้องหวาดหวั่นภัยต่าง ๆ ได้แก่ 1.

ปัญญาพละ กำลังคือปัญญา 2. วิริยพละ กำลังคือความเพียร 3. อนวัชชพละ กำลังคือการกระทำที่ไม่มีโทษ 4. สังคหพละ กำลังการสังเคราะห์ คือ เกื้อกูลอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี (พ.ศ. หน้า 185 – 186)

พละ 5 พละ กำลัง พละ 5 คือ ธรรมอันเป็นกำลัง ซึ่งเป็นเครื่องเกื้อหนุนแก่อริยมรรค จัดอยู่ในจำพวก โพธิปักชยธรรม มี 5 คือ สัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา (พ.ศ. หน้า 185 – 186)

พุทฺธกิจ 5 พระพุทธรองค์ทรงบำเพ็ญพุทฺธกิจ 5 ประการ คือ 1. ปุพฺพณฺเห ปิณฺทปาตณฺจ ตอนเช้าเสด็จออกบิณฑบาต เพื่อโปรดสัตว์ โดยการสนทนาธรรมหรือการแสดงหลักธรรมให้เข้าใจ 2. สายณฺเห ธมฺมเทศนํ ตอนเย็น แสดงธรรมแก่ประชาชนที่มาเฝ้าบริเวณที่ประทับ 3. ปิโทเส ภิกฺขุโอรฺวาทํ ตอนค่ำแสดงโอวาทแก่พระสงฆ์ 4. อทฺธมฺรตฺเต เทวปญฺหนํ ตอนเที่ยงคืนทรงตอบปัญหาแก่พวกเทวดา 5. ปจฺจุสฺเสวคเต กาเล ภพฺพาภพฺเพ วิโลกนํ ตอนเช้ามืด จวนสว่าง ทรงตรวจพิจารณาสัตว์โลกว่าผู้ใดมีอุปนิสัยที่จะบรรลุธรรมได้ (พ.ศ. หน้า 189 - 190)

พุทฺธคุณ คุณของพระพุทฺธเจ้า คือ 1. ปัญฺญาคุณ (พระคุณ คือ ปัญญา) 2. วิสุทฺธิคุณ (พระคุณ คือ ความบริสุทธิ์) 3. กรุณาคุณ (พระคุณ คือ พระมหากรุณา) (พ.ศ. หน้า 191)

ภพ โลกเป็นที่อยู่ของสัตว์ ภาวะชีวิตของสัตว์ มี 3 คือ 1. กามภพ ภพของผู้ยังเสวยกามคุณ 2. รูปภพ ภพของผู้เข้าถึงรูปमान 3. อรูปภพ ภพของผู้เข้าถึงอรูปमान (พ.ศ. หน้า 198)

ภาวนา 4 การเจริญ การทำให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนา แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1. กายภาวนา 2. สิลภาวนา 3. จิตตภาวนา 4. ปัญญาภาวนา (พ.ศ. หน้า 81 – 82)

ภูมิ 31 1.พื้นเพ พื้น ชั้น ที่ดิน แผ่นดิน 2. ชั้นแห่งจิต ระดับจิตใจ ระดับชีวิต มี 31 ภูมิ ได้แก่
อบายภูมิ 4 (ภูมิที่ปราศจากความเจริญ) - นิรยะ (นรก) - ตีรจฺฉานโยนิ (กำเนิดตีสจฺฉาน) - ปิตติวีสัย (แดนเปรต) - อสุรกาย (พวกอสูร) กามสุคติภูมิ 7 (กามาวจรภูมิที่เป็นสุคติ ภูมิที่เป็นสุคติซึ่งยังเกี่ยวข้องกับกาม) - มนุสฺย (ชาวมนุสฺย) - จาตุมหาราชิกา (สวรรค์ชั้นที่ท้าวมหาราช 4 ปกครอง) - ดาวดึงส์ (แดนแห่งเทพ 33 มีท้าวสักกะเป็นใหญ่) - ยามา (แดนแห่งเทพผู้ปราศจากความทุกข์) - ดุสิต (แดนแห่งผู้เฝ้าอิมด้วยสิริสมบัติของตน) - นิมมานรตี (แดนแห่งเทพผู้ยินดีในการเนรมิต) - ปรินิมิตตวสวัตตี (แดนแห่งเทพผู้ยังอำนาจให้เป็นไปในสมบัติที่ผู้อื่นนิรมิตให้) (พ.ศ. หน้า 316-317)

โภคาอาทิยะ 5 ประโยชน์ที่ควรถือเอาจากโภคทรัพย์ ในการที่จะมีหรือเหตุผลในการที่จะมีหรือครอบครองโภคทรัพย์
1. เลี้ยงตัว มารดา บิดา บุตร ภรรยา และคนในปกครองทั้งหลายให้เป็นสุข 2. บำรุงมิตรสหายและร่วมกิจกรรมการงานให้เป็นสุข 3. ใช้ป้องกันภัยอันตราย 4. ทำพละ คือ ญาติพละ สงเคราะห์ญาติ อติญาติ ต่อนับแขก ปุพฺพเปตพละ ทำบุญอุทิศให้ผู้ล่วงลับ ราชพละ บำรุงราชการ เสียภาษี เทวตาพละ สักการะบำรุงสิ่งที่เชื่อถือ 5. อุปถัมภ์บำรุงสมณพราหมณ์ ผู้ประพฤดีชอบ (พ.ศ. หน้า 202 -203)

มงคล สิ่งที่ทำให้มีโชคดีตามหลักพระพุทธศาสนา หมายถึง ธรรมที่นำมาซึ่งความสุข ความเจริญ มงคล 38 ประการ หรือ เรียกเต็มว่า อุดมมงคล (มงคลอันสูงสุด) 38 ประการ (ดูรายละเอียดมงคลสูตร) (พ.ศ. หน้า 211)

มิจฉาณิชา 5 การค้าขายที่ผิดศีลธรรมไม่ชอบธรรม มี 5 ประการ คือ 1. สัตถวณิชา ค้าอาวุธ 2. สัตถวณิชา ค้ามนุษย์ 3. มังสวณิชา เลี้ยงสัตว์ไว้ขายเนื้อ 4. มัชชวณิชา ค้าขายน้ำเมา 5. วิสวณิชา ค้าขายยาพิษ (พ.ศ. หน้า 233)

มรรคมืองค์ 8 ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ เรียกเต็มว่า “อริยอัฏฐังคิกมรรค” ได้แก่ 1. สัมมาทิฐิ เห็นชอบ 2. สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ 3. สัมมาวาจา เจรจาชอบ 4. สัมมากัมมันตะ ทำการชอบ 5. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ 6. สัมมาวายามะ เพียรชอบ 7. สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ 8. สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ (พ.ศ. หน้า 215)

มิจฉัตตะ 10 ภาวะที่ผิด ความเป็นสิ่งที่ผิด ได้แก่ 1. มิจฉาทิฐิ (เห็นผิด ได้แก่ ความเห็นผิดจากคลองธรรมตามหลัก กุศลกรรมบถ และความเห็นที่ไม่นำไปสู่ความพ้นทุกข์) 2. มิจฉาสังกัปปะ (ดำริผิด ได้แก่ ความดำริที่เป็น อกุศลทั้งหลาย ตรงข้ามจากสัมมาสังกัปปะ) 3. มิจฉาวาจา (วาจาผิด ได้แก่ วาจาทุจจริต 4) 4. มิจฉากัมมันตะ (กระทำผิด ได้แก่ กายาทุจจริต 3) 5. มิจฉาอาชีวะ (เลี้ยงชีพผิด ได้แก่ เลี้ยงชีพในทางทุจจริต) 6. มิจฉาวายามะ (พยายามผิด ได้แก่ ความเพียรตรงข้ามกับสัมมาวายามะ) 7. มิจฉาสติ (ระลึกผิด ได้แก่ ความระลึกถึงเรื่องราวที่ล่วงแล้ว เช่น ระลึกรู้ถึงการได้ทรัพย์ การได้ยศ เป็นต้น ในทางอกุศล อันจัดเป็นสติ เทียม) เป็นเหตุชักนำใจให้เกิดกิเลส มีโลภะ มานะ อสสา มัจฉริยะ เป็นต้น 8. มิจฉาสมาธิ (ตั้งใจผิด ได้แก่ ตั้งจิตเพ่งเล็ง จดจ่อปักใจแน่วแน่มิยอมคลายคลายเป็นต้น หรือเจริญสมาธิแล้ว หลงเพลิน ติดหมกมุ่น ตลอดจนนำไปใช้ผิดทาง ไม่เป็นไปเพื่อญาณทัสสนะ และความหลุดพ้น) 9. มิจฉาญาณ (รู้ผิด ได้แก่ ความหลงผิดที่แสดงออกในการคิดอุปายหาความชั่วและการพิจารณาทบทวน ว่าความชั่วนั้น ๆ ตนกระทำได้อย่างดีแล้ว เป็นต้น) 10. มิจฉาวิมุตติ (พ้นผิด ได้แก่ ยังไม่ถึงวิมุตติ สำคัญว่าถึงวิมุตติ หรือ สำคัญผิดในสิ่งที่มิใช่วิมุตติ)

(พ.ศ. หน้า 322)

มิตรปฏิรูป คนเทียมมิตร มิตรเทียม มิใช่มิตรแท้ มี 4 พวก ได้แก่

๑. คนปกอลอก มีลักษณะ 4 คือ 1.1 คิดเอาได้ฝ่ายเดียว 1.2 ยอมเสียแต่น้อย โดยหวังจะเอาให้มาก 1.3 ตัวเองมีภัย จึงมาทำกิจของเพื่อน 1.4 คบเพื่อนเพราะ เห็นแก่ประโยชน์ของตัว
2. คนดีแต่พูด มีลักษณะ 4 คือ 2.1 ดีแต่ยกเรื่องที่ผ่านมาแล้วมาปราศรัย 2.2 ดีแต่ อ้างสิ่งที่ยังมีดี แต่ อ้างสิ่งที่ยังไม่มีมาปราศรัย 2.3 สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่ไร้ประโยชน์ 2.4 เมื่อเพื่อนมีกิจอ้างแต่เหตุขัดข้อง
3. คนหัวประจบมีลักษณะ 4 คือ 3.1 จะทำชั่วก็คล้อยตาม 3.2 จะทำดีก็คล้อยตาม 3.3 ต่อหน้าสรรเสริญ 3.4 ลับหลังนินทา
4. คนชวนฉิบหายมีลักษณะ 4 4.1 คอยเป็นเพื่อนดื่มน้ำเมา 4.2 คอยเป็นเพื่อนเที่ยวกลางคืน 4.3 คอยเป็นเพื่อนเที่ยวดูการเล่น 4.4 คอยเป็นเพื่อนไปเล่นการพนัน (พ.ศ. หน้า 154 – 155)

มิตรน้ำใจ 1. เพื่อนมีทุกข์พลอยทุกข์ด้วย 2. เพื่อนมีสุขพลอยดีใจ 3. เขาติเตียนเพื่อน ช่วยยับยั้ง แก้ไขให้ 4. เขาสรรเสริญเพื่อน ช่วยพูดเสริมสนับสนุน (พ.ศ. หน้า 234)

รูป 1. สิ่งที่ต้องสลายไปเพราะปัจจัยต่าง ๆ อันขัดแย้ง สิ่งที่เป็นรูปร่างพร้อมทั้งลักษณะอาการของมัน ส่วนร่างกาย จำแนกเป็น 28 คือ มหาภูตรูป หรือธาตุ 4 และอุปาหารรูป 2. อารมณ์ที่รู้ได้ด้วยจักขุ สิ่งปรากฏแก่ตา

ข้อ 1 ในอารมณ 6 หรืออายตนะภายนอก 3. ลักษณะนามใช้เรียกพระภิกษุสามเณร เช่น ภิกษุรูปหนึ่ง (พ.ศ. หน้า 253)

วิญญู 3 หรือไตรวิญญู การวนเวียน การเวียนเกิด เวียนตาย การเวียนว่ายตายเกิด ความเวียนเกิด หรือวนเวียน ด้วยอำนาจกิเลส กรรม และวิบาก เช่น กิเลสเกิดขึ้นแล้วให้ทำกรรม เมื่อทำกรรมแล้วย่อมได้ผลของกรรม เมื่อได้รับผลของกรรมแล้ว กิเลสก็เกิดอีกแล้ว ทำกรรมแล้วเสวยผลกรรมหมุนเวียนต่อไป (พ.ศ. หน้า 266)

วาสนา อาการกายวาจา ที่เป็นลักษณะพิเศษของบุคคล ซึ่งเกิดจากกิเลสบางอย่าง และได้สั่งสมอบรมมาเป็น เวลานานจนเคยชินติดเป็นพื้นประจำตัว แม้จะละกิเลสได้แล้ว แต่ก็อาจจะละอาการกายวาจาที่เคยชิน ไม่ได้ เช่น คำพูดติดปาก อาการเดินที่เร็วหรือเดินตัวมเตี้ยม เป็นต้น ท่านขยายความว่า วาสนา ที่เป็นกุศล ก็มี เป็นอกุศลก็มี เป็นอัปยาคฤต คือ เป็นกลาง ๆ ไม่ดีไม่ชั่วก็มี ที่เป็นกุศลกับอัปยาคฤตนั้นไม่ต้องละ แต่ ที่เป็นอกุศลซึ่งควรละนั้น แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่จะเป็นเหตุให้เข้าถึงอภัยกับส่วนที่เป็นเหตุให้เกิด อาการแสดงออกทางกายวาจาแปลก ๆ ต่าง ๆ ส่วนแรก พระอรหันต์ทุกองค์ละได้ แต่ส่วนหลังพระพุทธเจ้า เท่านั้นละได้ พระอรหันต์อื่นละไม่ได้ จึงมีคำกล่าวว่าพระพุทธเจ้าเท่านั้นละกิเลสทั้งหมดได้ พร้อมทั้งวาสนา; ในภาษาไทย คำว่าวาสนามีความหมายเพี้ยนไป กลายเป็นอำนาจบุญเก่า หรือกุศลที่ทำให้ได้รับลาภยศ (ไม่มีใน พ.ศ. ฉบับที่พิมพ์เป็นเล่ม แต่ค้นได้จากแผ่นซีดีรวม พ.ศ. ของสมาคมศิษย์เก่ามหาจุฬาฯ)

วิตก ความตรึก ตริ กายยกจิตขึ้นสู่อารมณ์ การคิด ความดำริ “ไทยใช้ว่าเป็นห่วงกังวล” แบ่งออกเป็นกุศลวิตก 3 และอกุศลวิตก 3 (พ.ศ. หน้า 273)

วิบัติ 4 ความบกพร่องแห่งองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งไม่อำนวยแก่การที่กรรมดีจะปรากฏผล แต่กลับเปิดช่องให้กรรม ชั่วแสดงผล พุทธสัน ๆ ว่าส่วนประกอบบกพร่อง เปิดช่องให้กรรมชั่ววิบัติมี 4 คือ 1. คติวิบัติ วิบัติแห่งคติ หรือคติ

เสีย คือเกิดอยู่ในภพ ภูมิ ถิ่น ประเทศ สภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ไม่เกื้อกูล ทางดำเนินชีวิต ถิ่นที่ไปไม่อำนวย 2. อุบัติวิบัติ วิบัติแห่งร่างกาย หรือ รูปร่างเสีย เช่น ร่างกายพิการ อ่อนแอ ไม่สวยงาม กิริยาท่าทางน่าเกลียด ไม่ชวนชมตลอดจนสุขภาพที่ไม่ดี เจ็บป่วย มีโรคมาก 3. กาลวิบัติ วิบัติแห่งกาลหรือหรือกาลเสีย คือ เกิดอยู่ในยุคสมัยที่บ้านเมืองมีภัยพิบัติไม่สงบเรียบร้อย ผู้ปกครองไม่ดี สังคมเสื่อมจากศีลธรรม มากด้วย การเบียดเบียน ยกย่องคนชั่ว บิดคั่นคนดี ตลอดจนทำอะไรไม่ถูกกาลเวลา ไม่ถูกจังหวะ 4. ปโยควิบัติ วิบัติ แห่งการประกอบ หรือกิจการเสีย เช่น ผักไฟในกิจการหรือเรื่องราวที่ผิด ทำการไม่ตรงตามความถนัด ความสามารถ ใช้ความเพียร ไม่ถูกต้อง ทำการครึ่ง ๆ กลาง ๆ เป็นต้น (พ.ศ. หน้า 160- 161)

วิปัสสนาญาณ 9 ญาณในวิปัสสนา ญาณที่นับเข้าในวิปัสสนา เป็นความรู้ที่ทำให้เกิดความเห็นแจ้ง เข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง ได้แก่ 1. อุทยัพพยานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันตามเห็นความเกิดและดับของเบญจขันธ์ 2. ภังคานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันตามเห็นความสลาย เมื่อเกิดดับก็ค้ำเนินเด่นชัด ในส่วนดับของสังขารทั้งหลาย ต้องแตกสลายทั้งหมด 3. ภยตูปัฏฐานญาณ คือ ญาณอันมองเห็นสังขารปรากฏเป็นของน่ากลัว 4. อาทีนวานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันค้ำเนินเห็นโทษของสังขารทั้งหลาย ว่าเป็นโทษบกพร่องเป็นทุกข์ 5. นิพพิทานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันค้ำเนินเห็นความหน่ายของสังขาร ไม่เพลินเพลิน ติดใจ 6. มุญจितุกัมมตาญาณ คือ ญาณอันค้ำเนินด้วย ไคร้พ้นไปเสีย คือ หน่ายสังขารทั้งหลายปรารถนาที่จะพ้นไปเสีย 7. ปฏิสังขานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันค้ำเนินพิจารณาหาทาง เมื่อต้องการจะพ้นไปเสีย เพื่อมองหาอุบายจะปลดปล่อยออกไป 8. สังขารุเปกขาญาณ คือ ญาณอันเป็นไปโดยความเป็นกลางต่อสังขาร คือ พิจารณาสังขารไม่ยินดียินร้ายในสังขารทั้งหลาย 9. สัจจานุโลมิกญาณ หรือ

อนุโลมญาณ คือ ญาณอันเป็นไปโดยอนุโลมแก่การหยั่งรู้หรือริยัจ แล้วแล้วมรรคญาณให้สำเร็จความเป็น
อริยบุคคลต่อไป (พ.ศ. หน้า 276 – 277)

วิมุตติ 5 ความหลุดพ้น ภาวะไร้กิเลส และไม่มีทุกข์ มี 5 ประการ คือ 1. วิกขัมภณวิมุตติ ดับโดยข่มไว้ คือ ดับ
กิเลส 2. ตทังควิมุตติ ดับกิเลสด้วยธรรมที่เป็นคู่ปรับธรรมที่ตรงกันข้าม 3. สมุจเฉทวิมุตติ ดับด้วยตัด
ขาด ดับกิเลสเสร็จสิ้นเด็ดขาด 4. ปฏิปัสสทธิวิมุตติ ดับด้วยสงบระงับ โดยอาศัย โลกุตตรมรรคดับกิเลส
5. นิสรณวิมุตติ ดับด้วยสงบระงับ คือ อาศัยโลกุตตรธรรมดับกิเลสเด็ดขาดเสร็จสิ้น (พ.ธ. หน้า 194)

โลกบาลธรรม ธรรมคุ้มครองโลก ได้แก่ ปกครองควบคุมใจมนุษย์ไว้ให้อยู่ในความดี มีให้ละเมียดศีลธรรม และให้อยู่
กันด้วยความเรียบร้อยสงบสุข ไม่เดือดร้อนสับสนวุ่นวาย มี 2 อย่างได้แก่ 1. หิริ ความอายบาป ละอาย
ใจต่อการทำความชั่ว 2. โอตตัปปะ ความกลัวบาปเกรงกลัวต่อความชั่ว และผลของกรรมชั่ว (พ.ศ. หน้า
260)

ฤาษี หมายถึง ผู้แสวงธรรม ได้แก่ นักบวชนอกพระศาสนาซึ่งอยู่ในป่า ชีไพร ผู้แต่งคัมภีร์พระเวท
(พ.ศ. หน้า 256)

สติปัฏฐาน 4 ที่ตั้งของสติ การตั้งสติกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นตามความเป็นจริง คือ ตามสิ่งนั้น ๆ มัน
เป็นของมันเอง มี 4 ประการ คือ

1. กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน (การตั้งสติกำหนดพิจารณากายให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงกาย
ไม่ใช่สัตว์บุคคล ตัวตนเราเขา) ท่านจำแนกวิธีปฏิบัติได้หลายอย่าง คือ อานาปานสติ กำหนดลมหายใจ
1 อิริยาบถ กำหนดรู้ทันอิริยาบถ 1) สัมปชัญญะ สร้างสัมปชัญญะในการกระทำความเคลื่อนไหวทุกอย่าง
1) ปฏิกุลมณสิการ พิจารณาส่วนประกอบอันไม่สะอาดทั้งหลายที่ประชุมเข้าเป็นร่างกายนี้ 1) ธาตุ
มนสิการ พิจารณาเห็น

ร่างกายของตน โดยสักว่าเป็นธาตุแต่ละอย่างๆ

2. เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน (การตั้งสติกำหนดพิจารณาเวทนาให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงเวทนา
ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา) คือ มีสติรู้ชัดเวทนาอันเป็นสุขก็ดี ทุกข์ก็ดี เฉย ๆ ก็ดี ทั้งที่เป็นสามิสและ
เป็นนิรามิสตามที่ไปอยู่ขณะนั้น ๆ

3. จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน (การตั้งสติกำหนดพิจารณาจิต ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่าเป็นแต่เพียงจิต ไม่ใช่
สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา) คือ มีสติรู้ชัดจิตของตนที่มีราคะ ไม่มีราคะ มีโทสะ ไม่มีโทสะ
มีโมหะ ไม่มีโมหะ เศร้าหมองหรือผ่องแผ้ว ฟุ้งซ่านหรือเป็นสมาธิ ฯลฯ อย่างไร ๆ ตามที่เป็นไปอยู่ใน
ขณะนั้น ๆ

4. ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน (การตั้งสติกำหนดพิจารณาธรรม ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงธรรม
ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนของเรา) คือ มีสติรู้ชัดธรรมทั้งหลาย ได้แก่ นิรวรรณ 5 ชั้น 5
อายตนะ 12 โพชฌงค์ 7 อริยสัจ 4 ว่าคืออะไร เป็นอย่างไร มีในตนหรือไม่ เกิดขึ้น
เจริญบริบูรณ์และดับได้อย่างไร เป็นต้น ตามที่เป็นจริงของมันอย่างนั้น ๆ (พ.ธ. หน้า 165)

สมณะ หมายถึง ผู้สงฆ์ หมายถึงนักบวชทั่วไป แต่ในพระพุทธศาสนา ท่านให้ความหมายจำเพาะ หมายถึง
ผู้ระดับบาป ได้แก่ พระอริยบุคคล และผู้ปฏิบัติเพื่อระงับบาป ได้แก่ ผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นพระอริยบุคคล
(พ.ศ. หน้า 299)

สมบัติ 4 คือ ความเพียบพร้อมสมบูรณ์แห่งองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งช่วยเสริมส่งอำนวยโอกาสให้กรรมดีปรากฏผล
และไม่เปิดช่องให้กรรมชั่วแสดงผล มี 4 อย่าง คือ 1. คติสมบัติ สมบัติแห่งคติ ถึงพร้อมด้วยคติ หรือคติ
ให้ คือ เกิดอยู่ในภพ ภูมิ ถิ่น ประเทศที่เจริญ เหมาะหรือเกื้อกูล ตลอดจนในระยะสั้นคือ ดำเนินชีวิตหรือ

ไปในถิ่นที่อำนาจ 2. อุปธิสมบัติ สมบัติแห่งร่างกาย ถึงพร้อมด้วยร่างกาย คือมีรูปร่างสวย รูปร่างสง่างาม หน้าตาทำทางดี น่ารัก นานิยมเลื่อมใส สุขภาพดี แข็งแรง 3. กาลสมบัติ สมบัติแห่งกาล ถึงพร้อมด้วยกาลหรือกาลให้ คือ เกิดอยู่ในสมัยที่บ้านเมืองมีความสงบสุข ผู้ปกครองดี ผู้คนมีคุณธรรมยกย่องคนดี ไม่ส่งเสริมคนชั่ว ตลอดจนในระยะเวลาสั้น คือ ทำอะไรถูกกาลเวลา ถูกจังหวะ 4. บิโศกสมบัติ สมบัติแห่งการประกอบ ถึงพร้อมด้วยการประกอบกิจ หรือกิจการให้ เช่น ทำเรื่องตรงกับที่เขาต้องการ ทำกิจตรงกับความสามารถของตน ทำการถึงขนาดถูกหลักครบถ้วน ตามเกณฑ์หรือเต็มอัตรา ไม่ใช่ทำครึ่ง ๆ กลาง ๆ หรือเหยาะเหยะ หรือไม่ถูกเรื่องกัน รู้จักจัดทำ รู้จักดำเนินการ (พ.ธ. หน้า 161 – 162)

สมบัติ ภาวะสงบประณีตซึ่งพึงเข้าถึง; สมบัติมีหลายอย่าง เช่น ฌานสมบัติ ผลสมบัติ อนุปปพวิหารสมบัติ (พ.ศ. หน้า 303)

สติ ความระลึกได้ นึกได้ ความไม่เผลอ การคุมใจได้กับกิจ หรือคุมจิตใจไว้กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง จำการทำ และคำพูดแม่นยำได้ (พ.ศ. หน้า 327)

สังฆคุณ 9 คุณของพระสงฆ์ 1. พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเป็นผู้ปฏิบัติดี 2. เป็นผู้ปฏิบัติตรง 3. เป็นผู้ปฏิบัติถูกทาง 4. เป็นผู้ปฏิบัติสมควร 5. เป็นผู้ควรแก่การคำนับ คือ ควรกับของที่เขานำมาถวาย 6. เป็นผู้ควรแก่การต้อนรับ 7. เป็นผู้ควรแก่ทักษิณา ควรแก่ของทำบุญ 8. เป็นผู้ควรแก่การกระทำอัญชลี ควรแก่การกราบไหว้ 9. เป็นนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลก เป็นแหล่งปลูกฝังและเผยแพร่งามความดีที่ยอดเยี่ยมของโลก(พ.ธ. หน้า 265-266)

สังเวชนียสถาน สถานที่ตั้งแห่งความสังเวช ที่ทำให้เกิดความสังเวช มี 4 คือ 1. ที่พระพุทธเจ้าประสูติ คือ อุทยานลุมพินี ปัจจุบันเรียกลุมพินีหรือรุมมินเด (Lumbini หรือ Rummidei) 2. ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ คือ ควงโพธิ์ ที่ตำบลพุทธคยา (Buddha Gaya หรือ Bodh – Gaya) 3. ที่พระพุทธเจ้าแสดงปฐมเทศนา คือป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี ปัจจุบันเรียกสารนาถ 4. ที่พระพุทธเจ้าปรินิพพาน คือที่สาละวันทนิยาน เมืองกุสินารา หรือกุสินคร บัดนี้เรียกกาเซีย (Kasia หรือ Kusinagara) (พ.ศ. หน้า 317)

สันโดษ ความยินดี ความพอใจ ยินดีด้วยปัจจัย 4 คือ ผ่านุ่ห่ม อาหารที่นอนที่นั้ง และยาตามมีตามได้ ยินดีของตนเอง การมีความสุข ความพอใจด้วยเครื่องเลี้ยงชีพที่หามาได้ด้วยเพียรพยายามอันชอบธรรมของตน ไม่โลภ ไม่ริษยาใคร (พ.ศ. หน้า 324)

สันโดษ 3 1. ยถาลาภสันโดษ ยินดีตามที่ได้ คือ ได้สิ่งใดมาด้วยความเพียรของตน ก็พอใจด้วยสิ่งนั้น ไม่ได้เดือดร้อนเพราะของที่ไม่ได้ ไม่เพ่งเล็งอยากได้ของคนอื่นไม่ริษยาเขา 2. ยถาพลสันโดษ คือ ยินดีตามกำลัง คือ พอใจเพียงแค่ว่าพอแก่กำลังร่างกาย สุขภาพ และขอบเขตการใช้สอยของตน ของที่เกินกำลังก็ไม่หวงแหนเสียดยามไม่เก็บไว้ให้เสียเปล่า หรือฝืนใช้ให้เป็นโทษแก่ตน 3. ยถาสารูปสันโดษ ยินดีตามสมควร คือ พอใจตามที่สมควร คือ พอใจตามที่สมควรแก่ฐานะแนวทางชีวิต และจุดหมายแห่งการบำเพ็ญกิจของตน เช่น ภิกษุพอใจแต่พออันเหมาะแก่สมณภาวะ หรือได้ของใช้ที่ไม่เหมาะสมกับตนแต่จะมีประโยชน์แก่ผู้อื่นก็นำไปมอบให้แก่เขา เป็นต้น (พ.ศ. หน้า 324)

สัทธรรม 3 ธรรมอันดี ธรรมที่แท้ ธรรมของสัตบุรุษ หลักหรือแก่นศาสนา มี 3 ประการ ได้แก่

๑. ปริยัติสัทธรรม (สัทธรรมคือคำสั่งสอนอันจะต้องเล่าเรียน ได้แก่ พุทธพจน์)
๒. ปฏิบัติสัทธรรม (สัทธรรมคือสิ่งพึงปฏิบัติ ได้แก่ ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา)
๓. ปฏิเวธสัทธรรม (สัทธรรมคือผลอันจะพึงเข้าถึง หรือบรรลุด้วยการปฏิบัติ ได้แก่ มรรค ผล และนิพพาน (พ.ธ. หน้า 125)

สัปปริสธรรม 7 ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี

1. อัมมัญญตา คือ ความรู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง
2. อตถัญญตา คือ ความรู้จักผล คือ รู้ความมุ่งหมาย
3. อัตถัญญตา คือ ความรู้จักตน คือ รู้ว่าเรานั้นว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น
4. มัตถัญญตา คือ ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี
5. กาลัญญตา คือ ความรู้จักกาล คือ รู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม
6. ปริสสัญญตา คือ ความรู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชนและรู้จักที่ประชุม
7. ปุคคลัญญตา หรือ ปุคคลปโรปรัญญตา คือ ความรู้จักบุคคล คือ ความแตกต่างแห่งบุคคล (พ.ธ. หน้า 244)

สัมปชัญญะ ความรู้ตัวทั่วพร้อม ความรู้ตระหนัก ความรู้ชัดเข้าใจชัด ซึ่งสิ่งนี้ก็ได้ มักมากอยู่กับสติ (พ.ศ. หน้า 244)

สาราณียธรรม 6 ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน หลักการอยู่ร่วมกัน เรียกอีกอย่างว่า “สาราณียธรรม” 1. เมตตากายกรรม มีเมตตากายกรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2. เมตตาวาจากรรม มีเมตตาวาจากรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง
3. เมตตา มโนกรรม มีเมตตา มโนกรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง
4. สาธารณโมคิ แบ่งปันสิ่งของที่ได้อมาไม่หวง แหวน ใช้ผู้เดียว
5. สีสสามัญญตา มีความประพฤติร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นสิ้นทุกข์หรือข้อจัดปัญหา
6. ทิฏฐิสามัญญตา มีความเห็นชอบตรงกัน เช่นเดียวกับหมู่คณะ (พ.ธ. หน้า 233-235)

สุข 2 ความสบาย ความสำราญ มี 2 อย่าง ได้แก่ 1. กายิกสุข สุขทางกาย 2. เจตสิกสุข สุขทางใจ อีกหมวดหนึ่งมี 2 คือ 1. สามิสสุข สุขอิงอามิส คือ อาศัยกามคุณ 2. นิรามิสสุข สุขไม่อิงอามิส คือ อิงเนกขัมมะ (พ.ศ. หน้า 343)

ศรัทธา ความเชื่อ ความเชื่อถือ ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม (พ.ศ. หน้า 290)

ศรัทธา 4 ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล 4 ประการคือ 1. กัมมสัทธา (เชื่อกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือ จงใจทำทั้งที่รู้ ย่อมเป็นกรรม คือ เป็นความชั่ว ความดี มีขึ้น ในตน เป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่ว่าแง่เปล่า และเชื่อว่าผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วยการกระทำ มิใช่ด้วยอำนาจอนานหรืออนาคต เป็นต้น 2. วิปากสัทธา (เชื่อวิปาก เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ เชื่อว่ากรรมที่สำเร็จต้องมีผล และผลต้อง มีเหตุ ผลดีเกิดจากกรรมดี และผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว 3. กัมมัสสกตาสัทธา (ความเชื่อที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของ จะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน 4. ตถาคตโพธิสัทธา (เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในองค์พระตถาคตว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง 9 ประการ ตรัสธรรม บัญญัติวินัยไว้ด้วยดี ทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ คือเราทุกคนนี้ หากฝึกตนด้วยดีก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธิหลุดพ้นได้ดังที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญไว้ (พ.ธ. หน้า 164)

สงเคราะห์ การช่วยเหลือ การเอื้อเฟื้อเกื้อกูล (พ.ศ. หน้า 228)

สังคหวัตถุ 4 เรื่องสงเคราะห์กัน คุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้ หลักการสงเคราะห์ คือ ช่วยเหลือกันยึดเหนี่ยวใจกันไว้ และเป็นเครื่องเกาะกุมประสานโลก ได้แก่ สังคมแห่งหมู่สัตว์ไว้ ดุจสลักเกาะยึดรถที่กำลังแล่นไปให้คงเป็นรถ และวิ่งแล่นไปได้มี 4 อย่างคือ 1. ทาน การแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน 2. ปิยวาจา พูดจาน่ารัก นานิยมนับถือ 3. อตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์ 4. สมานัตตนา ความมีตนเสมอ คือ ทำตัวให้เข้ากันได้ เช่น ไม่ถือตัว ร่วมสุข ร่วมทุกข์กัน เป็นต้น

สัมมัตตะ ความเป็นถูก ภาวะที่ถูก มี 10 อย่าง 8 ข้อต้น ตรงกับองค์มรรคทั้ง 8 ข้อ เพิ่ม 2 ข้อท้าย คือ 9. สัมมาญาณ รู้ชอบได้แก่ผลญาณ และปัจจเวกขณญาณ 10. สัมมาวิมุตติ พ้นชอบได้แก่ อรหัตตผลวิมุตติ; เรียกอีกอย่าง อเสขธรรม 10 (พ.ศ. หน้า 329)

สุจริต 3 ความประพฤติดี ประพฤติชอบตามคลองธรรม มี 3 คือ 1. กายสุจริต ประพฤติชอบทางกาย
2. วาจาสุจริต ประพฤติชอบทางวาจา 3. มโนสุจริต ประพฤติชอบทางใจ (พ.ศ. หน้า 345)

หิริ ความละอายต่อการทำชั่ว (พ.ศ. หน้า 355)

อกุศลกรรมบถ 10 ทางแห่งอกุศลกรรม ทางความชั่ว กรรมชั่วอันเป็นทางนำไปสู่ความเสื่อม ความทุกข์ หรือทุกข์
1. ปาณาติบาต การทำชีวิตให้ตกลง 2. อทินนาทาน การถือเอาของที่เขามิได้ให้ โดยอาการขโมย ลัก
ทรัพย์ 3. กาเมสุมิถาจาร ความประพฤติผิดทางกาม 4. มุสาวาท การพูดเท็จ 5. ปิสุณวาจา
วาจาเสื่อมเสีย 6. ผรุสวาจา วาจาหยาบ 7. สัมผัสปปลาปะ พูดเพื่อเจ้า 8. อภิขเฌา เพ่งเล็งอยากได้ของเขา
9. พยาบาท คิดร้ายผู้อื่น 10. มิจฉาทิฎฐิ เห็นผิดจากคลองธรรม (พ.ศ. หน้า 279, 309)

อกุศลมูล 3 รากเหง้าของอกุศล ต้นตอของความชั่ว มี 3 คือ 1. โลภะ (ความอยากได้) 2. โทสะ (ความคิด
ประทุษร้าย) 3. โมหะ (ความหลง) 8 (พ.ศ. หน้า 89)

อคติ 4 ฐานะอันไม่พึงถึง ทางความประพฤติที่ผิด ความไม่เที่ยงธรรม ความลำเอียง มี 4 อย่างคือ 1.
ฉันทาคติ (ลำเอียงเพราะชอบ) 2. โทสาคติ (ลำเอียงเพราะชัง) 3. โมหาคติ (ลำเอียงเพราะหลง พลาด
ผิดเพราะเขลา) 4. ภยาคติ (ลำเอียงเพราะกลัว) (พ.ศ. หน้า 174)

อนัตตา ไม่ใช่อัตตา ไม่ใช่ตัวตน (พ.ศ. หน้า 366)

อบายมุข ช่องทางของความเสื่อม เหตุเครื่องฉิบหาย เหตุย่อหยับแห่งโรคทรัพย์ ทางแห่งความพินาศ (พ.ศ.
หน้า 377)

อบายมุข 4 1. อิตถิธุตตะ (เป็นนักเลงหญิง นักเที่ยวผู้หญิง) 2. สุราธุตตะ (เป็นนักเลงสุรา นักดื่ม)
3. อักขธุตตะ (เป็นนักการพนัน) 4. ปาปมิตตะ (คบคนชั่ว) (พ.ศ. หน้า 377)

อบายมุข 6 1. ติดสุราและของมีเมา 1.1 ทรัพย์หมดไป ๆ เห็นขัด ๆ 1.2 ก่อการทะเลาะวิวาท
1.3 เป็นบ่อเกิดแห่งโรค 1.4 เสียเกียรติ เสียชื่อเสียง 1.5 ทำให้ไม่รู้อาย 1.6 ทอนกำลังปัญญา 2. ชอบ
เที่ยวกลางคืน มีโทษ 6 อย่างคือ 2.1 ชื่อว่าไม่รักษาดน 2.2 ชื่อว่าไม่รักษาลูกเมีย 2.3 ชื่อว่าไม่
รักษาทรัพย์สมบัติ 2.4 เป็นที่ระแวงสงสัย 2.5 เป็นเป้าให้เขาใส่ความหรือข่าวด่า 2.6 เป็นที่มาของเรื่อง
เดือดร้อนเป็นอันมาก 3. ชอบเที่ยวดูการละเล่น มีโทษ โดยการทำงานเสื่อมเสียเพราะมีใจกังวลคอยคิดจ้อง
กับเสียเวลาเมื่อไปดูสิ่งนั้น ๆ ทั้ง 6 กรณี คือ 3.1 ราที่ไหนไปที่นั้น 3.2 – 3.3 ขับร้อง ดนตรี เสดา เพลง
เถิดเทิงที่ไหนไปที่นั้น 4. ติดการพนัน มีโทษ 6 คือ 4.1 เมื่อชนะยอมก่อเวร 4.2 เมื่อแพ้ก็เสียตายทรัพย์
ที่เสียไป 4.3 ทรัพย์หมดไป ๆ เห็นขัด ๆ 4.4 เข้าที่ประชุมเขาไม่เชื่อถ้อยคำ 4.5 เป็นที่หมิ่นประมาท
ของเพื่อนฝูง 4.6 ไม่เป็นที่พึงประสงค์ของผู้ที่จะหาคู่ครองให้ลูกของเขา เพราะเห็นว่าจะเลี้ยงลูกเมียไม่ได้
5. คบคนชั่วมีโทษโดยนำไปให้กลายเป็นคนชั่วอย่างที่ตนคบทั้ง 6 ประเภท คือ ได้เพื่อนที่จะนำไปให้กลายเป็น
5.1 นักการพนัน 5.2 นักเลงหญิง 5.3 นักเลงเหล้า 5.4 นักหลงของปลอม 5.5 นักหลอกลวง 5.6
นักเลงหัวไม้ 6. เกียจคร้านการทำงาน มีโทษโดยทำให้ยกเหตุต่าง ๆ เป็นข้ออ้างผัดผ่อน ไม่ทำงาน
โรคใหม่ก็ไม่เกิด โรคที่มีอยู่ก็หมดสิ้นไป คือ ให้อ้างไปทั้ง 6 กรณีว่า 6.1 – 6.6 หนานัก ร้อนนัก เย็น
ไปแล้ว ยังช้านัก หิวนัก อิ่มนัก แล้วไม่ทำงาน (พ.ศ. หน้า 176 – 178)

อปริหานิยธรรม 7 ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียวมี 7 ประการ ได้แก่ 1.
หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ 2. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำ
กิจกรรมที่พึงทำ 3. ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) 4. ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ ควร
เคารพนับถือท่านเหล่านั้น 5. บรรดาภคินี ภคบุตรทั้งหลายให้อยู่ดีโดยมีถูก ช่มเหง หรือฉุด
คร่า ขึ้นใจ 6. เคารพสักการบูชา เจตีย์หรืออนุสาวรีย์ประจำชาติ 7. จัดให้ความอารักขา คุ่มครอง

ป้องกันอันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลาย (รวมถึงพระภิกษุ ผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบด้วย) (พ.ธ. หน้า 246 – 247)

อธิปไตย 3 ความเป็นใหญ่ มี 3 อย่าง คือ 1. อัตตอธิปไตย ความเป็นใหญ่ ถือตนเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารถนาเป็นประมาณ 2. โลกาธิปไตย ความเป็นใหญ่ ถือโลกเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารถนาของโลกเป็นประมาณ 3. อัมมาธิปไตย ความเป็นใหญ่ ถือธรรมเป็นใหญ่, กระทำการด้วยปรารถนาถูกต้อง เป็นจริง สมควรตามธรรมเป็นประมาณ (พ.ธ. หน้า 127-128)

อริยสัจ 4 ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะมี 4 คือ

1. ทุกข์ (ความทุกข์ สภาพที่ทนได้ยาก สภาพที่บีบคั้น ชัดแจ้ง บกพร่อง ขาดแก่นสารและความเที่ยงแท้ ไม่ให้ความพึงพอใจแท้จริง ได้แก่ ขาติ ขรา มรณะ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความปรารถนาไม่สมหวัง โดยย่อว่า อุปาทานขันธ 5 เป็นทุกข์
2. ทุกขสมุทัย (เหตุเกิดแห่งทุกข์ สาเหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ ตัณหา 3 คือ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา) กำจัดอวิชชา สำรอกตัณหา สิ้นแล้ว ไม่ถูกย้อม ไม่ติดขัด หลุดพ้น สงบ ปลอดภัย เป็นอิสระ คือ นิพพาน
3. ทุกขนิโรธ (ความดับทุกข์ ได้แก่ ภาวะที่ตัณหาดับสิ้นไป ภาวะที่เข้าถึงเมื่อกำจัดอวิชชา สำรอกตัณหา สิ้นแล้ว ไม่ถูกย้อม ไม่ติดขัด หลุดพ้น สงบ เป็นอิสระ คือ นิพพาน)
4. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา (ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับแห่งทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่ อริยอัฏฐังคิกมรรค หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลาง มรรคมรรค 8 นี้ สรุปลงในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา) (พ.ธ. หน้า 181)

อริยอัฏฐังคิกมรรค ทางสายกลาง มรรคมรรค 8 (ศีล สมาธิ ปัญญา) (พ.ธ. หน้า 165)

อัญญาญเบกขา เป็นอุเบกขาฝ่ายวิบัติ หมายถึง ความไม่รู้เรื่อง เคยไม่รู้เรื่อง เคยโง่ เคยเมม (พ.ธ. หน้า 126)

อตฺตา ตัวตน อาตมฉัน ปุณฺณยอมนียตมฉันมองเห็นขันธ 5 อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งหมดเป็นอตฺตา หรือยึดถือว่ามีอตฺตา เนื่องด้วยขันธ (พ.ศ. หน้า 398)

อตฺถะ เรื่องราว ความหมาย ความมุ่งหมาย ประโยชน์ มี 2 ระดับ คือ 1. ทิฏฐิธัมมิกตถะ ประโยชน์ในชีวิตนี้หรือประโยชน์ในปัจจุบัน เป็นที่มุ่งหมายกันในโลกนี้ ได้แก่ ลาภ ยศ สุข สรรเสริญ รวมถึงการแสวงหาสิ่งเหล่านี้มาโดยทางที่ชอบธรรม 2. สัมปรายิกตถะ ประโยชน์เบื้องหน้า หรือประโยชน์ที่ล้าลึกกว่าที่จะมองเห็นกันเฉพาะหน้า เป็นจุดหมายขั้นสูงขึ้นไป เป็นหลักประกันชีวิตเมื่อละจากโลกนี้ไป 3. ปรมัตถะ ประโยชน์สูงสุด หรือประโยชน์ที่เป็นสาระแท้จริงของชีวิตเป็นจุดหมายสูงสุดหรือที่หมายขั้นสุดท้าย คือ พระนิพพาน อีกประการหนึ่ง หมายถึง 1. อตฺตตถะ ประโยชน์ตน 2. ปรีตถะ ประโยชน์ผู้อื่น 3. อุภยตถะ ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย (พ.ธ. หน้า 131 – 132)

อายตนะ ที่ต่อ เครื่องติดต่อกัน แตนต่อความรู้ เครื่องรู้ และสิ่งที่ถูกรู้ เช่น ตาเป็นเครื่องรู้ รูปเป็นสิ่งที่รู้ หูเป็นเครื่องรู้ เสียงเป็นสิ่งที่รู้ เป็นต้น จัดเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. อายตนะภายใน 6 อายตนะภายนอก 6
2. อายตนะภายนอก หมายถึง เครื่องต่อภายนอก สิ่งที่ถูกรู้ มี 6 คือ 2.1 รูป คือ รูป 2.2 สัททวะ คือ เสียง 2.3 คันธะ คือ กลิ่น 2.4 รส คือ รส 2.5 โผฏฐัพพะ คือ สิ่งต้องกาย 2.6 อัมมะ หมายถึง ธรรมารมย์ คือ อารมณ์ที่เกิดกับใจ หรือสิ่งที่ใจรู้ อารมณ์ 6 ก็เรียก (พ.ศ. หน้า 411)

อายตนะภายใน เครื่องต่อภายใน เครื่องรับรู้ มี 6 คือ 1. จักขุ คือ ตา 2. โสตะ คือ หู 3. มานะ คือ จมูก

4. ชิวหา คือ ลิ้น 5. กาย คือ กาย 6. มโน คือ อินทรีย์ 6 ก็เรียก (พ.ศ. หน้า 411)

อริยวัฑฒิ 5 ความเจริญอย่างประเสริฐ หลักความเจริญของอารยชน มี 5 คือ 1. ศรัทธา ความเชื่อ ความมั่นใจ ในพระรัตนตรัย ในหลักแห่งความจริง ความดีอันมีเหตุผล 2. ศีล ความประพฤติดี มีวินัย เลี้ยงชีพสุจริต 3. สุตะ การเล่าเรียน สดับฟัง ศึกษาหาความรู้ 4. จาคะ การเผื่อแผ่เสียสละ เอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ ช่วยเหลือ ใจกว้าง พร้อมที่จะรับฟังและร่วมมือ ไม่คับแคบ เอาแต่ตัว 5. ปัญญา ความรอบรู้ รู้คิด รู้พิจารณา เข้าใจเหตุผล รู้จักโลกและชีวิตตามความเป็นจริง (พ.ธ. หน้า 213)

อิทธิบาท 4 คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย มี 4 ประการ คือ 1. ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอแล้วปรารถนาจะทำ ให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป 2. วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง 3. จิตตะ ความคิด คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่าน เลื่อนลอย 4. วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือทลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณา ใคร่ครวญ ตรวจสอบหาเหตุผล และตรวจสอบข้อสงสัยหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผลคิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง ตัวอย่างเช่น ผู้ทำงานทั่ว ๆ ไปอาจจำสั้น ๆ ว่า รักงาน สุจริต ใฝ่ใจงาน และทำงานด้วยปัญญา เป็นต้น (พ.ธ. หน้า 186-187)

อุบาสกธรรม 7 ธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญของอุบาสก 1. ไม่ขาดการเยี่ยมเยียนพบปะพระภิกษุ 2. ไม่ละเลย การฟังธรรม 3. ศึกษาในอริยสัจ 4. มีความเลื่อมใสอย่างมากในพระภิกษุทุกระดับ 5. ไม่ฟังธรรมด้วย ตั้งใจจะคอยฟังโทษติเตียน 6. ไม่แสวงหาบุญนอกหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา 7. กระทำการ สนับสนุน คือ ขวนขวายในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา (พ.ธ. หน้า 219 – 220)

อุบาสกธรรม 5 สมบัติของอุบาสก 5 คือ 1. มีศรัทธา 2. มีศีลบริสุทธิ 3. ไม่ถือมงคลต้นข้าว เชื้อกรรม ไม่เชื่อ มงคลคือมุ่งหวังผลจากการกระทำ และการงานมิใช่จากโชคกลาง และสิ่งที่ต้นกันว่าหลังคักดีสิทธิ์ 4. ไม่ แสวงหาเขตบุญนอกหลักพระพุทธศาสนา 5. ขวนขวายในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา (พ.ศ. หน้า 300)

อุบาสกธรรม 7 ผู้ใกล้ชิดพระศาสนาอย่างแท้จริง ควรตั้งตนอยู่ในธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญของอุบาสก มี 7 ประการ ได้แก่ 1. ไม่ขาดการเยี่ยมเยียนพบปะพระภิกษุ 2. ไม่ละเลยการฟังธรรม 3. ศึกษาในอริยสัจ คือ ผูกอบรมตนให้ก้าวหน้าในการปฏิบัติรักษาศีลขั้นสูงขึ้นไป 4. พรั่งพร้อมด้วยความเลื่อมใส ใน พระภิกษุทั้งหลายทั้งที่เป็นเถระ นวกะ และปุนกลาง 5. ฟังธรรมด้วยความตั้งใจ มิใช่ มาจับผิด 6. ไม่ แสวงหาทักษิณภายนอก หลักคำสอนนี้ คือ ไม่แสวงหาเขตบุญนอกหลักพระพุทธศาสนา 7. กระทำ ความสนับสนุนในพระพุทธศาสนา คือ เอาใจใส่ทำนุบำรุงและช่วยกิจกรรม (ธรรมบุญชีวิต, หน้า 70 – 70)

อุเบกขา มี 2 ความหมายคือ 1. ความวางใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงด้วยชอบหรือชัง ความวางใจเฉยได้ไม่ยินดียิน ร้าย เมื่อใช้ปัญญาพิจารณาเห็นผลอันเกิดขึ้นโดยสมควรแก่เหตุและรู้ว่าพึงปฏิบัติต่อไปตามธรรม หรือตาม ควรแก่เหตุ นั้น 2. ความรู้สึกเฉย ๆ ไม่สุข ไม่ทุกข์ เรียกเต็มว่าอุเบกขาเวทนา (อทุกข์ขมสุข) (พ.ศ. หน้า 426 – 427)

อุปาทาน 4 ความยึดมั่น ความถ้อยมั่นด้วยอำนาจกิเลส ความยึดติดอันเนื่องมาแต่ตัณหา ผูกพันเอาตัวตนเป็นที่ตั้ง 1. กามุปาทาน ความยึดมั่นในกาม คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะที่น่าใคร่ น่าพอใจ 2. ทิฏฐุปาทาน ความยึดมั่นในทิฏฐิหรือทฤษฎี คือ ความเห็น ลัทธิ หรือหลักคำสอนต่าง ๆ 3. สิลัพพุปาทาน ความยึด มั่นในศีลและพรต คือ หลักความประพฤติ ข้อปฏิบัติ แบบแผน ระเบียบวิธี ขนบธรรมเนียมประเพณี ลัทธิ

พิธีต่าง ๆ กัน ไปอย่างมกมายหรือโดยนิยมนวาลัง ว่าศักดิ์สิทธิ์ มิได้เป็นไปด้วยความรู้ ความเข้าใจตามหลัก ความสัมพันธ์แห่งเหตุและผล 4. อุตตาวาทุบาทาน ความยึดมั่นในวาทะว่าตัวตน คือ ความถือหรือสำคัญ หมายอยู่ในภายในว่ามีตัวตน ที่จะได้ จะมี จะเป็น จะสูญสลาย ถูกบีบคั้น ทำลายหรือเป็นเจ้าของ เป็นนายบังคับบัญชาสิ่งต่าง ๆ ได้ไม่มองเห็นสภาวะของสิ่งทั้งปวง อันรวมทั้งตัวตนว่าเป็นแต่เพียงสิ่งที่ ประชุมประกอบกันเข้า เป็นไปตามเหตุปัจจัยทั้งหลายที่มาสัมพันธ์กันล้วน ๆ (พ.ธ. หน้า 187)

อุปนิสัย 4 ธรรมที่พึงพิง หรือธรรมช่วยอุดหนุน 1. สงขายกัม ปฏิสเสวติ พิจารณาแล้วจึงใช้สอยปัจจัย 4 คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานเภสัช เป็นต้น ที่จำเป็นจะต้องเกี่ยวข้องและมีประโยชน์ 2. สงขายกัม อธิวาเสติ พิจารณาแล้วอดกลั้นได้แก่ อนิฏฐารมณฺ์ ต่าง ๆ มีหนาร้อน และทุกขเวทนา เป็นต้น 3. สงขายกัม ปรีวูเชติ พิจารณาสิ่งที่เปื้อนโทษ ก่ออันตรายแก่ร่างกาย และจิตใจแล้วหลีกเลี่ยง 4. สงขายกัม ปฏิวินเทติ พิจารณาสิ่งที่เปื้อนโทษ ก่ออันตรายเกิดขึ้นแล้ว เช่น อกุศลวิตกมีกามวิตก พยาบาทวิตก และวิหิงสชาติก และความชั่วร้ายทั้งหลายแล้วพิจารณาแก้ไข บำบัดหรือขจัดให้สิ้นไป (พ.ธ. หน้า 179)

โอดตัมปะ ความเกรงกลัวต่อความชั่ว (พ.ศ. หน้า 439)

โอวาท คำกล่าวสอน คำแนะนำ คำตักเตือน โอวาทของพระพุทธเจ้า 3 คือ 1. เว้นจากทุจริต คือ ประพฤติชั่ว ด้วยกาย วาจา ใจ (ไม่ทำชั่วทั้งปวง) 2. ประกอบสุจริต คือ ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ (ทำแต่ความดี) 3. ทำใจของตนให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมอง โสภ โกรธ หลง เป็นต้น (ทำจิตของตนให้สะอาด บริสุทธิ์) (พ.ศ. หน้า 440)

สังคมศาสตร์ การศึกษาความสัมพันธ์ของมนุษย์ โดยใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์

สังคมศึกษา การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนให้อยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

คุณธรรม(virtue) และจริยธรรม(moral or morality or ethics) **คุณธรรม** หมายถึง สภาพคุณงามความดี **จริยธรรม**มีความหมายเช่นเดียวกับ**ศีลธรรม** หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติกรรมปฏิบัติความประพฤติ หรือหน้าที่ที่ชอบ ที่ควรปฏิบัติในการครองชีวิต ดังนั้นคุณธรรมจริยธรรม จึงหมายถึง สภาพคุณงาม ความดีที่ประพฤติปฏิบัติหรือหน้าที่ที่ควรปฏิบัติในการครองชีวิต หรือคุณธรรมตามกรอบจริยธรรม ส่วน **ศีลธรรมและจริยธรรม** มีความหมายใกล้เคียงกัน คุณธรรมจะมีความหมายที่เน้นสภาพ ลักษณะ หรือ คุณสมบัติที่แสดงออกถึงความดีงาม ส่วนจริยธรรม มีความหมายเน้นที่ ความประพฤติหรือการปฏิบัติที่ดี งาม เป็นที่ยอมรับของสังคม นักวิชาการมักใช้คำทั้งสองคำนี้ในความหมายเดียวกันและมักใช้คำสองคำ ดังกล่าวควบคู่กันไป เป็นคำว่า **คุณธรรมจริยธรรม** ซึ่งรวมความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม นั้นคือมีความหมายเน้นทั้งสภาพ ลักษณะหรือคุณสมบัติ และความประพฤติอันดีงาม เป็นที่ยอมรับของ สังคม

(โครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย ศูนย์คุณธรรม หน้า 11 -12)

การเมือง ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจในการจัดระเบียบสังคมเพื่อประโยชน์และความสงบสุข ของสังคม มีความสัมพันธ์ต่อกันโดยรวมทั้งหมดในส่วนหนึ่งของชีวิตในพื้นที่หนึ่งที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ อำนาจชอบธรรม หรืออิทธิพล และมีความสามารถในการดำเนินการได้

ข้อมูล สิ่งที่ได้รับรู้และยังไม่มีการจัดประมวลให้เป็นระบบ เมื่อจัดระบบแล้วเรียกว่า สารสนเทศ

ค่านิยม การกำหนดคุณค่าและพัฒนาจนเป็นบุคลิกภาพประจำตัว

คุณค่า ลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น ความดี ความงาม ความดีเป็นคุณค่าของจริยธรรม ความงามเป็นคุณค่า ทางสุนทรียศาสตร์ สิ่งตอบสนองความต้องการได้เป็นสิ่งที่มียุคคุณค่า คุณค่าเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ คุณค่า เปลี่ยนไปได้ตามเวลา และคุณค่ามักเปลี่ยนแปลงไปตามวิวัฒนาการของความเจริญ

บทบาท การกระทำที่สังคมคาดหวังตามสถานภาพที่บุคคลครองอยู่

หน้าที่ เป็นความรับผิดชอบทางศีลธรรมของปัจเจกชนซึ่งสังคมยอมรับ

สถานภาพ ตำแหน่งที่แต่ละคนครองอยู่ในสถานที่หนึ่ง ในช่วงเวลาหนึ่ง

บรรทัดฐาน ข้อตกลงของสังคมที่กำหนดให้สมาชิกประพฤติ ปฏิบัติ บางทีเรียกปทัสถาน สามารถใช้บรรทัดฐานของสังคม (social norms) เป็นมาตรฐานความประพฤติในทางจริยธรรมได้ ซึ่งแยกออกเป็น

ก. วิถีประชา (folkways) ได้แก่ แบบแผนพฤติกรรมในชีวิตประจำวันที่สังคมยอมรับ และได้ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา มักเกี่ยวข้องกับเรื่องการดำเนินชีวิต และในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมจะไม่มีกฎเกณฑ์เคร่งครัดแน่นอนตายตัว

ข. กฎศีลธรรมหรือจารีต (mores) เป็นมาตรฐานความประพฤติของสังคมที่มีการกำหนดเกี่ยวกับจริยธรรมที่เข้มข้น ในกรณีมีผู้ฝ่าฝืนอาจมีการลงโทษ แม้ว่าในบางครั้งจะไม่มีลายลักษณ์อักษรก็ตาม เช่น การลวนลามสตรีในชนบท ต้องลงโทษด้วยการเสียผี

ค. กฎหมาย (law) เป็นมาตรฐานความประพฤติที่รัฐกำหนดให้สมาชิกของรัฐพึงปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ และกำหนดวิธีการปฏิบัติการลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน

สิทธิ ข้อเรียกร้องของปัจเจกชนซึ่งสังคมยอมรับ

สิทธิทางศีลธรรม เป็นข้อเรียกร้องทางศีลธรรมของปัจเจกชนซึ่งสังคมยอมรับ

ประเพณี เป็นความประพฤติของคนหมู่หนึ่ง อยู่ในที่แห่งหนึ่ง ถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างเดียวกันและสืบกันมานาน

ประเพณี คือ กิจกรรมที่มีรูปแบบของชุมชนหรือสังคมหนึ่งที่จัดขึ้นมาด้วยจุดประสงค์ใด จุดประสงค์หนึ่ง และกำหนดการจัดกิจกรรมในช่วงเวลาแน่นอนสม่ำเสมอ กิจกรรมที่เป็นประเพณีอาจมองได้อีกประการหนึ่งว่าเป็นแบบแผนการปฏิบัติของกลุ่มเฉพาะหรือทางศาสนา

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights sinv UDHR) คือการประกาศเจตนารมณ์ ในการร่วมมือระหว่างประเทศที่มีความสำคัญในการวางกรอบเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและเป็นเอกสารหลักด้านสิทธิมนุษยชนฉบับแรก ซึ่งที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ให้การรับรองตามข้อมติที่ 217 A (III) เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2491 โดยประเทศไทยออกเสียงสนับสนุน

วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย เป็นการศึกษา วิเคราะห์เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในเรื่องเกี่ยวกับความเป็นมา ปัจจัยพื้นฐานและผลกระทบจากภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย รวมทั้งวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของมนุษยชาติโลก ความสำคัญ และผลกระทบที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยและมนุษยชาติ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

สัมมาชีพ การประกอบอาชีพสุจริตและเหมาะสมในสังคม

ประสิทธิภาพ ความสามารถในการทำงานจนสำเร็จ หรือผลการกระทำที่ได้ผลออกมาดีกว่าเดิม รวมทั้งการใช้ทรัพยากรต่างๆ อย่างคุ้มค่า โดยไม่ให้เกิดความสูญเสียเปล่าหรือความสูญเสีย ทรัพยากรต่างๆ พิจารณาได้จากเวลา แรงงาน วัตถุดิบ เครื่องจักร ปริมาณและคุณภาพ ฯลฯ

ประสิทธิผล ระดับความสำเร็จของวัตถุประสงค์ หรือ ผลสำเร็จของงาน

สินค้า หมายความว่าสิ่งของที่สมารถซื้อขาย แลกเปลี่ยน หรือโอนกันได้ ไม่ว่าจะเกิดโดยธรรมชาติหรือเป็นผลิตผลทางการเกษตร รวมตลอดถึงผลิตภัณฑ์ทางหัตถกรรมและอุตสาหกรรม

ภูมิปัญญา ส่วนหนึ่งของประเพณี หรือเป็นกิจกรรมเฉพาะตัวก็ได้ เช่น พิธีถวายสังฆทาน พิธีบวชนาค พิธีบวชลูกแก้ว พิธีขอฝน พิธีไหว้ครู พิธีแต่งงาน

มนุษยชาติ การเกิดเป็นมนุษย์มาจาก มนุษย์ = ผู้มีจิตใจสูง กับชาติ = เกิด โดยปกติหมายถึง มนุษย์ทั่ว ๆ ไป

มรรยาท พฤติกรรมที่สังคมกำหนดว่าควรประพฤติเป็นวัฒนธรรม วัดจากความเหมาะสมและไม่เหมาะสม

ระบบ การนำส่วนต่าง ๆ มาปรับเรียงต่อให้ทำงานประสานต่อเนื่องกันจนดูเป็นสิ่งเดียวกัน

กระบวนการ กรรมวิธีหรือลำดับการกระทำซึ่งดำเนินการต่อเนื่องกันไปจนสำเร็จลง ณ ระดับหนึ่ง

วิเคราะห์ การแยกแยะให้เห็นคุณลักษณะของแต่ละองค์ประกอบ

เศรษฐกิจ ความรู้เกี่ยวกับการกิน การอยู่ของมนุษย์ในสังคม ว่าด้วยทรัพยากรที่มีจำกัดการผลิต

การกระจายผลผลิต และการบริโภค

สหกรณ์ แปลว่าการทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันนี้ลึกซึ้งมาก เพราะต้องร่วมมือกันในทุกด้าน ทั้งในด้านงานที่ทำด้วยร่างกาย ทั้งในด้านงานที่ทำด้วยสมอง และงานการที่ทำได้ด้วยใจ ทุกอย่างนี้ขาดไม่ได้ต้องพร้อม (พระราชดำรัสพระราชทานแก่ผู้นำสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคมและสหกรณ์ประมงทั่วประเทศ ณ ศาลาดุสิดาลัย 11 พฤษภาคม 2526)

ทรัพย์สินทางปัญญา หมายถึง ผลงานอันเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้น หรือสร้างสรรค์ของมนุษย์ ซึ่งเน้นที่ผลผลิตของสติปัญญาและความชำนาญ โดยไม่คำนึงถึงชนิด ของการสร้างสรรค์หรือวิธีการในการแสดงออก ทรัพย์สินทางปัญญา อาจเป็นสิ่งที่จับต้องได้ เช่นสินค้า ต่าง ๆ หรือ เป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น บริการ แนวความคิด กรรมวิธีและทฤษฎีต่าง ๆ เป็นต้น ทรัพย์สินทางปัญญามี 2 ประเภท ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Industrial property) และลิขสิทธิ์ (Copyright)

1. **ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม** มีสิทธิบัตร แบบผังภูมิของวงจรรวม เครื่องหมายการค้า ความลับทางการค้า ชื่อทางการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หมายความว่า ชื่อ สัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ และที่สามารถบ่งบอกว่าสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็น สินค้าที่มีคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว

2. **ลิขสิทธิ์** คือ งานหรือความคิดสร้างสรรค์ในสาขาวรรณกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม งานภาพยนตร์ หรืองานอื่นใดในแผนกวรรณคดี หรือแผนกศิลปะ แผนกวิทยาศาสตร์ ลิขสิทธิ์ยังรวมทั้งสิทธิข้างเคียง (Neighbouring Right)

เหตุ ภาวะเงื่อนไขที่จำเป็นที่ทำให้สิ่งหนึ่งเกิดขึ้นตามมา เรียกว่า ผล

เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

อำนาจ ความสามารถในการบีบบังคับให้สิ่งหนึ่ง (คนหนึ่ง...) กระทำตามที่ปรารถนา

อิทธิพล อำนาจบังคับที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

เอกลักษณ์ ลักษณะที่มีความเป็นหนึ่งเดียว ไม่มีที่ใดเหมือน

ตำนาน เป็นเรื่องเล่าต่อกันมาและถูกบันทึกขึ้นภายหลัง

พงศาวดาร คือ การบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์และราชสำนัก

อดีต คือ เวลาที่ล่วงมาแล้ว ความสำคัญของอดีต คือ อดีตจะครอบงำความคิดและความรู้ของเราอย่างกว้างขวางลึกซึ้ง อดีตที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มคน/ความสำคัญที่มีต่อเหตุการณ์และกลุ่มคนจะถูกนำมาเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน

นักประวัติศาสตร์ เป็นผู้บันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ผู้สร้างประวัติศาสตร์ขึ้นจากหลักฐานประเภทต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายและวิธีการคิด ซึ่งงานเขียนอาจนำไปสู่การเป็นวิชาประวัติศาสตร์ได้ในที่สุด

ความมุ่งหมายในการเขียนประวัติศาสตร์

- นักประวัติศาสตร์รุ่นเก่า มุ่งสู่การรวมชาติ/รับใช้การเมือง

- นักประวัติศาสตร์รุ่นใหม่ มุ่งที่จะหาความจริง (truth) จากอดีตและตีความโดยปราศจากอคติ (bias)
- หลักฐานประเภท ต่าง ๆ** จะให้ข้อเท็จจริงบางประการ ซึ่งจะนำไปสู่ความจริงในที่สุดโดยมีวิธีการแบ่งประเภทของหลักฐานหลายแบบ เช่น หลักฐานสมัยก่อนประวัติศาสตร์และหลักฐานสมัยประวัติศาสตร์แบบหนึ่ง หลักฐานประเภทลายลักษณ์อักษรและหลักฐานที่ไม่ใช่ลายลักษณ์อักษรแบบหนึ่ง หรือหลักฐานขั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง (หรือหลักฐานชั้นที่หนึ่ง ชั้นที่สอง ชั้นที่สาม) อีกแบบหนึ่ง หลักฐานที่จะถูกประเมินว่าน่าเชื่อถือที่สุด คือ หลักฐานที่เกิดร่วมสมัยหรือเกิดโดยผู้รู้เห็นเหตุการณ์นั้น ๆ แต่กระนั้นนักประวัติศาสตร์ก็ต้องวิเคราะห์ทั้งภายในและภายนอกกันด้วยเช่นกัน เนื่องจากผู้ที่อยู่ร่วมสมัยก็ย่อมมีจุดมุ่งหมายส่วนตัวในการบันทึก ซึ่งอาจทำให้เลือกบันทึกเฉพาะเรื่องบางเรื่องเท่านั้น
- อคติ** คือ ความลำเอียง ไม่ตรงตามความเป็นจริง เป็นธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน ซึ่งผู้ที่เป็่นนักประวัติศาสตร์ จะต้องตระหนักและควบคุมให้ได้
- ความเป็นกลาง** คือ การมองด้วยปราศจากความรู้สึกอคติจะเกิดขึ้นได้หากเข้าใจธรรมชาติของหลักฐานแต่ละประเภท เข้าใจปรัชญาและวิธีการทางประวัติศาสตร์ เข้าใจจุดมุ่งหมายของผู้เรียน ผู้บันทึกประวัติศาสตร์ (นั่นคือ เข้าใจว่าบันทึกเพื่ออะไร เพราะเหตุใด)
- ความจริงแท้ (real truth)** คือ ความจริงที่คงอยู่แน่นอนอนันต์ เป็นจุดหมายสูงสุดที่นักประวัติศาสตร์ มุ่งแสวงหาซึ่งจะต้องอาศัยความเข้าใจและความจริงที่อยู่เบื้องหลังการเกิดพฤติกรรมและเหตุการณ์ต่าง ๆ (ที่มนุษย์เป็นผู้สร้าง) ซึ่งการแสวงหาความจริงแท้ ต้องอาศัยความสมบูรณ์ของหลักฐานและกระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่ละเอียด ถี่ถ้วน กินเวลายาวนาน แต่นั่นคือ ภาระหน้าที่ของนักประวัติศาสตร์
- ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์** คือ ผู้นำความรู้ทางประวัติศาสตร์มาพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ เจตคติและทักษะในการใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความจริงและความจริงแท้จะต้องศึกษาผลงานของนักประวัติศาสตร์และเลือกเนื้อหาประวัติศาสตร์ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน โดยต้องเป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตรและสอดคล้องธรรมชาติของประวัติศาสตร์
- เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์** เป็นการศึกษาเรื่องการนับเวลา และการแบ่งช่วงเวลาตามระบบต่าง ๆ ทั้งแบบไทยสากล ศักราชที่สำคัญ ๆ ในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก และการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานสำหรับการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ สามารถเข้าใจเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ตระหนักถึงความสำคัญในความต่อเนื่องของเวลา อิทธิพลและความสำคัญของเวลาที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์
- วิธีการทางประวัติศาสตร์** หมายถึงกระบวนการในการแสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเกิดจากวิธีวิจัย เอกสารและหลักฐานประกอบอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล และการวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้
- หนึ่ง** การกำหนดเป้าหมายหรือประเด็นคำถามที่ต้องการศึกษา แสวงหาคำตอบด้วยเหตุ และผล (ศึกษาอะไร ช่วงเวลาไหน สมัยใด และเพราะเหตุใด)
 - สอง** การค้นหาและรวบรวมหลักฐานประเภทต่าง ๆ ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษร และไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งได้แก่ วัตถุโบราณ ร่องรอยถิ่นที่อยู่อาศัยหรือการดำเนินชีวิต
 - สาม** การวิเคราะห์หลักฐาน (การตรวจสอบ การประเมินความน่าเชื่อถือ การประเมินคุณค่าของหลักฐาน) การตีความหลักฐานอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีความเป็นกลาง และปราศจากอคติ
 - สี่** การสรุปข้อเท็จจริงเพื่อตอบคำถาม ด้วยการเลือกสรรข้อเท็จจริงจากหลักฐานอย่างเคร่งครัดโดยไม่ใช้ค่านิยมของตนเองไปตัดสินพฤติกรรมของคนในอดีต โดยพยายามเข้าใจความคิดของคนในยุคนั้นหรือนำตัวเข้าไปอยู่ในยุคสมัยที่ตนศึกษา

ห้า การนำเสนอเรื่องที่ศึกษาและอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผล โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีความต่อเนื่อง น่าสนใจ ตลอดจนมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง เพื่อให้ได้งานทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าและมีความหมาย

พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน เป็นการศึกษาเรื่องราวของสังคม มนุษย์ในบริบทของเวลาและสถานที่ โดยทั่วไปจะแยกเรื่องศึกษาออกเป็นด้านต่าง ๆ ได้แก่ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยกำหนดขอบเขตการศึกษาในกลุ่มสังคม มนุษย์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ในท้องถิ่น/ประเทศ/ภูมิภาค/โลก โดยมุ่งศึกษาว่าสังคมนั้น ๆ ได้เปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาตามลำดับเวลาได้อย่างไร เพราะเหตุใด จึงเกิดความเปลี่ยนแปลงมีปัจจัยใดบ้าง ทั้งทางด้าน ภูมิศาสตร์และปัจจัยแวดล้อมทางสังคม ที่มีผลต่อพัฒนาการหรือการสร้างสรรควัฒนธรรม และ ผลกระทบของการสร้างสรรค์ของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจอดีตของสังคมมนุษย์ ในมิติของเวลาและความต่อเนื่อง

ภูมิศาสตร์ เป็นคำที่มาจากภาษากรีก (Geography) หมายถึงการพรรณนาลักษณะของโลกเป็นศาสตร์ทาง พื้นที่ เป็นความรู้ที่อาศัยปฏิสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ในขอบเขตหนึ่ง

ลักษณะทางกายภาพ ของภูมิศาสตร์ หมายถึง ลักษณะที่มองเห็นเป็นรูปร่าง รูปทรง โดยสามารถมองเห็นและ วิเคราะห์ไปถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะ ของธรณีสัณฐานวิทยาภูมิอากาศวิทยา ภูมิศาสตร์ดิน ชีวภูมิศาสตร์พืช ภูมิศาสตร์สัตว์ ภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เป็นต้น

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน หมายถึงวิธีการศึกษา หรือวิธีการวิเคราะห์ พิจารณาสำหรับศาสตร์ทางภูมิศาสตร์ได้ ใช้สำหรับการศึกษาพิจารณา คติวิเคราะห์ สังเคราะห์ถึงสิ่งต่าง ๆ ที่มีผลต่อกันระหว่างสิ่งแวดล้อมกับ มนุษย์ (Environment) ทางกายภาพ ด้วยวิธีการศึกษา พิจารณาถึง ความแตกต่าง ความเหมือนระหว่างพื้นที่หนึ่ง ๆ กับอีกพื้นที่หนึ่ง หรือระหว่างภูมิภาคหนึ่งกับภูมิภาคหนึ่ง โดยพยายามอธิบายถึงความแตกต่าง ความเหมือน รูปแบบของภูมิภาค และพยายามขีดเส้นสมมุติ แบ่ง ภูมิภาคเพื่อพิจารณาวิเคราะห์ คุณสมบัติสภาพของภูมิภาคเหล่านั้นว่าเป็นอย่างไร

ภูมิศาสตร์ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของธรรมชาติ มนุษย์ และวัฒนธรรม รูปแบบต่าง ๆ ถ้าพิจารณาเฉพาะปัจจัยทางธรรมชาติ จะเป็น**ภูมิศาสตร์กายภาพ** (Physical Geography) ถ้าพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ เช่น ประชากร วิถีชีวิต ศาสนา ความเชื่อ การเดินทาง การอพยพจะเป็น**ภูมิศาสตร์มนุษย์** (Human Geography) ถ้าพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น การตั้งถิ่นฐาน การคมนาคม การค้า การเมือง จะเป็น**ภูมิศาสตร์วัฒนธรรม** (Cultural Geography)

ภูมิอากาศ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบอุตุนิยมวิทยา รูปแบบต่าง ๆ เช่น ภูมิอากาศ แบบร้อนชื้น ภูมิอากาศแบบอบอุ่นชื้น ภูมิอากาศแบบร้อนแห้งแล้ง ฯลฯ

ภูมิประเทศ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบแผ่นดิน เช่น หิน ดิน ความต่างระดับ ทำให้เกิดภาพ ลักษณะรูปแบบต่าง ๆ เช่น พื้นที่แบบภูเขา พื้นที่ราบลาดเชิงเขา พื้นที่ราบ พื้นที่ลุ่ม ฯลฯ

ภูมิพฤกษ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของพืชพรรณ อากาศ ภูมิประเทศ ดิน สัตว์ป่า ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ป่าดิบ ป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ป่าทุ่งหญ้า ฯลฯ

ภูมิธรณี คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของแร่ หิน โครงสร้างทางธรณี ทำให้เกิดรูปแบบทางธรณีชนิดต่าง ๆ เช่น ภูเขา แบบทบตัว ภูเขาแบบยกตัว ที่ราบน้ำท่วมถึง ชายฝั่งแบบยุบตัว ฯลฯ

ภูมิปฐพี คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของแร่ หิน ภูมิประเทศลักษณะอากาศ พืชพรรณ ทำให้เกิดดินรูปแบบ ต่าง ๆ เช่น แดนดินดำ มอดินแดง ดินทรายจัด ดินกรด ดินเค็ม ดินพรุ ฯลฯ

ภูมิอุทก คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของแผ่นดิน ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ภูมิธรณี พืชพรรณ ทำให้เกิดรูปแบบแหล่งน้ำชนิดต่าง ๆ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง ห้วย หนอง บึง ทะเล ทะเลสาบ มหาสมุทร น้ำใต้ดิน น้ำบาดาล ฯลฯ

ภูมิดาราศาสตร์ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของดวงดาว กลุ่มดาว เวลา การเคลื่อนการโคจรของ ดาวฤกษ์ ดาวเคราะห์ ทำให้เกิดรูปแบบปรากฏการณ์ต่าง ๆ เช่น การเกิดกลางวันกลางคืน ช้างขึ้น-ช้างแรม สุริยุปราคา ตะวันอ้อมเหนือ ตะวันอ้อมใต้ ฯลฯ

ภัยพิบัติ เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายและสูญเสียอย่างรุนแรง เกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติและกระทำของมนุษย์ จนชุมชนหรือสังคมที่เผชิญปัญหาไม่อาจรับมือ เช่น ดินถล่ม สึนามิ ไฟป่า ฯลฯ

แหล่งภูมิศาสตร์ หมายความว่า พื้นที่ของประเทศ เขต ภูมิภาคและท้องถิ่น และให้หมายความรวมถึงทะเล ทะเลสาบ แม่น้ำ ลำน้ำ เกาะ ภูเขา หรือพื้นที่อื่นทำนองเดียวกันด้วย

เทคนิคทางภูมิศาสตร์ หมายถึง แผนที่ แผนภูมิ แผนภาพ และกราฟ ภาพถ่ายทางอากาศ และภาพถ่ายจากดาวเทียม เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ สื่อที่สามารถค้นข้อมูลทางภูมิศาสตร์ได้

มิติทางพื้นที่ หมายถึง การวิเคราะห์ พิจารณาในเรื่องขององค์ประกอบทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเวลา สถานที่ ปัจจัยแวดล้อม และการกระจายของพื้นที่ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งความกว้าง ยาว สูง ตามขอบเขตที่กำหนด หรือสมมุติพื้นที่ขึ้นมาพิจารณา

การศึกษารูปแบบทางพื้นที่ หมายถึง การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับพื้นที่หรือมิติทางพื้นที่ของ สังคมมนุษย์ ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ มีการใช้และกำหนดหน่วยเชิงพื้นที่ ที่ชัดเจน มีการอาศัยเส้นที่เราสมมุติขึ้น อาศัยหน่วยต่าง ๆ ขึ้นมากำหนดขอบเขต ซึ่งมีองค์ประกอบลักษณะทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และลักษณะทางพัฒนาการของมนุษย์ที่เด่นชัด สอดคล้องกันเป็นพื้นฐานในการศึกษา แสวงหาข้อมูล

ภูมิศาสตร์กายภาพ หมายถึง ศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องเกี่ยวกับระบบธรรมชาติ ถึงความเป็นมา ความเปลี่ยนแปลง และพัฒนาการไปตามยุคสมัย โดยมีขอบเขตที่กล่าวถึง ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ภูมิปฐพี (ดิน) ภูมิอากาศ (ลมฟ้าอากาศ บรรยากาศ) และภูมิพลฤกษ์ (พืชพรรณ ป่าไม้ ธรรมชาติ) รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่มีผลต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์

สิ่งแวดล้อม สิ่งที่อยู่รอบ ๆ สิ่งใดสิ่งหนึ่งและมีอิทธิพลต่อสิ่งนั้น อาทิ อากาศ น้ำ ดิน ต้นไม้ สัตว์ ซึ่งสามารถถูกทำลายได้โดยการขาดความระมัดระวัง

สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่าง ยกเว้นตัวมนุษย์และผลงาน และมนุษย์ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ภูมิอากาศ ดิน พืชพรรณ สัตว์ป่า ธรณีสัณฐาน (ภูเขาและที่ราบ) บรรยากาศ มหาสมุทร แร่ธาตุ และน้ำ

อนุรักษ์ การรักษา จัดการ ดูแลทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม หรือการรักษาป้องกันบางสิ่งไม่ให้เปลี่ยนแปลง สูญหายหรือถูกทำลาย

ภูมิศาสตร์มนุษย์ และสิ่งแวดล้อม หมายถึง ศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับมนุษย์ วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม สิ่งแวดล้อมด้านสังคมทั้งในเมืองและท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อม สาเหตุและผลกระทบที่มีต่อมนุษย์ ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาทางสังคม

กรอบทางพื้นที่ (Spatial Framework) หมายถึง การวางข้อกำหนดหรือขอบเขตของพื้นที่ในการศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือแบบรูปแบบกระจายของสิ่งต่าง ๆ บนผิวโลกส่วนใดส่วนหนึ่ง เพื่อให้เราเข้าใจลักษณะ

โลกของมนุษย์ดีขึ้น เช่น การกำหนดให้มนุษย์ และวัฒนธรรมของมนุษย์ดีขึ้น เช่น การกำหนดให้มนุษย์และ วัฒนธรรมของมนุษย์ครอบคลุมพื้นที่ของโลกที่มีลักษณะเป็นภูมิภาค ประเทศ จังหวัด เมือง ชุมชน ท้องถิ่น ฯลฯ สำหรับการวิเคราะห์ หรือศึกษาองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง เฉพาะเรื่อง

รูปแบบทางพื้นที่ (Spatial Form) หมายถึง ข้อเท็จจริง เครื่องมือ หรือวิธีการ โดยเฉพาะกลุ่มของข้อมูลที่ได้มา เป็นต้นว่า ความสัมพันธ์ทางพื้นที่แบบรูปแบบของการกระจาย การกระทำระหว่างกัน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนที่ ภาพถ่าย ฯลฯ

พื้นที่หรืออวกาศ(Space) หมายถึง ขอบเขตทางพื้นที่ในการวิเคราะห์ทางภูมิศาสตร์ เป็นการศึกษาพื้นที่ในมิติต่าง ๆ ตามระวางที่ (Spatial study) ที่กำหนดขึ้นมีขอบเขตชัดเจน อาจจะมีการกำหนดเป็นเขตบริเวณ สถานที่ นำมิติของความกว้าง ความลึก ความสูง ความยาว รวมทั้งมิติทางเวลา ในเขตพื้นที่ต่าง ๆ ตามที่เรากำหนด ขอบเขตระหว่างที่ ด้วยเครื่องมือ เส้นสมมติและเทคนิคทางภูมิศาสตร์ต่าง ๆ เช่น แผนที่ ภาพถ่าย ฯลฯ อาจจะทำเป็นเขต ภูมิภาค ประเทศ จังหวัด เมือง ชุมชน ท้องถิ่น ฯลฯ ที่เฉพาะเจาะจงไป มีการพิจารณา วิเคราะห์ถึงการกระจายและสัมพันธ์ภาพของมนุษย์บนผิวโลก และลักษณะทางพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ และการที่ใช้ประโยชน์จากพื้นโลก สัมพันธ์จากถิ่นฐานของมนุษย์ และการที่ใช้ประโยชน์จากพื้นโลก สัมพันธ์ภาพระหว่างสังคมมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาความแตกต่างเชิงพื้นที่ (Area difference)

มิติสัมพันธ์เชิงทำเลที่ตั้ง หมายถึง การศึกษาความแตกต่างหรือความเหมือนกันของสังคมมนุษย์ในแต่ละสถานที่ ในฐานะที่ความแตกต่างและเหมือนกันนั้นอาจมีความเกี่ยวเนื่องกับความแตกต่างและความเหมือนกันในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจ ทางสังคม ทางวัฒนธรรม ทางการเมือง และการศึกษาภูมิทัศน์ที่แตกต่างกันในเรื่ององค์ประกอบ ปัจจัย ตลอดจนแบบรูปการกระจายของมนุษย์บนพื้นโลก และการที่มนุษย์ใช้ประโยชน์จากพื้นโลก เหตุไรมนุษย์จึงใช้ประโยชน์จากพื้นโลก แตกต่างกันในสถานที่ต่างกัน และในเวลาที่แตกต่างกัน มีผลกระทบอย่างไร

ภาวะประชากร รายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประชากรในเรื่องสำคัญ 3 ด้าน คือขนาดประชากร การกระจายตัวเชิงพื้นที่ และองค์ประกอบของประชากร

ขนาดของประชากร จำนวนประชากรทั้งหมดของเขตพื้นที่หนึ่งพื้นที่ ณ เวลาที่กล่าวถึง

การกระจายตัวเชิงพื้นที่ การที่ประชากรกระจายตัวกันอยู่ในส่วนต่างๆ ของพื้นที่หนึ่งพื้นที่ ณ เวลาที่กล่าวถึง

องค์ประกอบของประชากร ลักษณะต่าง ๆ ที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนาดหรือจำนวนประชากร

องค์ประกอบของประชากรเป็นดัชนีอย่างหนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงคุณภาพของประชากร องค์ประกอบประชากรที่สำคัญ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ การสมรส

การเปลี่ยนแปลงประชากร องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประชากร คือ การเกิด การตาย และการย้ายถิ่น

ภาคผนวก

คำสั่งโรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร

ที่ 5/2567

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร ปีการศึกษา 2566
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560)

ตามที่โรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร ได้ประกาศใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560) นั้น และได้ปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

เพื่อให้การบริหารหลักสูตรและงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 หมวด 4 มาตรา 27 ที่กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร เพื่อความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนการศึกษาต่อ จึงขอแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร ปีการศึกษา 2566 ดังนี้

1. คณะกรรมการอำนวยการ ประกอบด้วย

1. นายสมัย ศรีทอง	ผู้อำนวยการ	ประธานกรรมการ
2. นางสาวรัตน์ วงศ์พล	ครูชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
3. นางปัทมา ศรีโสภ	ครูชำนาญการ	กรรมการ
4. นายศรศิลป์ อินทะสะ	ครูผู้ช่วย	กรรมการ
5. นางสาวภาพตะวัน บุญใบ	พนักงานราชการ	กรรมการ
6. นางสาวสร้อยทิพย์ คำมาโฮม	ครู	กรรมการ

หน้าที่ เป็นที่ปรึกษาและอำนวยความสะดวก สนับสนุน และส่งเสริมให้การดำเนินงานสำเร็จเป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามวัตถุประสงค์

2. คณะกรรมการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย

1. นายสมัย ศรีทอง	ผู้อำนวยการ	ประธานกรรมการ
2. นางสาวรัตน์ วงศ์พล	ครูชำนาญการพิเศษ	รองประธานกรรมการ
3. นางปัทมา ศรีโสภ	ครูชำนาญการ	กรรมการ
4. นายศรศิลป์ อินทะสะ	ครูผู้ช่วย	กรรมการ
5. นางสาวภาพตะวัน บุญใบ	พนักงานราชการ	กรรมการ
6. นางสาวสร้อยทิพย์ คำมาโฮม	ครู	กรรมการ

หน้าที่ 1. กำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

2. รวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรประจำกลุ่มสาระ ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานและแนวการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

3. จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ บูรณาการเนื้อหาสาระทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้และระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

4. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา นิเทศการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร

3. คณะกรรมการจัดทำหลักสูตร

3.1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ประกอบด้วย

1. นางปัทมา ศรีโสภา	ครูชำนาญการ	ประธานกรรมการ
---------------------	-------------	---------------

3.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ประกอบด้วย

1. นางสาวสร้อยทิพย์ คำมาโฮม	ครู	ประธานกรรมการ
2. นางสาวภาพตะวัน บุญใบ	พนักงานราชการ	กรรมการ

3.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประกอบด้วย

1. นางสาวรัตน์ วงศ์พล	ครูชำนาญการพิเศษ	ประธานกรรมการ
2. นางสาวสร้อยสังวาลย์ คำเกลี้ยง	ครูชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
3. นางสุวรรณา สมบูรณ์	พนักงานราชการ	กรรมการ

3.4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย

1. นายวิรัช อานไมล์	ครูชำนาญการพิเศษ	ประธานกรรมการ
2. นายพูนทรัพย์ ทองมาก	ครู	กรรมการ

3.5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ประกอบด้วย

1. นายอดิศักดิ์ ศรีโสภา	พนักงานราชการ	ประธานกรรมการ
2. นายอัษฎากร ใจหาญ	ครูอัตราจ้าง	กรรมการ

3.6 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ประกอบด้วย

1. นายศรศิลป์ อินทะสะ	ครูผู้ช่วย	ประธานกรรมการ
-----------------------	------------	---------------

3.7 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ประกอบด้วย

1. นางสาวนิตยา เจริญราช	พนักงานราชการ	ประธานกรรมการ
2. นางสุวรรณา สมบูรณ์	พนักงานราชการ	กรรมการ

3.8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ประกอบด้วย

1. นางสาวรัชนิกรนิภา มีมาก	ครูชำนาญการพิเศษ	ประธานกรรมการ
2. นายสุรสิทธิ์ เสาทอง	ครูชำนาญการ	กรรมการ

3.9 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย

1. นายศรศิลป์ อินทะสะ	ครูผู้ช่วย	ประธานกรรมการ
2. นางสาวรัชนิกรนิภา มีมาก	ครูชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
3. นางปัทมา ศรีโสภา	ครูชำนาญการ	กรรมการ
4. นางสาวสร้อยทิพย์ คำมาโฮม	ครู	กรรมการ

หน้าที่ 1. ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและแนวการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อนำมาจัดทำเป็นหลักสูตรของกลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2. จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ บูรณาการเนื้อหาสาระทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้และระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

3. นำส่งไฟล์หลักสูตร 1 ชุดที่รองประธานคณะกรรมการการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร

ทั้งนี้ให้คณะกรรมการทุกฝ่ายปฏิบัติงานเต็มความสามารถเพื่อให้เกิดผลดีแก่นักเรียนและทางราชการ

สั่ง ณ วันที่ 8 เดือน มกราคม พ.ศ. 2567

ลงชื่อ

(นายสมัย ศรีทอง)

ผู้อำนวยการโรงเรียนลำพลับพลาวิทยาการ

